

T.C.
GAZİ ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
GÜZEL SANATLAR EĞİTİMİ ANABİLİM DALI
RESİM-İŞ ÖĞRETMENLİĞİ BİLİM DALI

RESİM-İŞ EĞİTİMİ ANABİLİM DALI ÖĞRENCİLERİNİN
SANATLARARASI ETKİLEŞİMİN,
GÖRSEL SANATLAR EĞİTİMİNE ETKİLERİNE İLİŞKİN GÖRÜŞLERİ
(Gazi Üniversitesi, Gazi Eğitim Fakültesi Örneği)

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Hazırlayan
Yıldız DOĞAN

Ankara
Nisan, 2012

T.C.
GAZİ ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
GÜZEL SANATLAR EĞİTİMİ ANABİLİM DALI
RESİM-İŞ ÖĞRETMENLİĞİ BİLİM DALI

RESİM-İŞ EĞİTİMİ ANABİLİM DALI ÖĞRENCİLERİNİN
SANATLARARASI ETKİLEŞİMİN,
GÖRSEL SANATLAR EĞİTİMİNE ETKİLERİNE İLİŞKİN GÖRÜŞLERİ
(Gazi Üniversitesi, Gazi Eğitim Fakültesi Örneği)

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Yıldız DOĞAN

Danışman: Yrd. Doç. Erol BATIRBEK

Ankara
Nisan, 2012

JÜRİ ONAY SAYFASI

Yıldız DOĞAN'ın “Resim-İş Eğitimi Anabilim Dalı Öğrencilerinin, Sanatlararası Etkileşimin Görsel Sanatlar Eğitimine Etkilerine İlişkin Görüşleri (Gazi Üniversitesi, Gazi Eğitim Fakültesi Örneği)” başlıklı tezi 18.04.2012 tarihinde, jürimiz tarafından Güzel Sanatlar Eğitimi Ana Bilim Dalı Resim-İş Öğretmenliği Bilim Dalında Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

Adı Soyadı

İmza

Başkan: Doç. Dr. Melek ÇAKMAK

.....

Üye (Tez Danışmanı): Yrd. Doç. Erol BATIRBEK

.....

Üye : Doç. Dr. Melek ÇAKMAK

.....

Üye : Doç. Dr. Osman ALTINTAŞ

.....

ÖNSÖZ

Öncelikle Türkiye Cumhuriyeti Devleti’ni kuran ve bize bir vatan armağan eden, varlığını, özgür düşünebilmemi, ve sahip olduğum her şeyi kendisine borçlu olduğumu düşündüğüm Yüce Önder Gazi Mustafa Kemal ATATÜRK’e minnettar olduğumu belirtmek isterim.

Bu araştırmanın her aşamasında değerli görüşlerini, önerilerini, tecrübelerini ve yardımını esirgemeyen, değerli Hocam ve tez danışmanım Yrd. Doç. Dr. Erol BATIRBEK’e teşekkürü bir borç bilirim.

Veri toplama aracı olan anketin oluşturulmasında ve anketin istatistik işlemlerinde değerli zamanlarını ve görüşlerini paylaşan Eğitim Bilimleri Bölümü Hocalarımdan Yrd. Doç. Dr. Mehmet ŞEREN’e ve Doç. Dr. Feridun SEZGİN’e sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

Tez anketinin uygulama aşamasındaki yardım ve destekleri için Gazi Üniversitesi, Gazi Eğitim Fakültesi, Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümü, Resim-İş Eğitimi Anabilim Dalı’nın değerli idarecileri ile öğretim elemanlarına ve verdikleri cevaplarla tezimin oluşumunda büyük destekleri olan öğrencilere şükranlarımı sunarım.

Şu anda hayatta olmayan babam ve ilkokul öğretmenim Hikmet DOĞAN başta olmak üzere, bu uzun ve zorlu süreçte, bugünlere gelmemde büyük emekleri ve fedakârlığı olan, sevgilerini, güvenlerini, maddi ve manevi desteklerini esirgemeyen aile bireylerimin tümüne teşekkürü bir borç bilirim.

Her türlü sıkıntımızda yanımızda olan, bizlere yol gösteren ve yardımlarını esirgemeyen, ellerinden gelen özveriyi fazlasıyla gösteren Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Öğrenci İşleri Birimi’nin tüm personeline teşekkürlerimi sunarım.

Son olarak; yapmış olduğum bu araştırmanın, Görsel Sanatlar Eğitimi’nde “sanatlararası etkileşim” ve Görsel Sanatlar Eğitimi alanında yapılacak olan araştırmalara katkıda bulunmasını dilerim.

ÖZET

RESİM-İŞ EĞİTİMİ ANABİLİM DALI ÖĞRENCİLERİNİN, SANATLARARASI ETKİLEŞİMİN, GÖRSEL SANATLAR EĞİTİMİNE ETKİLERİNE İLİŞKİN GÖRÜŞLERİ (Gazi Üniversitesi, Gazi Eğitim Fakültesi Örneği)

DOĞAN, Yıldız
Yüksek Lisans, Resim-İş Öğretmenliği Bilim Dalı
Tez Danışmanı: Yrd. Doç. Erol BATIRBEK
Nisan – 2012, 123 sayfa

Bu araştırmanın amacı, Resim-İş eğitimi (görsel sanatlar eğitimi) alan öğrencilerin, sanatlararası etkileşimin, görsel sanatlar eğitime olan etkileri konusundaki görüşlerini belirleyebilmektir. Araştırma, tarama modelinin kullanıldığı betimsel bir çalışmadır. Araştırmada veriler, açık ve kapalı uçlu sorulardan oluşan anket formu ile elde edilmiştir. Çalışma grubunu oluşturan öğrenciler, 2010-2011 öğretim yılında Gazi Üniversitesi, Gazi Eğitim Fakültesi Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümü, Resim-İş Eğitimi Anabilim Dalı’nda “Resim, Heykel, Grafik Ana Sanat Dalı” eğitimi alan dördüncü sınıf öğrencileridir (n=74). Araştırma verilerinin analizinde frekans (f), yüzde (%), aritmetik ortalama ($\bar{X}$) değerleri ve Kruskal Wallis-H testi kullanılmıştır.

Araştırma sonuçları: Öğrencilerin, anketteki, kapalı uçlu soru niteliğindeki 21 maddede yer alan “*Sanatlararası Etkileşimin Görsel Sanatlar Eğitimine Etkilerine İlişkin Görüşler*”i “3” ve üzeri aritmetik ortalama puanlarıyla onayladıkları görülmektedir. Öğrencilerin, ders programlarında yer almayan (mimari, edebiyat, müzik, sinema gibi) sanat dalları ve “sanatlararası etkileşim”le ilgili daha fazla bilgi ve deneyim kazanmaya ihtiyaç duydukları, bu konularla ilgili bilgi almaya, çalışmalar yapmaya istekli oldukları sonucuna ulaşılmıştır. Öğrencilerin, “bütünlüklü / bütüncül sanat”ı desteklemekle birlikte, “disiplin merkezli sanat anlayışı”nı tamamen reddetmedikleri görülmektedir. Öğrencilerin, 22. Maddede yer alan açık uçlu soruya verdikleri cevaplara göre: Öğrenim gördükleri anasanat ve seçmeli sanat atölye dersleri

dışında bir sanat dalına ait eserle aynı temada en çok sayıda çalışma yapan öğrenciler, Grafik Anasanat Dalı öğrencileridir. Öğrenim gördükleri anasanat ve seçmeli sanat atölye dersleri dışında bir sanat dalına ait eserle aynı temada en az sayıda çalışma yapan öğrenciler, Heykel Anasanat Dalı öğrencileridir. Öğrencilerin aynı temada çalışma yapmak için en çok tercih ettikleri sanat dalı “Mimari”dir. Öğrencilerin, aynı temada çalışma yapmak için en az tercih ettikleri sanat dalı “Müzik”tir. Öğrencilerin, araştırma anketindeki 11. ve 14. maddeye ait görüşlerinin, öğrenim gördükleri anasanat dallarına göre anlamlı bir şekilde farklılık gösterdiği belirlenmiştir: Grafik Anasanat Dalı ve Heykel Anasanat Dalı öğrencileri, “sanatlararası etkileşim”i, atölye ortamında, gösteri (demonstrasyon) yoluyla öğrenmede, “öğretici’nin yetkinliğini” Resim Anasanat Dalı öğrencilerine oranla daha az önemsemektedirler. Grafik Anasanat Dalı öğrencileri, sinema sanatıyla görsel sanatlar arasındaki etkileşimi öğrenmenin, görsel sanatlar eğitimine olumlu etki edeceği görüşüne, Resim ve Heykel Anasanat Dalı öğrencilerine oranla daha fazla katılmaktadırlar.

Bu sonuçlardan yola çıkarak; görsel sanatlar eğitimiyle, sanatlararası etkileşimin artırılmasına ve ileride yapılabilecek bilimsel araştırmalara yönelik öneriler sunulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Resim-İş Eğitimi, Görsel Sanatlar Eğitimi, Sanatlararası Etkileşim.

ABSTRACT

VIEWS OF PAINTING ART MAJOR STUDENTS ABOUT THE EFFECTS OF INTERACTION BETWEEN ARTS ON VISUAL ARTS EDUCATION (Gazi Üniversitesi Education Faculty Example)

DOĞAN, Yıldız
Master, Art Teaching Programme
Thesis Advisor: Yrd. Doç.Erol BATIRBEK
April – 2012, 123 pages.

The purpose of this study is to determine the views of students who are under Painting Education (Visual Arts Education) about the effects of interaction between arts on visual arts education. This research is a descriptive study using scanning model. Research data, consisting of open and closed-ended questions were obtained by questionnaire method. Students who constitute the research group are senior students from “Painting, Sculpture, Graphics Main Art Branch,” Art Department, Gazi Education Faculty Fine Arts Education Department (n=74). Analysis of the data frequency (f), percentage (%), mean ($\bar{X}$) values and Kruskal-Wallis H test are used.

Results of the Survey: Students in the survey approve closed-ended questions contained in article 21 in the nature of "Views about the effects of Interaction between Arts on Visual Arts Education" with a score of “3” and above arithmetical average ($\bar{X}$). It has been shown that students need to gain much more knowledge on art branches (architecture, literature, music, cinema, etc.) that are not included in their curriculum as well as interaction between arts and are also eager to gain knowledge and pursue studies on these art branches. It is seen that students do not completely refuse "discipline centered art understanding" while supporting "totalitarian art." According to the answers students have provided for the open-ended question in Article 22: Students who produce the highest number of artwork with a same theme from an art branch that is different from the art branch and the elective art atelier courses they study are Graphic Major Art

students. Students who produce the lowest number of artwork with a same theme from an art branch that is different from the art branch and the elective art atelier courses they study are Sculpture Major Art students. “Architecture” is the most preferred art major to conduct a study with the same theme. “Music” is the least preferred art major to conduct a study with the same theme. Views of the students on articles 11 and 14 are observed to possess meaningful differences according to the art majors they study: Graphic and Sculpture Major Branch students pay less attention than Painting Major Art Students in learning "interaction between arts" in atelier via demonstration. Graphic Major Art Branch students support the view of learning interaction between arts would affect visual arts education in a positive way than Painting and Sculpture Major Arts students.

According to these findings, some proposals about the improvement of the interaction between different branches of art and visual arts education and the future researches about this subject are presented.

Key Words: Arts Education, Visual Arts Education, Interaction between Arts.

JÜRİ ÜYELERİNİN İMZA SAYFASI	i
ÖNSÖZ.....	ii
ÖZET.....	iii
ABSTRACT.....	v
TABLolar LİSTESİ	ix
ŞEKİLLER LİSTESİ.....	x
KISALTMALAR LİSTESİ	xii
1. GİRİŞ.....	1
1.1. Problem Durumu.....	1
1.2. Amaç	3
1.3. Önem.....	4
1.4. Varsayımlar	5
1.5. Sınırlılıklar	5
1.6. Tanımlar	5
2. KAVRAMSAL ÇERÇEVE.....	6
2.1. Sanatın Tanımı ve Sınıflandırması.....	6
2.2. Sanatsal Tasarım Unsur ve İlkelerinin Faklı Sanat Dallarındaki Yeri.....	9
2.3. Farklı Sanat Dalları Arası Etkileşim ya da “Sanatlararasılık”.....	14
2.3.1. İlk Çağ’da (Antik Dönem’de) Farklı Sanat Dalları Arasındaki Etkileşim.....	14
2.3.2. Ortaçağ’da Farklı Sanat Dalları Arasındaki Etkileşim.....	16
2.3.3. Rönesans Döneminde Farklı Sanat Dallararı Arasındaki Etkileşim.....	19
2.3.4. Modernizm ve Farklı Sanat Dallararı Arasındaki Etkileşim.....	25
2.3.5. Yirminci Yüzyılda Farklı Sanat Dallararı Arasındaki Etkileşim.....	40
2.3.6. Birinci Dünya Savaşı Sonrası Farklı Sanat Dallararı Arasındaki Etkileşim.....	45
2.3.7. 1960 Sonrası Sanat Akımları.....	54
2.4. Farklı Sanat Dallararı Arasındaki Etkileşimin Sanat Eğitime Etkileri.....	58

2.5. İlgili Araştırmalar	59
3. YÖNTEM.....	64
3.1. Araştırmanın Modeli	64
3.2. Evren ve Örneklem.....	65
3.3. Veri Toplama Aracı.....	65
3.4. Verilerin Toplanması.....	68
3.5. Verilerin Analizi.....	68
3.5.1. Geçerlik ve Güvenilirlik.....	69
4. BULGULAR ve YORUM	75
4.1. Birinci Alt Amaçla İlgili Bulgu ve Yorumlar.....	75
4.2. İkinci Alt Amaçla İlgili Bulgu ve Yorumlar.....	83
5. SONUÇ ve ÖNERİLER.....	91
5.1. Sonuçlar.....	91
5.1.1. Öğrencilerin, Farklı Sanat Dalları Arasındaki Etkileşimin, Görsel Sanatlar Eğitimine Etkisine İlişkin Görüşlerine Ait Sonuçlar.....	91
5.1.2. Resim, Heykel, Grafik Anasanat Dalı Öğrencilerinin, Sanatlararası Etkileşimin, Görsel Sanatlar Eğitimine Etkilerine İlişkin Görüşleri Arasında Anlamlı Bir Farklılık Olup Olmadığıyla İlgili Sonuçlar.....	93
5.2. Öneriler.....	94
KAYNAKÇA.....	96
EKLER.....	102
Ek-1. Ders Programı (Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümü Resim Eğitimi Anabilim Dalı 2010-2011 Öğretim Yılı Güz Dönemi Dersleri)	103
Ek-2. Araştırma Anketi.....	104
Ek-3. Araştırma İzin Belgesi.....	108

TABLÖLAR LİSTESİ

Tablo No:

Sayfa:

Tablo 3.1. Araştırmaya Katılan Öğrencilerin Anasanat Dallarına Göre Dağılımı.....	65
Tablo 3.2. Beşli Likert Tipi Derecelendirme.....	67
Tablo 3.3 Araştırma Aracının Güvenirlik Analizi.....	69
Tablo 3.4. Anketin 2. Bölümünce Yer Alan Kapalı Uçlu Soru Niteliğindeki 21 Maddenin İç Tutatlılık Katsayıları ve Kapsam ve Görünüş Geçerliliği Açısından Maddelerde Yapılan Değişiklikler.....	70
Tablo 3.5. Alt Amaçlar İçin Kullanılan İstatistik Yöntemleri.....	74
Tablo 3.6. 22. Açık Uçlu Soru İçin Kullanılan İstatistik Yöntemleri.....	74
Tablo 4.1. Sanatlararası Etkileşimin Görsel Sanatlar Eğitimine Etkilerine İlişkin Görüşlerin Frekans, Yüzde ve Aritmetik Ortalama Değerleri.....	76
Tablo 4.2. Araştırmaya Katılan Öğrencilerin Farklı Bir Sanat Dalına Ait Eserle Aynı Temada Çalışma Yapma Durumu	77
Tablo 4.3. Araştırma Anketinin 22. Sorusuna “Evet” Diyen Resim, Heykel ve Grafik Anasanat Dalı Öğrencilerinin, Farklı Bir Sanat Dalına Ait Eserle Aynı Temadaki Çalışmalarının Farklı Sanat Dallarına Göre Dağılımı.....	81
Tablo 4.4. Öğrencilerin Eğitim Aldıkları Anasanat Dallarına Göre Sanatlararası Etkileşimin Görsel Sanatlar Eğitimine Etkilerine İlişkin Görüşleri Arasında Farklılık Olup Olmadığını Gösteren Kruskal Wallis-H Testi Sonuçları.....	84

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil	Sayfa
Şekil 1. Cimabue'dan Maesta, 1280 civarı, San Francesco Kilisesi, Assisi / İtalya. (Gotik Resim).....	16
Şekil 2. Durham Katedrali. Durham / İngiltere.	17
Şekil 3. Köln katedralinin içindeki vitraylardan bir örnek.....	18
Şekil 4. Leonardo Da Vinci. “The Mona Lisa” (La Joconde, La Giocondo).1503-1507.....	20
Şekil 5. “Manzara”. Claude Lorrain. 1653.....	23
Şekil 6. “Madeliene (Madlen) Kilisesi”. Paris.....	24
Şekil 7. “Madeliene (Madlen) Kilisesi Cepheden Görünüm”. Paris.....	24
Şekil 8. Claude Monet. “Saint Lazare Garı” (1877).....	26
Şekil 9. Jules Cheret. “Bir Gazete İçin Afiş Tasarımı”. 1889.....	27
Şekil 10. Nicephore Niepce. “Les Gras’da Pencereden Görünüm” 1827. İlk fotoğraf olarak kabul edilen Helyography.....	29
Şekil 11. Lumiere Kardeşlerin “Trenin Ciotat Garı’na Varışı” (1895; L’Arrive d’un train en gare de La Ciotat) adlı sinema filminden bir kare.....	29
Şekil 12. Peter Behrens. “AEG Logo”. 1907.....	30
Şekil 13. Henri de Toulouse-Lautrec . “Divan Japonais” Poster. 1893.....	31
Şekil 14. Henri de Toulouse-Lautrec “Moulin Rouge” Poster.....	32
Şekil 15. Mimar Le Corbusier. “Le Modulor”. 1945.....	33
Şekil 16. A.M. Cassandre. Afiş Tasarımı. 1925.....	34
Şekil 17. Herbert Bayer . Poster. 1926.....	35
Şekil 18. Polka Dansı ve Dansçının “Tam Daire” Şeklinde Açılan Eteği	36
Şekil 19. “Several Circles”. Kandisky 1926	36
Şekil 20. Edgar Degas. “Dans Sınıfı”	38
Şekil 21. Auguste Renoir “Jeunes filles au piano” (Piyano Çalan Kızlar). 1892.....	38
Şekil 22. “Çılgılık” Edward Munch. 1893.....	40
Şekil 23. Peru’da bulunan Mumya.1889.....	41
Şekil 24. Georges Melies. “Ay’a Seyahat”. 1902. Fransa.....	42

Şekil 25. “Le Voyage Dans La Lune” (Ay’a Seyahat). 1902. Fransa.....	43
Şekil 26. “Avignon’lu Kadınlar” Pablo Picasso. 1907.....	44
Şekil 27. Charles Spencer Chaplin-Şarlo " Kid Auto Races at Venice" (Venedik’te Çocuk Arabası Yarışı). (1914).....	46
Şekil 28."Modern Zamanlar" (Modern Times). 1936.....	47
Şekil 29.Marcel Duchamp. “Çeşme”. Ready-Made.....	48
Şekil 30. Luis Bunuel ve Salvador Dali. “Un Chien Andalou” (Endülüs Köpeği). 1928.....	49
Şekil 31. “Altın Çağ”. Luis Bunuel ve Salvador Dali.	50
Şekil 32. Nazım Hikmet. “Savaşa Giden Askerler” .Bursa. 1941. Tuval üzerine yağlıboya, 46 x 25 cm.....	51
Şekil 33. Nazım Hikmet.“Piraye”. Çankırı. 1940. Kağıt üzerine pastel, 11 x 16 cm.....	51
Şekil 34. Semiha Berksoy Opera&Tiyatro Koleksiyonu, No:10. “Do Ses”.....	52
Şekil 35. “Movement in Squares”. Bridget Riley. 1961.....	55
Şekil 36. “Dominance Portfolio, Blue” Bridget Riley. 1977.....	55
Şekil 37. “Yerçekimine Karşı”. Takis. Magnet, Iron, H:16cm. D:10cm.	56
Şekil 38. 'Le Cyclop-La Tête'. Jean Tinguely. 1970.....	57

KISALTMALAR LİSTESİ

a. : Ayrıca.

ABD: Amerika Birleşik Devletleri.

Akt. : Aktaran.

A.S.D. : Anasanat Dalı –Dalları.

Bkz.: Bakınız.

Çev.: Çeviren.

G : Grafik

G.Ü. : Gazi Üniversitesi.

G.Ü.G.E.F.: Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi.

H : Heykel

R : Resim

TDK: Türk Dil Kurumu.

vb. : Ve Benzeri

BÖLÜM 1

GİRİŞ

Bu bölümde; araştırmanın konusunu belirten problem, amaç, önem, varsayımlar, sınırlılıklar ve tanımlar üzerinde durulmuştur.

1.1.Problem Durumu

Batı ülkelerindeki toplumsal ve ekonomik gelişmeler, kültürel biçimlenmeler süresince insanın sanatsal gelişimi gözlemlenmiş; sanat eğitiminde oyunun, el becerisine dayalı uğraşların ve çocuk büyüdükçe sanat denen olgunun önemi anlaşılmış, sanata ve sanat-kültür eğitime ilişkin dersler, eğitimde, giderek daha çağdaş yaklaşımlarla, eğitimbilimsel önemi ve kültürel açıdan değeri kavranarak, yerini almaya başlamıştır. Bu gelişim süresinde, çeşitli düşünürler, sanat bilimcileri, kuramcıları, değişik yaklaşımlarla sanatın eğitim ile ilişkisini kurdular. Eğitim yöntemleri geliştirilirken, bazı dönemlerde söze dayanan yazın türleri sanat eğitimi açısından daha önemli sayılırken, bazen müzik, bazen resim sanatı ve diğer sanat dalları, bazen de çocuğun dengeli yetişmesi asıl hedef oldu. Bazı dönemlerde de topluma daha iyi, estetik beğenisi gelişmiş sanat tüketicileri yetiştirmek ya da hoşgörülü, demokrat, yeni ilişkiler kurabilen, yeniliğe, gelişime açık ve her alanda yaratıcı bireyleri topluma kazandırmak hedeflendi. Batı ülkelerinde, sanat eğitimi alanındaki bu gelişmelerin ülkemizi de etkilediği, bu alandaki çalışmalara katkıda bulunduğu söylenebilir (San, 2003:9-10)

20. yüzyılın başından bu yana sanat eğitimi kavramı, genel anlamda, sanatların tüm alanlarını ve biçimlerini içine alan, okul içi ve okul dışı yaratıcı sanatsal eğitimi tanımlamaktadır. Dar anlamında ise okullarda, sınıflarda ve ilgili bölümlerdeki bu alana ilişkin olarak verilen dersleri tanımlar (San, 2003:17).

Algı yetisinin bütünü kavrar bir şekilde geliştirilebilmesi ve bu yolla sanatı da bir bütün olarak algılayabilmek, eğitime ve özellikle de sanat eğitimi büyük görev ve sorumluluklar yüklemektedir. İster yükseköğrenim düzeyi öncesinde olsun ister yükseköğrenim düzeyinde, eğer bir sanat eğitimi verilmek isteniyorsa bunun, algı yetilerini arttırıcı, geliştirici ve yönlendirici bir işlevde olması önemlidir (Erinç, 2004:29).

Eğitim fakültelerinin, görsel sanatlar eğitimi veren bölümleri, diğer sanat dallarıyla ilgili kaynak kitaplar ve öğretim elemanları gibi bilgi kaynaklarına, materyal ve atölye olanaklarına sahip olmayabilir. Bu durumda, görsel sanatlar eğitimi dışındaki sanat alanlarında eğitim veren fakülte ve bölümlerle iletişime geçilerek; karşılıklı bilgi, materyal ve tecrübe paylaşımına gidilmesinin sanat eğitiminin kalitesi açısından yararlı olacağı düşünülmektedir. Örneğin; farklı sanat dallarında ya da farklı sanat dalları eğitiminde uzmanlaşmış öğretim elemanları, seminer ve atölye çalışmaları için Resim-İş Öğretmenliği A.B.D.'na davet edilebilir; aktaracakları bilgi ve tecrübelerle, görsel sanatlar eğitime katkıda bulunabilirler. Müzik, mimari, edebiyat gibi diğer sanat dallarında eğitim alan öğrenciler, görsel sanatlar eğitimi (resim-iş eğitimi) alan öğrencilerle ortak projeler yapabilirler. Bu projelere katılan öğrenciler, karşılıklı bilgi paylaşımında bulunarak, algılarını ve bilgilerini zenginleştirebilirler.

Eğitim alanında, özellikle nitelik sorunlarını aşma adına çalışmaların yetersiz kaldığı ülkemizde, sanat eğitiminin nasıl olması, neler yapılması ve neler yapılabileceği üzerinde düşünmek gerekir (Ünver, 2002: 101). Sanatın geçmişi ve bugünü arasında bağlantı kurabilecek, yeniliklere açık, sanatsal üretimlerde bulunarak öğrencilerine örnek olabilecek, öğrencilerine sanatsal rehberlik sunabilecek “donanımlı” sanat eğitimcilerinin yetiştirilmesinin, sanat eğitimcilerine verilen eğitimin kalitesine bağlı olacağı söylenebilir. Birer “sanat eğitimcisi adayı” olan öğrencilerin, “günümüz sanatı”nın “sanatlararası” durumunu anlayabilmeleri, eleştirilebilecek yönlerini görebilmeleri; gerektiğinde eleştirebilmek için de öncelikle, “farklı sanat dalları arasındaki etkileşim” konusunu öğrenmeleri, bilmeleri gerektiği” söylenebilir.

Bu araştırmanın sahası olan; Gazi Üniversitesi, Gazi Eğitim Fakültesi, Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümü Resim-İş Eğitimi A.B.D.'nda sanatlararası etkileşimle ilgili

bilgi edinmenin, projeler üretip uygulamanın -şimdilik- öğretim elemanlarının yönlendirmelerine ve öğrencilerin bireysel tercihlerine bağlı olduğu gözlemlenmektedir.

Resim-iş Eğitimi Anabilim Dalı'nın ders programın incelendiğinde (EK 1), plastik sanatlar (resim, heykel, fotoğraf) ve tasarım alanlarıyla (tekstil, seramik, grafik gibi) estetik, sanat tarihi vb. alanlarla ilgili teorik ve atölye dersleri bulunmakta fakat, diğer sanat dallarının görsel sanatlarla ilişkisini işleyen özel bir teorik ders ya da farklı sanat dallarının bir arada deneyimlenebileceği özel bir atölye dersinin bulunmadığı görülmektedir.

Sanatlararası etkileşimin görsel sanatlar eğitimine etkileri hakkında görsel sanatlar eğitimi alan öğrencilerin görüşlerini belirlemenin, öğrencilerin bu konudaki eğitim ihtiyaçlarını belirlemek ve öğrencilerin eğitimini bu ihtiyaçlar doğrultusunda destekleyebilmek açısından önemli olacağı düşünülmüştür.

İlgili araştırmalar incelendiğinde, bu araştırmaların çoğunlukla; tüm bilim ve sanat disiplinlerini içeren “disiplinlerarasılık”, farklı disiplinlerin sanat yoluyla öğretilmesi (sanat odaklı disiplin eğitimi) ve sanat dallarının tekil olarak resim sanatıyla ilişkisi konularını içerdiği ve “sanatlararası etkileşim” konusunun çoğunlukla “disiplinlerarasılık” kapsamında incelendiği görülmüştür. Bu tespitten yola çıkarak yapılan bu çalışmayla, Resim-iş Eğitimi Anabilim Dalı dördüncü sınıf öğrencilerine, sanatlararası etkileşimin görsel sanatlar eğitimine etkileri konusunda görüşler sunulup, bu görüşlere katılıp-katılmadıkları sorularak, öğrencilerin konuya ilişkin bakış açıları belirlenmeye çalışılmıştır.

1.2. Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın amacı, görsel sanatlar eğitimi alan öğrencilerin, sanatlararası etkileşimin, görsel sanatlar eğitimine olan etkileri konusundaki görüşlerini belirlemektir. Bu temel amaç doğrultusunda aşağıdaki alt amaçlar belirlenmiştir:

1- Öğrencilerin sanatlararası etkileşimin görsel sanatlar eğitimine etkilerine ilişkin görüşlerini belirlemek.

2- Resim, grafik, heykel anasanat dalı öğrencilerinin, sanatlararası etkileşimin görsel sanatlar eğitimine etkilerine ilişkin görüşleri arasında anlamlı bir farklılık olup olmadığını belirlemek.

1.3. Araştırmanın Önemi

Bu araştırmanın amacı, Resim-İş Eğitimi Anabilim Dalı öğrencilerinin, sanatlararası etkileşimin, görsel sanatlar eğitimine katkıları konusundaki görüşlerini betimlemektir.

Gazi Üniversitesi, Gazi Eğitim Fakültesi, Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümü, Resim-İş Eğitimi Anabilim Dalı öğrencileri, eğitimlerinin ikinci yılında ana sanat (resim, heykel, grafik) atölye tercihlerini yapmakta olup, tercih ettikleri anasanat dalı dışında kalan anasanat dalları ve fotoğraf, tekstil, seramik gibi sanat dalları için “seçmeli sanat atölye dersleri” almaktadırlar (EK1). Sonuç olarak öğrenciler, eğitimleri boyunca, plastik sanat (resim, heykel, fotoğraf) disiplinleri dışındaki disiplinlerle de ilgili (tekstil, seramik, grafik gibi tasarım alanlarıyla, estetik, sanat tarihi vb. alanlarla ilgili) eğitim almaktadırlar. Araştırmaya katılan öğrencilerin almakta oldukları görsel sanatlar eğitimini, başka sanat dallarından da yararlanarak zenginleştirebileceklerini fark edecekleri düşünülmektedir. Bu nedenle araştırmanın, öğrencilerin “sanatlararası etkileşim”le ilgili farkındalığını arttırmak konusunda önem taşıdığı söylenebilir.

Araştırmayla elde edilecek sonuçların; Resim-iş (görsel sanatlar) eğitimi alan öğrencilerin, sanatlararası etkileşimin, görsel sanatlar eğitimine etkileri konusundaki görüşlerini belirlemenin, bu konuyla ilgili eğitim ihtiyaçlarını belirleyebilmek açısından önemli olduğu düşünülmektedir.

Araştırmanın, ayrıca bu alanda yapılacak yeni araştırmalara kaynak olabileceği söylenebilir.

1.4. Araştırmanın Varsayımları

1- Araştırma süreci içinde uygulanacak olan anketin, araştırmanın amacına uygun olduğu,

2- Öğrencilerin anket sorularını içtenlikle yanıtladıkları varsayılmıştır.

1.5. Araştırmanın Sınırlılıkları

Araştırma anket yöntemiyle toplanan verilerle sınırlıdır.

Araştırma örneklemini ise 2010-2011 eğitim-öğretim yılında Gazi Üniversitesi, Gazi Eğitim Fakültesi, Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümü, Resim-İş Eğitimi Anabilim Dalı'nda eğitim alan "Resim, Heykel, Grafik Anasanat Dalları" dördüncü sınıf öğrencileriyle sınırlıdır.

Resim-İş (görsel sanatlar) eğitimiyle etkileşimleri sorgulanacak olan sanat dalları; "Müzik, Edebiyat, Mimari ve Sinema" ile sınırlandırılmıştır.

1.6. Tanımlar:

Sanatlararası etkileşim ya da "sanatlararasılık"

Sanatlar arasında iletişim, etkileşim vardır ve bir sanat diğer bir sanatın öğelerinden, anlayışlarından, göstergelerinden, hem yapısal, izleksel hem de tematik olarak yararlanır, yararlanmıştır. Bu ise sanatçıların kendi sınırlarını aşma, yetkinleşme çabalarından kaynaklanır (Sakallı,2006: 220).

Gösteri (Demonstrasyon) Yöntemi

Eğitim Bilimlerinin, öğretim yöntem ve stratejilerinden biri olan gösteri yöntemi, öğretmenin öğrencilerin önünde bir şeyin nasıl yapılacağını göstermek ya da bir prensibi açıklamak için yaptığı işlemlerdir. Gösteride hem görsel hem işitsel iletişim kullanılır. Gösteri yöntemi özellikle, fen, spor, müzik ve sanat alanlarında kullanılmaktadır (Küçükahmet, 1999:82).

BÖLÜM 2

KAVRAMSAL ÇERÇEVE

Bu bölümde, araştırma konusuyla ilgi literatür taramasına ait bilgiler yer almaktadır.

2.1.Sanatın Tanımı ve Sınıflandırması

Sanat, içinde barındırdığı sayısız kavram ve inceliklerin zenginliği nedeniyle farklı bilim disiplinlerinin inceleme konusu olmuştur. Her bir disiplin, bunlardan bir veya birkaçını esas alarak çalışmalarını sürdürür. Bu disiplinler arasında ilk akla geleni, sanatı doğa ve toplumdaki güzellikler açısından ele alan sanat felsefesi veya estetik bilimidir. Sanat tarihi ve arkeoloji, sanatı tarihsel boyutta incelerler. Sanat psikolojisi; izleyici veya sanatçı olarak bireyi, sanat sosyolojisi ise; toplumsal yapı ile sanat arasındaki ilişkileri kendi bilgi alanları içerisinde değerlendirip açıklamaya çalıştıkları görülmektedir (Gönülal, 2005).

Sanatın oluşumunda dört temel unsur vardır.

- Fiziksel ve toplumsal çevre (doğa ve toplum),
- Sanatçı,
- Sanat tüketicisi (okuyucu, dinleyici, seyirci)
- Sanat eseri (San, 2004:37).

Sanatı oluşturan temel unsurlar içerisindeki sanat üreticisinin de, tüketicisinin de “insan” olduğu, sanat eserleri incelendiğinde, her türden sanat eserinin merkezinde “insan”ın yer aldığı görülmektedir. İnsanın mutlu-mutsuz duygularının, düşüncelerinin, özlemlerinin, hayallerinin, tutkularının, kıskacıklarının hatta kötü sayılabilecek yanlarının, sanat eserlerindeki izlerini, yansımaları görülebilmektedir. Özellikle

günümüz sanatında; insan ve insanın içinde yaşadığı doğa, toplum, hayat ve hayata dair her şey sanatın konusu ve malzemesi olabilmektedir. Sanatın özünde “insan ve insana dair her şey” bulunduğundan, sanatın, - farklı dallara ayrılmış olsa bile - aynı temayı farklı malzemelerle ifade edebileceği söylenebilir.

Sanatla ilgili konuların ve sorunların ele alınıp açıklandığı görüşler “Sanat Kuramları” olarak adlandırılır. Dört farklı sanat kuramı vardır:

-Yansıtmacı Sanat Kuramı:

Bu kuramın ilk temsilcisi sayılan Platon’a göre sanatçılar “gerçekler dünyası” olan “(mutlak güzel sayılan) idealar dünyası”nın taklidi olan “yansımalar dünyası”nı (eşya ve canlı varlıkları) eserlerinde ikinci kez yansıttıkları, yani taklidin taklidini yaptıkları için bizi gerçeğe yaklaştırmaz, uzaklaştırırlar (Doğan, 1998:144).

Aristoteles ise, Platon’un tam tersi bir sanat anlayışıyla sanatın hayatı, hayatta evrensel olan unsurları, özü yansıttığını ileri sürer. Aristoteles’e göre sanatçı, bizi gerçeklerden uzaklaştırmaz, hayatın özüne, gerçeğe yaklaştırır.

Yansıtmacı sanat kuramına göre sanat eseri “yansıtıcı”dır. Sanat, doğa ve toplumun estetik düzeyde yansımalarıdır. Sanat eserinin, bu kuramın bazı savunucuları tarafından “yaşamın aynası” olarak nitelendirildiği görülmektedir (San, 2004:38). “Çernişevski, “sanatın, gerçekliği yansıttığını” ileri sürerken, Plehanov, “edebiyat ve sanat yaşamın aynasıdır” der (Doğan, 1998:144).

-Anlatımcı Sanat Kuramı:

Rönesansla birlikte insan yaşamı (hümanizm) üzerine yoğunlaşmış ve “birey” kavramının önem kazanmıştır. Bu dönemde bir sanat yapıtı değerlendirilirken, sanatçının iç dünyasının, duygu, düşünce ve izlenimlerinin sanat eserine etkileri önem kazanmıştır. Anlatımcılık olarak adlandırılan bu dönemde sanat eserinin, “sanatçının iç dünyasının dışavurumu” olarak değerlendirildiği görülmektedir (Akyürek, 1994:120, Artut, 2001:91).

-Duygusal Etkileşim Kuramı:

Duygusal etkileşim kuramı sanat eserini, sanat tüketicisi üzerindeki etkisiyle açıklamaya çalışmıştır. Bu kurama göre sanat, dinleyen ve görende estetik haz oluşturan bir olgudur (San, 2004:99).

-Biçimci Sanat Kuramı:

Biçimci sanat kuramı sanatı, sanat eserinin biçimsel ve teknik özellikleri üzerinden tanımlamaya çalışır. Sanat, anlamlı biçimdir. Biçimci kuramın temsilcileri Clive Bell ve Roger Fry gibi kuramcılardır. Biçimci sanat kuramcılarına göre sanatın özü, sanatın kendisi dışında bir şeyle olan ilişkisinde değil, bizzat kendi unsurlarının (malzemelerinin), kendi (sanatsal) düzenleme ilkeleri aracılığıyla kurulan düzenindedir, sanat eserinin yapısal özelliklerindedir. Renk, çizgi, nokta, düzlem gibi sanatsal unsurların her biri nesneymiş gibi işlev görür, bu sayede soyut ve kavramsal sanata ulaşılır (San, 2004:100).

Sanat kuramlarından yola çıkarak, sanatın bütün özelliklerini kapsayan tek bir tanım yapmak mümkün görünmemektedir. Sanatın evrensel niteliklerinin; tekliğinin, özgünlüğünün de genel bir tanımlamayı zorlaştırdığı söylenebilir. Sanatın tanımlanabilmesinde sanat kuramlarının yanı sıra, sanatın kökeninin, ortaya çıkış nedenlerinin, olduğu toplumun özelliklerinin ve amacının da incelenmesi gerektiği görülmektedir. Gelişen / değişen toplumsal koşulların sanata ilham kaynağı olduğunu, olacağını unutmamamız gerekir. Geçmişte oluşturulan kuramların, sanat eserlerinin gelecek için yol gösterici olacağı fakat, gelecek nesillerin sanatının geçmişe göre farklılıklar göstereceği göz ardı edilmemelidir (Doğan, 1998:147).

Tarihsel süreç içerisinde sanatı ilk kez sınıflandıran, Antik Çağ filozoflarından Aristo'dur (Aristoteles). Aristo, mimesis kuramı çerçevesinde "taklit aracı" olarak nitelediği sanatı:

-Figüratif sanatlar : Plâstik sanatlar: Maddeye biçim veren sanatlar (Resim, heykel, seramik vb.),

-Fonetik sanatlar: Sese ve söze biçim veren sanatlar (Müzik ve edebiyat),

-Ritmik hareket sanatları: Harekete biçim veren sanatlar (Dans; her türlü dans sanatları) olarak üçe ayırır (Balcı, 2005:16, Gönülal, 2005).

18. ve 19. Yüzyıllarda yeni buluşların; bilim ve teknoloji alanlarındaki gelişmelerin ve bu gelişmelerin toplumsal etkilerinin artarak devam etmesi sonucunda yeni sanat dalları ortaya çıkmıştır. Yeni sanat dallarının ortaya çıkmasıyla birlikte, sanat dallarının sınıflandırılması da değişime uğramıştır (Yılmaz, 2006:17).

Erinç'in (1995) yaptığı klasik tanıma göre sanat dalları; müzik, edebiyat, tiyatro, dans, resim, heykel, mimarlık, sinemadır. Bu sınıflandırmada fotoğraf resmin; televizyon sanatı da sinemanın içinde yer almaktadır (Akt.Özsoy, 2007:25).

Günümüz sanatında sanatsal yaratma, “gerçekliğin yeniden üretilmesi eylemi”yle açıklanmaktadır. Sanatçı, aslında sanatsal nitelikte olmayan gerçeklikleri seçerek, onları gerçekte yer aldıkları dizgeden başka bir dizge içinde yeniden konumlandırmaktadır. Sanat dalları arasında var olduğu düşünülen malzeme, teknik, temel nitelik ayrımları ortadan kalkmış, bilinen sanat türleri malzeme ve teknik açısından bütünleşmiş, yeni ve bütüncül (farklı sanat dallarını içinde toplayan) türler ortaya çıkmıştır (İpşiroğlu, 2010:11).

2.2. Sanatsal Tasarım Unsur ve İlkelerinin Farklı Sanat Dallarındaki Yeri

Sanatsal tasarım unsur ve ilkelerinden bahsetmeden önce, tüm sanat dallarında adı geçen “kompozisyon”u açıklamak yerinde olacaktır. Kompozisyon; sanatsal düzenlemenin yapıtta oluşturulması işlemidir. Başka bir deyişle; sanat yapıtını oluşturan unsurların (malzemelerin) belirli bir düzen içinde bir araya getirilmesi ve bu çalışma sonucunda ortaya çıkan yapıtın kendisidir (Sözen ve Tanyeli 2003:135, Artut, 2001:149).

Resim, heykel tasarımı, grafik tasarım, endüstriyel tasarım ve mimari tasarım göze (görsel algıya) hitap eden görsel tasarımlarda kompozisyon; çizgi, doku, leke, form-şekil, boşluk-doluluk, renk, valör (değer) gibi tasarım elemanlarının, (aşağıda belirtilen) sanatsal tasarım ilkelerine göre düzenlenmesiyle oluşur (Şahin, 2007). Kompozisyon oluştururken uyulması gereken bu sanatsal tasarım ilkelerine, yukarıda sayılan “görsel sanatlar” dışındaki sanat dallarında da, örneğin: sinema, müzik ve edebiyat sanatlarında da aynı ya da benzer şekilde uyulduğu söylenebilir.

Sanatsal tasarımların temeli olan bu tasarım ilkeleri:

Ritm ve Hareket

Ölçü-Oran

Perspektif

Denge

Vurgu

Zıtlık (Kontrast) - Birlik

Tekrar

Boşluk-Doluluk... şeklinde sıralanabilir (Şahin, 2007).

Bu araştırmanın konusu içinde yer alan görsel sanatlarla (resim, grafik, heykel), müzik, edebiyat, mimari ve sinema sanatlarının, sanatsal tasarım elemanları ve ilkeleriyle ilgili özellikleri, sanatlararası etkileşim açısından araştırılmış ve aşağıdaki bilgilere ulaşılmıştır:

Erol (2001), görsel tasarımlarda kompozisyon; çizgi, doku, leke, form-şekil gibi elemanlarla oluşturulurken, kulağa (işitsel algıya) hitap eden müzik sanatının sanatsal malzemesinin “ses ve sesin hareketi” olduğunu belirterek müzik sanatını “Seslerin incelik ve kalınlıkları ile seslerin sürelerinin organize edildiği bir sanattır” şeklinde tanımlamaktadır (Erol, 2001:16-27). Say (2010a) müziği “Malzemesi ses olan sanatsal bir anlatım biçimi” olarak tanımlamaktadır (Say, 2010a:21).

Sanat konusu, “disiplin merkezli” bakış açısıyla incelendiğinde, sanatsal elemanların (malzemelerin), sanat dallarına göre değişim gösterdiği görülür. Örneğin resim, heykel, grafik gibi görsel sanatlarda temel sanat elemanları “çizgi, doku, leke, renk, form-şekil vb”. ifadelerle dönüşen plâstik malzemelerken, (Say (2010a:21) ve Erol’un (2001:16-17) yukarıdaki ifadelerinden yola çıkarak, müziğin temel tasarım elemanlarının “ses ve sesin hareketi” olduğu söylenebilir. Farklı incelik-kalınlıklardaki sesler “notalar”la gösterilmektedir. Müzik kompozisyonunu düzenlemek üzere bir şema kullanılır. Bu şema, notaların yer aldığı porte (yatay çizilmiş beş çizgi), portenin başına yerleştirilen anahtar (örn. Sol anahtarı), porte çizgileri arasına, altına, üstüne yerleştirilen işaretlerden (bemol, majör, es işaretleri gibi) oluşmaktadır. Müzik eserini oluşturan seslerin incelik kalınlığının insan tarafından düzenlenip, kontrol edilebilmesi, müziğin bir dilinin olduğunu gösterir. Müziğin belli bir zaman dilimi içinde ifade

edimesi, “disiplin merkezli sanat” açısından, müziği resim, heykel, mimari gibi (görsel) sanat dallarından ayıran en temel farktır (Erol, 2001:29-30).

Müziğin temel unsuru olan “ses”e ilişkin bilgiler ve araştırmalar, “ses fiziği” anlamına gelen “akustik” biliminin konusudur. Akustik, seslerin oluşumunu, ses kaynaklarını, kulağın ve işitme sisteminin yapısal özelliklerini, sesin yansıma, kırılma, gürültü, müzikal sesler gibi temel olgularını inceler. Akustik, müzik sanatı dışında mimari ile de ilgili bir bilim dalıdır ve mimari yapılarla ilgili akustiğe “hacim akustiği” ya da “bina akustiği” adı verilir. Bina akustiği (hacim akustiği) ; mimari akustik adı altında, konser salonu, konferans salonu gibi kapalı alanların akustiğinin (ses düzeninin) incelendiği uzmanlık alanıdır. Mimaride, her yapının “yankılanma süresinin”, sesin sönmesinin, ses yalıtımının ölçülmesi, mekanların bu ölçümlere göre biçimlendirilmesi gibi konuları içerir (Say, 2010a: 22-23).

Antik Yunan ve Roma Dönemi’nden başlayarak, mekanlarda hacim akustiği konusunda mimari uygulamalar yapıldığı bilinmektedir. Örneğin; Antik Dönem amfiteyatrolarının akustik düzenlerinin mükemmelliği, herkesçe bilinen bir gerçektir. Amfiteyatronun sahnesinde konuşan birinin sesi, en uzaktaki (amfiteyatronun en üst basamaklarındaki) seyirciler tarafından rahatlıkla duyulmaktadır.

Edebiyat sanatının temel elemanı “dil”dir. Teknik anlamda dilin; seslerin görselleştirilmiş hali olan harflerden oluşan alfabenin kullanılmasıyla elde edilen kelime ve cümleler, noktalama işaretleri olduğu söylenebilir. Kullanım açısından da; günlük dil, bilim dili ve edebî dil (sanatsal dil) olarak sınıflanabilir (Çetişli, 2011: 20-21).

Çetişli (2011), edebiyat sanatını, kullandığı malzemeler açısından mimari, heykel, seramik sanatlarıyla kıyaslayarak şöyle tanımlamaktadır: Edebiyat bir dil sanatıdır. Onun tek ifade aracı ya da malzemesi dildir. Dolayısıyla her edebi eser, kelime, deyim, belirteç, tamlama, cümlecik ve cümle gibi dil birimleri veya dil unsurlarından oluşur. Nasıl mimar, taş, çimento, kireç, kum, tahta vb; heykeltıraş, tunç, mermer, kil, seramik vb; ressam, boya, fırça, tuval vb; müzisyen, nota ses vb. malzemelerden yararlanarak köşkünü, heykelini, tablosunu ve bestesini yapıyorsa, yazar ve şair de dili kullanarak edebiyat eserine hayat verir (Çetişli, 2011:20).

Sinema sanatına, sadece izleyici gözüyle bakıldığında bile; görüntünün sinemanın temel unsuru olduğu görülür. Görüntü beyaz perdeye başta müzik ve edebiyat olmak üzere farklı sanat dallarının unsurlarıyla birleşerek yansır. Yine sinema sanatının; hayatın “geçmiş, şimdi ve gelecek anları”ndan kesitler, kurgular sunan, bütün sanat dallarını içinde barındırabilen bir sanat dalı olduğu söylenebilir. Sinema sanatı eserlerinin senaryosunda edebiyat, sinema filminin müziğinde müzik ve diğer “ses”ler, kökleri tiyatro sanatına dayanan “oyunculuk ve sinema oyuncuları”, sinema filminin konusunun geçtiği “iç-dış mekan”lar ve bu mekanlarda; resim, heykel, mimari sanatı – bu alanlarda üretilen sanat eserleriyle birlikte- yer alabilmektedir. Sinema filmlerinin sanat tüketicisine sunulması aşamasında da film reklam ve afişleriyle grafik sanatının devreye girdiği görülmektedir (Kılıç, 2008:271). Bu nedenle sinema sanatının, bir duyguyu, bir düşünceyi izleyiciye aktarırken, “sanatlararası bir dil kullandığı” ve “bütüncül” bir sanat olduğu söylenebilir. Aynı şekilde opera da sinema sanatı gibi sanatlararasılığın tematik olarak en kolay biçimde hem araçsal hem de yapısal olarak somut izlenebildiği bir alandır (Sakallı, 2006: 221).

Resim, grafik, heykel gibi görsel sanatlarda kompozisyon oluşturulurken uyulan temel tasarım ilkeleri, renk düzenleri, ritimsel tekrarlar, çizgi yoğunlukları, hareketler arasındaki oranlar gibi temel kavramlar, belirli hesaplar yapılarak, planlı bir şekilde uygulanır.

Sanatsal elemanlar, farklı sanat dallarına göre değişim gösterse de, sanat eserlerinin tasarım aşamasında tüm sanat dallarında uygulanan “temel tasarım ilkeleri”, sanatın matematiksel temelidir. Örneğin Yunan heykeltıraşlar, Yunan Mitolojisi’nde yer alan tanrı, tanrıça ve sporcuların idealize edilmiş heykelleri için matematiksel bir formül kullanmışlardır. Bu matematiksel formüle göre ideal vücut, baş uzunluğunun sekiz katıdır (Chapman, 1992:56, Akt. Artut 2001:164). Doğadaki varlıkları-nesneleri oluşturan parçalar arasındaki matematiksel parça-bütün ilişkisi (Altın Oran), özellikle Rönesans sanatçılarının yapıtlarındaki önemli bir unsurdur (Artut 2001:164). Altın oranın, Dünya Sanat Tarihi’nde, farklı uygarlıklarda (Örn. Mısır piramitleri) ve farklı sanat dallarına ait eserlerde (resim, heykel, mimari..) kullanıldığı bilinmektedir.

Sanatsal düzenleme ilkeleri müzikte de kullanılmaktadır. Müzikte de ses aralıkları, armoni, ritim, ses v.b. öğeler hep bu matematiksel temel üzerine oturtulur (Say, 2010a: 42).

Mimaride binaların sağlam şekilde yıllarca ayakta kalabilmesi ve belli bir estetik anlayışı yansıtabilmesi, binayı oluşturan parçaların (duvar, çatı, kapı, pencere gibi) birbiriyle uyumu, mimari eserlerin dış mekanla uyumu, yukarıda sayılan sanatsal tasarım ilkelerine uyulmasıyla mümkün olacağı söylenebilir.

Edebiyat sanatının temel tasarım ilkeleri arasında başta “dilbilgisi kuralları” olmak üzere, şiir, öykü, deneme, roman gibi edebi türlerin kendilerine özgü düzenleme ilke ve yöntemleri bulunduğu söylenebilir. Ayrıca edebî eserler, sembol, alegori, mecaz, teşbih, istiare, kinaye gibi söz sanatları ve sanatçının özgün ifade biçimiyle de şekillenir (Çetişli, 2011: 21).

Sinema sanatında da, sinema filminin içeriğinde yer alacak olan; senaryo, oyuncular, filmin görsel unsurları, film müziği gibi film içindeki hareketi oluşturacak tasarım elemanlarının zaman ve mekan içinde -film içindeki sahneler (planlara) göre düzenlenmesinde, temel tasarım ilkelerinden yararlanır. Bu ilkeler sayesinde organize edilen görüntü ve ses “sinema filmi”nin alt yapısını oluşturur. Bu aşamadan sonra çeşitli görsel, ses ve animasyon teknikleri kullanılarak oluşturulan görüntü kompozisyonları, teknolojik gelişmelere paralel olarak gelişerek değişen düzenleme araçları ile düzenlenir ve sinema izleyicisine (sanat tüketicisine) sunulur. Görüntü, sinema sanatının temel yapısal unsurudur fakat sinema sanatındaki görselliği, resim, heykel, mimari vb. görsel sanatlardan ayıran en önemli özellikler sinemadaki görsellere “hareket” ve “ses”in eşlik etmesi, müzik sanatı gibi sinemanın da “zaman boyutu”dur (Kılıç, 2008: 270).

Bir önceki konu olan “Sanatın Tanımı ve Sınıflandırılması” konusunda belirtildiği gibi; günümüz sanatında, “disiplin merkezli sanat anlayışı”na dayanan ve sanat dalları arasında var olduğu düşünülen malzeme, teknik, temel nitelik ayrımları ortadan kalkmış, bilinen sanat türleri malzeme ve teknik açısından bütünleşmiş, yeni ve “bütüncül (farklı sanat dallarını içinde toplayan) türler” ortaya çıkmıştır (İpşiroğlu, 2010:11).

Farklı elemanlar (malzeme) kullanılıyor olsa da, sanat dallarının, temel tasarım ilkelerine aynı ya da benzer şekilde uydukları görülmektedir. Çünkü sanatçılar, eser oluştururken kullandıkları sanatsal unsurları (malzemeleri) bu ilkeler sayesinde

düzenleyerek tasarlarlar. Birbirinden farklı unsurları, organize edilmiş bir bütün (sanat eseri) haline getirmek için tasarım ilkelerini kullanırlar. Sanat eserinden beklenen sanatsal etkiyi (bildirimi) elde etmek için tasarım elemanlarının bu ilkeler doğrultusunda bir araya getirilmesiyle, farklı özelliklerdeki elemanlar bütün haline getirilir. Sanatçının, sanat eserini oluştururken elde etmek istediği “sanatsal etki”, sanatın içinde barındırdığı ve iletmeye çalıştığı kendine özgü sanatsal bildirimdir (sanatsal mesaj) (Yetişken, 1998:89). Sanatsal bildirimin; sanatın, aynı kökenden beslenen ortak dilinin; insana özgü sanatsal algının ve yaratıcı düşüncenin ürünü olduğu söylenebilir.

2.3. Farklı Sanat Dalları Arası Etkileşim ya da “Sanatlararasılık”

“İlk Çağ” olarak da adlandırılan Antik Dönem’den günümüze; farklı sanat dalları arasındaki etkileşim durumu incelendiğinde, sanatın, içinde bulunduğu çağın; sosyal, ekonomik, politik vb. özelliklerine göre şekil aldığı ve bazen de yaşandığı çağı şekillendirdiği söylenebilir. “Toplum ve sanat birbirini geliştirmektedir” (Sinanoğlu, 2009:26) Sanat dallarının, tarihin her döneminde birbiriyle etkileşim içinde oldukları görülmektedir.

Sanatlararası etkileşim; Rönesans, Sanayi Devrimi, Fransız Devrimi vb. toplumsal gelişmeler ve bu gelişmelerin yönlendirdiği düşüncelerle ortaya çıkan bazı sanat üslûp ve akımları çerçevesinde, birden fazla sanat dalında eserler vermiş olan sanatçılardan örnekler de verilerek değerlendirilmiştir.

2.3.1. İlk Çağ’da (Antik Dönem’de) Farklı Sanat Dalları Arasındaki Etkileşim

İlk çağda (Antik Dönem) sosyoloji, siyaset, matematik, astronomi, müzik, edebiyat, plastik sanatlar vb. bilim ve sanat disiplinlerinin, felsefenin kapsamında incelenip değerlendirildiği bilinmektedir. Bu dönemlere ait bilimsel ve sanatsal çalışmaların, bilim ve sanat dallarına göre ayrı ayrı incelenmesi ve değerlendirilmesi “Modernizm Dönemi”nde gerçekleşmiştir (San, 2004:43, Yılmaz, 2006:17).

Antik Yunan edebiyatı, Batı edebiyatlarının başlangıcı ve diğer sanat dallarının (heykel, mimari, müzik, tiyatro) ilham kaynağıdır. “Grafik Sanatı” kapsamında; Antik Dönem’in anıtlarında, mimari yapıların üzerlerinde görülen “Antik Yazı”dan bahsedilebilir (Becer, 1997:90).

Antik Dönem sanatının merkezinin, eski Atina olduğu bilinmektedir. İnsan formunda düşünülen Tanrılar için yapılmış tapınaklar, yine insan formundaki Tanrı heykelleriyle donatılıyordu. Ayrıca Yunan Mitolojisinden ve kahramanlardan esinlenerek ortaya konan müzik ve tiyatro eserlerinin sahnelenmesi için amfitiyatrolar inşa ediliyordu Eski Yunan ve Lâtin edebiyatlarıyla, bu dönemlerin heykelleri ve mimarisi arasındaki karşılıklı etkileşimin, oldukça belirgin olduğu görülmektedir. Antik Dönem’de, düşüncenin merkezindeki “insan”, sanatın da merkezindedir. Eski Yunan ve Lâtin edebiyatlarının özünü oluşturan Yunan Mitolojisindeki Tanrılar insan görünümünde algılanır ve bu dönemlerin heykellerinde, idealize edilmiş insan vücutları şeklinde gösterilirdi. (Gombrich, 1997:77-97). Eski Yunan ve Lâtin sanatı, aklın rehberliğinde ideal güzelliğe ulaşmaya çalışan estetik anlayışa ve mimesis (taklit, yansıma) esasına dayanır (San, 2004:43).

Eski Mısır’da (Piramitlerde) kullanılmaya başlandığı ve Antik Yunan’a geçtiği görülen; sanatta (bir bütünün parçaları arasındaki uyum açısından en yetkin boyutları verdiği düşünülen geometrik ve sayısal oran ilişkisi olan) “Altın Oran”, mimaride, (ilerleyen yüzyıllarda resim sanatında) heykelde, mimari-heykel arasındaki ilişkide önemli olduğu gibi, mimari-müzik ilişkisinde de önemliydi (Gombrich, 1997: 77-97, Chapman, 1992:56 Akt. Artut 2001:164).

Yunan müziğinin temelinde de insan, insanın duygularından, yaşamından kesitler, insan görünümüne bürünmüş Tanrılar ve kahramanların yaşam öyküleri vardı. Antik Yunan’daki halk ozanları geleneği sayesinde, şiir ile müzik iç içeydi. Ayrıca Eski Yunan müziğinin de insanın duygularına hitap etmek üzere belli bir estetik kaygıyla tasarlanıp sunulduğu da söylenebilir. Antik Yunan’ın düşünsel özelliği, felsefe ve bilimdeki yükselişle birlikte, sanatsal anlayışı da etkilemişti. Evrensel tiyatro disiplininin temelini oluşturan Antik tiyatrolar, Antik Yunan düşüncesinden etkilenen bu sanatsal anlayışın ürünüdür (Say, 2010b:52). .

2.3.2. Ortaçağ'da Farklı Sanat Dalları Arasındaki Etkileşim

Ortaçağ'da da sanatsal etkinliklerin birbirinden bağımsız olmadığı görülmektedir. Bu dönemde sanatsal yeteneği olan kişilerin çoğu aynı anda “mimar”, “heykeltıraş”, “ressam” olarak çalışmışlardır. Sanat dalları arasında ayırım olmaksızın eser üretmişlerdir. Ortaçağ sanatında, kilise mimarisinin birer parçası olan heykel ve resimler, ayrı birer eser olarak değil, parçası oldukları mimari yapıyla birlikte anılmakta ve değerlendirilmektedir. Ortaçağ müziğinin de o dönemin resimleri gibi birbirinden kopuk seslerin, armoni bilincinden yoksun şekilde çizgisel bir akış içinde sürdüğü söylenebilir. Görüldüğü gibi; Ortaçağ'da tüm sanat dalları birbiriyle iç içe geçmiş şekilde “bütüncül”dür (Şekil 1) (İpşiroğlu,2006:20).

Şekil 1. Cimabue'dan Maesta, 1280 civarı, San Francesco Kilisesi, Assisi / İtalya.

(Gotik Resim)

Kilise-katedral mimarisi ve dinsel içerikli rölyef fresklerde büyük gelişmeler görülür. Özellikle Haçlı seferleri, farklı kültürlerden ve sınıflardan kişilerin birbirleriyle tanışmasını ve kaynaşmasını sağlamış, kilise her tür sanatın koruyuculuğunu yapacak bir düzeye ulaşmıştır. Roman ve Norman kiliselerinin en önemli özelliği, dışarıdan bakıldığında binaların kütsel büyüklüğü, güçlülüğüdür. Ortaçağ kalelerini, surlarını andıran görkemli kuleleri, herkese meydan okuyan, gözdağı veren duruşlarıyla

kiliselerin, yeryüzündeki tüm kötülöklere özellikle de putperestliöe meydan okuduöu mesajı verilmektedir. Bu nedenle bu kiliseler “Yeryüzü Kilisesi” olarak adlandırılmıştır (Gombrich, 1997:173).

İngiltere’deki Durham Katedrali (Şekil 2), Roman üslûbunun önemli eserlerinden biridir (Sözen ve Tanyeli, 2003:204).

Şekil 2. Durham Katedrali. Durham / İngiltere.

Roman sanatında resim, heykel vb. eserlerin de çoöunlukla dinsel bir olayın tasviri ya da kilisenin (İncil’in) mesajlarını aktarmak (insanlara) amacıyla yapıldığı görölmektedir. Bu dönemde yapılan resimlerin, tuvale yapılmış tablolar dışında; mimari yapıların duvarlarında fresk, vitray ya da mektup ve kitap sayfalarında minyatür olarak yer aldığı görölmektedir (Gombrich, 1997:176-183).

Roman sanatının resim, heykel, mimari gibi görsel sanat eserlerinin, sanatsal kaygı taşımaktan çok, yazıyla anlatım yerine geçebilecek görsel anlatım aracı olduöu söylenebilir. Görsel sanat eserlerinin, yazıyla ifadenin yerine görsel anlatım aracı olarak bu şekilde kullanılablmesinin, temel malzemesi “dil” olan edebiyat sanatıyla görsel sanatlar arasındaki etkileşimi göstermek açısından önemli bir örnek olduöu söylenebilir.

12. Yüzyılın ikinci yarısında, Roman sanatının değişmesiyle, Latin sanatına bir tepki olarak ortaya çıkan Gotik üslûbun en önemli örneklerinin Fransa’da görüldüğü söylenebilir. Katedral mimarisinde fresk, rölyef, vitray ve figüratif anlatımlar önem taşır (Şekil 3). Roman ve Norman sanatında olduğu gibi Gotik sanatın fresk, rölyef ve vitrayları da dinsel hikayeleri görsel ifadelerle anlattığı görülmektedir (Gombrich, 1997:185-205).

Roman, Norman ve Gotik sanatının görsel eserlerinin bu anlatımcı yönleri, bu görsel eserlerin (heykel, fresk, rölyef...) kısmen de olsa, edebiyat eserlerine özgü “bilgi ve kültür aktarım işlevi”ni üstlendiğini düşündürmektedir.

Şekil 3. Köln katedralinin içindeki vitraylardan bir örnek

Gotik Dönem’deki elyazmalarında kullanılan yazı karakterleri, bu dönemin sanat üslûbunu yansıttığı için “Gotik Yazı” adını almıştır. Gotik yazı, değişik üslûplarda kullanılarak, Rönesans Dönemi’ne kadar bütün Avrupa’da egemenliğini sürdürmüştür (Becer, 1997:92).

(Erol,2001) Bu dönemin müziğinde ve görsel sanatlarında meydana gelen “derinlik ve perspektif”le ilgili gelişmelerin benzer yönlerini şu şekilde ifade etmektedir:

12. Yüzyıldan 13. yüzyıla doğru müziği ve sanatı filizlendiren merkezler, artık şato, kilise ve eğitim çevreleridir. Görsel sanatlarda derinlik ve perspektif olayının gündeme gelmesi, müzikte de benzer deneyleri etkiler. Müziğe derinlik kazandıran iki ya da daha çok sayıda ezgi çizgisinin organum yöntemiyle eşzamanlı olarak birleşmesi müzik sanatının perspektif kazanmasına ilk adımlardır. Çalgı ve insan sesinin aynı ezgiyi seslendirdiği heterophony de çoksesliliğe atılan bir adım olmuştur (Erol, 2001:103).

Ortaçağ'dan Rönesans dönemine kadar, sanat eserlerinin içerikleri kilisenin etkisi altındaydı. Sanat eserleri, kilisenin etkinliği altında yaşamın sürdüğü dünya ile ölümden sonraki dünya arasında bir bağ kurma amacı taşıyordu (Artut, 2001:57). Yeni Sanat Dönemi'nden itibaren müzik, kilise dışına çıkıp, güncel hayatın bir parçası olmuştur (Erol, 2001:102).

2.3.3. Rönesans Döneminde Farklı Sanat Dalları Arasındaki Etkileşim

Rönesansla birlikte ortaya çıkan doğaya ve insana yönelişin, 15. ve 16. yüzyıllarda gerçekleşen coğrafi keşiflerin, Ortaçağ'ın katı inanç ve tutumlarını ortadan kaldırarak kültürel, sanatsal ve bilimsel alanlarda “yeniden doğuş”a neden olduğu söylenebilir. Doğaya yöneliş, doğanın sanatçı gözüyle incelenip yorumlanmasına ve ifade edilmesine; sanatçının kendi iç dünyasını, doğa algısını, duygularını sanat yapıtına “yansıtma”sına zemin hazırlamıştır. Bilimde, felsefede ve sanatta olduğu kadar insanın günlük yaşamında da büyük yeniliklerin yer aldığı dönemdir. Rönesans Dönemi'nin Antik Çağ ve Orta Çağ'dan en önemli farkının; katı geleneksel kalıpların kırılması, bütün sanat dallarında sanatçıya sınırsız düşünme, bağımsız biçimlendirme olanaklarının açılması ve bireyden başlayarak evrenin ve yaşama dair her şeyin sorgulanması, araştırılması olduğu söylenebilir. Ortaçağ'da kilisenin beklentilerine göre üretilen sanat yapıtlarında sanatçının kendi kişiliğinden izler, sanatçıyla ilgili ipuçları bulmak mümkün değildi. Rönesans'la birlikte, sanatçıların üzerindeki bu baskı kalktığından, sanatçılar kişisel farklılıklarını ortaya koyma imkanı bulabilmişlerdir. Örneğin: Rönesans döneminde heykel, mimari yapının bir parçası değil, kendi başına değeri olan, mimariden ayrı değerlendirilen bir üründür. Rönesans döneminin etkileri, görsel sanatlarda olduğu gibi müzik ve edebiyatta da görülür. Bu dönemde insana ve doğaya yönelen ilgi ve gözlemlerin, insan anatomisi ve insan vücudunu oluşturan organların işleyişlerinin (fizyolojinin) keşfedilmeye başlandığı, yeni bilim dallarının ve

yeni bilimsel bakış açılarının ortaya çıktığı görülmektedir. Rönesans döneminin en önemli sanatçılarından; Leonardo da Vinci, Michelangelo Bunarotti, Raffaello Sanzio ve Floransa’lı Masaccio olduğu söylenebilir (Erol, 2001:104, Artut, 2001:58, Sözen ve Tanyeli, 2003: 204-205).

Leonardo da Vinci’nin, merak ettiği her konuyu araştırdığı; fizik, aerodinamik, matematik, kent planlaması, meteoroloji, botanik, zooloji, hidrolik, astronomi, anatomi ve fizyoloji gibi bilimsel alanlarda araştırmalar yaptığı, bu konularla ilgili notlar tuttuğu bilinmektedir. Leonardo da Vinci’nin araştırdığı konulardan biri de “seslerin uyumu”dur (Say, 2010a:49-51).

Leonardo da Vinci’nin en tanınmış resimlerinden biri, Floransa’lı bir kadının portresi olan “Mona Lisa”dır (Şekil 4).

Şekil 4. Leonardo Da Vinci. “The Mona Lisa”
(La Joconde, La Giocondo).1503-1507.

Leonardo Da Vinci’nin “Mona Lisa” adlı resmi, resim-edebiyat etkileşimi konusunda önemli bir örnek olduğu söylenebilir.

“Jokond ile Sİ-YA-U”, şiirleri elliden fazla dile çevrilmiş olan, Türk şair Nazım Hikmet Ran’ın 1929’da yayımlanan destansı, uzun şiiridir. Bu şiirde Jokond (Mona Lisa), Nazım Hikmet’in ifadesiyle; ilk görüşte aşık olduğu Çin’li turist Sİ-YA-U’ya olan büyük aşkını ve özlemini “muşambasının tersine yazarak” şöyle anlatmaktadır (Ran, 1998:64-65):

“Jokond’un Hatıra Defterinden Parçalar
Paris, 15 Mart 1924 Luvur müzesi.

Luvur müzesinde artık canım sıkılıyor.
Can sıkıntısından çok çabuk bıkılıyor.
Bıktım artık canımın sıkıntısından.
İçimdeki bu ruh yıkıntısından
aldı fikrim şu hisseyi:
Müzeyi
 gezmek iyi,
müzelik olmak fena!
Ben bu maziyi hapseden saraya
öyle ağır bir hükümle kondum ki,
çatlarken sıkıntıdan yüzümde yağlı boya
mecburum durup dinlenmeden sırtmaya,
Çünkü
 ben o Floransalı Jokondum ki
Floransadan daha meşhurdur tebessümüm.
Luvur müzesinde artık canım sıkılıyor.
Ve mademki maziyle konuşmaktan çabuk bıkılıyor.
 ben
 karar verdim bugünden itibaren
bir hatıra defteri tutmağa,
Belki dahli olur bugünü yazmanın
dünü unutmağa.
Lâkin acayip bir yerdir Luvur.
Burda belki bulunur:
İskenderi Kebirin
kronometreli Lonjin saati.
fakat
bulunmaz yüz paralık kurşunkalem
ve bir tabaka temiz defter kâğıdı.
Lânet olsun Luvruna, Parisine
Yazarım ben de hatırâtı
muşambamın tersine...” (Ran, 1998:64-65).

Ran (1998), “Jokond ile Sİ-YA-U” şiirini şöyle tanıtmaktadır: “Rönesans devrinin İtalyan Ressamlarından Leonardo da Vinci’nin meşhur eserlerinden birinin

ismi Jokond'dur. Bu kitaptaki acayip sergüzeşt işte bu Jokond ile Sİ-YA-U isminde bir Çin'linin macerasına dairdir" (Ran, 1998:61). Nazım Hitmet Ran'ın "Jokond ile Sİ-YA-U" adlı eserinde, Leonardo da Vinci'nin "Mona Lisa" adlı resmi, bu şiirin "teması" olmuştur.

Leonardo da Vinci'nin geniş ilgi alanı, bitmek bilmeyen merakı, gözlem ve araştırma isteği; üstün yaratıcılığı, zekası ve çalışkanlığıyla birleşince, böyle farklı sanat ve bilim alanlarıyla ilgili tasarımlar ve üretimler ortaya çıkmıştır. Leonardo da Vinci , mimari, müzik, heykel, resim çalışmaları ve diğer sanatsal tasarımlarıyla "sanatlararası etkileşim"i, sanatsal çalışmalarıyla birlikte anatomi, fizik gibi bilim dalları kapsamındaki araştırmaları ile "disiplinlerarası etkileşim"i ve "bütüncül sanat"ı temsil eden bir "sanatçı" olduğu söylenebilir.

Rönesans'ın ardından, 19. Yüzyıla kadar olan dönemde; Barok Sanat, Rokoko Sanatı, Neo-Klasizm gibi sanat üslupları ortaya çıkmıştır (Artut, 2001:58-59).

Barok sanatı, mimarlık, müzik, resim ve heykeli etkileyici temalar altında birleştirmektir. Barok dönem eserlerindeki abartılı hareket ifadesi ve net detaylar, dönemin müzik ve edebiyatında da görülür. Geç Barok Dönem'de kiliselerde ve opera-bale öncesi çalınan ve "orkestra / çalgı müziği" olan "sinfonia"lar bestelenmiştir. Opera ve bale, Barok Dönem'de sinfonialar dışında, kendi özel mekanına da kavuşmuş; kapalı mekanlarda ve sahnede yer almaya başlamıştır. Ayrıca bu dönemde kadınlar da bale sanelerinde görülmeye başlanmıştır (Say, 2010a:53, Yeşiltaş, 2011:13).

Avrupa'daki Barok döneminin mimarisi ve müziği arasında da etkileşime dayalı benzerlik olduğundan, bu dönemin müziği "Barok Müzik" olarak adlandırılır. Örneğin; bu dönemin mimarisindeki heykele yakın kabartmalar ve detayların, Barok müzisyen Bach'ın müziğindeki ince melodilerle ve süslemelerle benzer yapıda olduğu söylenebilir. Barok müzik, dönemin mimarisi ile yapısal benzerlik gösterdiği gibi, o dönemde yapılan pek çok resmin konusu olmuştur (Akbulut, 2011:322).

Akbulut (2011), Barok resimleri "tiyatro sahnesi"ne benzetmektedir: "O dönemde birçok resim, derinliğiyle tıpkı bir tiyatro sahnesini, birçok oyunun sahnelenme biçimi de bir tabloyu aynen yansıtabiliyordu. Bu anlamda Claude'un bazı

resimlerine kalabalık bir tiyatro sahnesi gözüyle bakmak pek de yanlış olmaz” (Şekil 5) (Akbulut, 2011:324).

Şekil 5. “Manzara”. Claude Lorrain. 1653.

Barok mimaride, heykel ve resmin bir araya gelip kaynaşmasıyla, ı ışık-gölge oyunları ile zenginleşen yeni bir mekan duygusu oluşur. Barok sanatta; farklı sanat dalları, mimarlığın kapsamında iç içe geçerek, birbirlerinin etkilerini arttırır (Artut, 2001:58-59). Bu bilgilere dayanarak, Barok sanatta resim ve heykellerin "mimari eleman" olacak kadar mimariyle etkileşim içinde olduğu söylenebilir.

Öncelikle görsel sanatlarda (mimari, resim, heykel) ortaya çıkan Barok akımın müzik ve edebiyat alanlarında da görülmesi, sanat dalları arasındaki etkileşimin önemli kanıtı olduğu söylenebilir. Bir sanat dalında ortaya çıkan akımın, diğer sanat dallarında da görülmesi, Barok sanata özel bir durum değildir. Sanat tarihi içerisinde görülen diğer akımlarda da benzer durum görülebilmektedir

18. Yüzyılın ikinci yarısını kapsayan fakat kökleri İlkçağ Yunan ve Roma sanatına uzanan dönem, kısaca “Klasik” ya da “Neo- Klasik Dönem” olarak da adlandırılmaktadır. Bu dönem sanatının -tüm sanat dalları için- en belirgin özellikleri; önceki dönem olan Barok Sanatı’na ve aşırı süslemeciliğe duyulan tepkinin sonucunda eserlerde ortaya çıkan; statiklik ve denge, sadelik, planlılık ve oran-orantı

uygunluğudur. Klasik dönem sanatı tek tek bireylere ya da saray, soylular kilise gibi belli zümrelere değil, genele; topluma hitap etme kaygısı taşır (Çetişli, 2011:61).

Mimari alanda, Paris'teki Madlen Kilisesi'nin önemli bir örnek olduğu söylenebilir (Şekil 6 ve 7) (Artut, 2001:59).

Şekil 6. “Madelienne (Madlen) Kilisesi”.Paris.

Şekil 7. “Madelienne (Madlen) Kilisesi” (Cepheden Görünüm). Paris.

18. yüzyılın ortalarına kadar devam eden; saray kültürünü ve soylular sınıfının beğeni anlayışını temsil eden ve yansıtan sanat anlayışı son bulmuş, kültürel ve sanatsal değerleri burjuva sınıfının belirlediği dönem başlamıştır (Say, 2010a:65). Bu değişim, müzik sanatını da etkiledi. Kendilerini sanatın da “sahipleri” olarak gören krallar, kontlar-kontesler ve kilisenin yerini, burjuvalardan oluşan orta sınıf aldı. Bu “orta sınıf”, felsefede ve tüm sanat dallarında burjuva sanatını temsil ediyordu ve toplu halde müzik dinleyen “konser topluluğu”nu oluşturuyordu. Tıpkı resim, heykel ve mimari ve edebiyat sanatında olduğu gibi; daha önce saray, soylular ve kilise için yapılan “ısmarlama” yapıtlar, müzikte yerini, konser toplulukları için yapılan eserlere bıraktı. Bu dönemin en önemli bestecileri; Hydn, Mozart ve Beethoven’dır (Say,2010b:265, Erol, 2001:108).

Klasik-NeoKlasik Dönem’in mimaride, resim, heykel ve müzikteki yansımaları, edebiyat sanatında da benzer şekilde görülmektedir. Çetişli, (2011) Klasizm’in edebiyat sanatını da etkileyen en önemli yansımasının “denge” olduğunu belirtmektedir:

Klasizmin bir başka ilkesi, edebi eserin, “organik bütün” olarak görülmesi ve bu bütünlüğe büyük önem vermesidir. Klasiklere göre edebi eseri oluşturan parçalar hem bütüne benzemeli, bütünle uyum içinde olmalı hem de bütününden farklı olmalıdır. Bütün-parça ilişkisinde dikkat edilmesi gereken bir başka nokta ise, bütün-parça dengesidir. Bu konuda Klasizm’i en iyi ifade eden kelime “denge”dir (Çetişli, 2011:65).

Klasik-NeoKlasik Dönem, tiyatro edebiyatının büyük ölçüde ön plana çıktığı bir dönemdir. Tiyatro edebiyatından sonra şiir, eleştiri, mektup, özlü sözler türleri gelir. Tiyatro edebiyatına göre “özel ifade” sayılabilecek roman ve hikaye türleri, bu dönemde geri planda kalmıştır. Bu dönemde edebiyat eserleri de diğer sanat dalları gibi genele; topluma seslenmeyi hedeflemiştir (Çetişli, 2011:61-65).

2.3.4. Modernizm ve Farklı Sanat Dalları Arasındaki Etkileşim

Avrupa’da, 18. ve 19. yüzyıllarda yeni buluşların üretime olan etkisi ve buhar gücüyle çalışan makinelerin “makineleşmiş endüstri”yi ortaya çıkarması, bu gelişmelerin de Avrupa’daki sermaye birikimini arttırması, “Sanayi Devrimi” ya da “Endüstri Devrimi” olarak adlandırılmaktadır (Erol, 2001:120-121).

Kılıç, (2008) Claude Monet (1840-1926) Saint-Lazare Garı (1877) adlı resminin (Şekil 8) Sanayi Devrimi’ni simgeler nitelikte olduğunu belirtmektedir (Kılıç, 2008:16).

Şekil 8. Claude Monet. “Saint Lazare Garı” (1877).

“Endüstri Devrimi”yle birlikte, buhar gücüyle çalışan baskı makineleri ve kağıt yapımı için makineler geliştirildi. Matbaa alanında meydana gelen bu gelişmelerle, grafik tasarım çalışmaları sayı ve kalite açısından zenginleşti ve kitap, dergi, gazete vb. basımı kolaylaştı. Süreli-süresiz yayınların sayısındaki artışla, bilgi alışverişi kolaylaştı böylece hayatın her alanını etkileyen “kitle iletişim çağı” başlamış oldu. Bu dönemde bulunan yeni baskı tekniklerinden biri de “Litografi”dir (Şekil 9) (Becer, 1997: 96-98)

Şekil 9. Jules Cheret. “Bir Gazete İçin Afiş Tasarımı”. 1889.

Önceki dönemlerde “üslûp” olarak nitelenen sanat anlayışlarının, Sanayi Devrimi ve Fransız Devrimi’nin etkileriyle şekillenen Modernizm Dönemi’nden itibaren “akım” olarak nitelendirildiği görülmektedir.

“Üslûp” ve “akım” kavramlarının anlamları araştırıldığında; Türk Dil Kurumu’nun resmi web sayfasındaki “Bilim ve Sanat Terimleri Ana Sözlüğü”nde “üslûp” kavramının: “Bir sanatçıya ya da bir çağa özgü teknik, renk, kompozisyon ya da biçimlendirme yolu. a. bk. klasik, barok” (TDK web, 2011) şeklinde açıklandığı görülmüştür. Yine aynı kaynakta “akım” kavramı için; “İlk kez 19. y.y.’ın birinci yarısında başlayan ve üslûp niteliğini taşımayan sanat görüşü. Örn: Gerçekçilik, gerçeküstücülük gibi” (TDK web, 2011) denilmektedir.

Modernizm’le birlikte gündeme gelen “üslûp-akım farkı”nı sorgulayıp, araştıran Coşkun (2011) , bu farkı şöyle açıklamaktadır:

Modern Sanat, bütünlüğü olan, kendi biçim anlayışını getiren ve o dönemdeki tüm sanatçıların ortak bir şekilde hareket etmesini sağlayan bir “üslûp” değildir. Çünkü içinde pek çok farklı yaklaşımı ve sanatsal oluşumu barındırır. Modern

Sanat adı altında toplanan farklı akımların tek ve en önemli ortak özelliği, doğayı taklit etme çabasından vazgeçerek birçok farklı arayış içinde girmeleridir. Kübizm, Fovizm, Ekspresyonizm, Fütürizm, Dadaizm, Art Nouveau, Konstrüktivizm, Soyut Sanat, Sürrealizm, New Realizm, Brütalizm, Pop Art... gibi akımlar ve daha birçoğu “Modern Sanat” adı altında toplanır Sanattaki akımların Endüstri Devrimi ve Fransız İhtilali’nden sonra gerçekleşen gelenekten kopuşla birlikte ortaya çıktığını, sanatsal anlamda ilk akımın Romantizm olduğunu ve o zamandan bu yana ortaya çıkan tüm sanatsal oluşumların “akım” olarak nitelenebileceğini iddia edebiliriz (Coşkun, 2011:14-15).

Sanat akımlarının başlayış ve bitiş tarihleri kesin çizgilerle birbirinden ayırlamadığı görülmektedir. Bir sanat akımı varlığını sürdürürken; bir önceki akım da varlığını sürdürüyor olabilir ya da yeni bir akım oluşup, gelişebilir. Bir sanatçının, bir sanat akımının egemen olduğu yıllarda; bir önceki dönemin sanat akımını benimsediği ya da bir başka akımın öncüsü ve kurucusu olabildiği görülebilmektedir.

Sanayi devrimiyle birlikte, burjuva sınıfı içinde yeni bir dünya görüşü olan “modernite” ortaya çıkmıştır. Modern düşüncenin 19. yüzyılın ortalarından itibaren sanatsal ve kültürel alanda bir akım haline gelmesi, “modernizm” kavramının ortaya çıkışına neden olmuştur. Modernizm, modern sanatçıyı modern yaşamın sıradanlıklarından kurtarmaya yarayan bir çaba olarak belirir. Edebiyatta, resim, grafik, heykelde, mimaride, müzikte ve tiyatrodaki modernizm gelişirken, sinema yeni yeni ortaya çıkmaya; kendi olanaklarını geliştirmeye çalışıyor ve sınırlarını tanıyıp, kendi diline yeni yeni kavuşuyordu. Fotoğraf, sinema ve diğer pek çok gelişme ve buluşlar (buhar makineleri, fabrikalar, seri üretim, demiryolu, telgraf vb.), Sanayi Devrimi’nin yaşandığı dönemin ürünüdür (Kılıç, 2008: 11) .

Joseph Nicephore Niepce, bir çoğaltma tekniği olan taşbaskı (lithography) çoğaltma tekniğinden yola çıkarak ışığa duyarlı yüzey üzerine karanlık kutu - optik-yoluyla kaydedilen bu görüntü elde etmeyi başardı. Bu şekilde elde edilen bu görüntünün ilk fotoğraf olduğu yaygın olarak kabul edilmektedir. “Le Gras’da Pencereden Görünüm” adlı (Şekil 10) bu helyografi levha 20.3x16.5 cm. boyutlarındadır (Kılıç, 2008:70-71) .

Şekil 10. Nicephore Niepce. “Les Gras’da Pencereden Görünüm” 1827.

“Sinema” ismini, yine bu dönemde Lumiere Kardeşlerin icadı olan “Sinematograf”tan almıştır. Sinematograf cihazı, günümüzde kullanılan sinema filmi kayıt ve gösterim cihazlarının ilk örneğidir. Teknolojinin hızlı gelişmesiyle, sinema, ciddi bir ticaret ve sanat kolu olmuştur. Lumiere Kardeşler, tarihsel olarak ilk gösterimlerini “Trenin Ciotat Garı’na Varışı” (1895; L’Arrive d’un train en gare de La Ciotat) adlı sinema filmi ile gerçekleştirmişlerdir (Şekil 11) (Kılıç, 2008:205) .

Şekil 11. Lumiere Kardeşlerin “Trenin Ciotat Garı’na Varışı” (1895; L’Arrive d’un train en gare de La Ciotat) adlı sinema filminden bir kare.

19. Yüzyılda, sanatçının; doğayı eskimiş kurallara göre değil, çağın grereklerine göre yorumlaması, bilinmeyenı keşfetmesi, risk alması gerektiğini savunan modern sanatçılar arasında görölmeye başlayan “Avangard (öncü)” yaklaşımlar, müzik, tiyatro, sinema, opera ve plastik sanatların birbiriyle etkileşimini arttırmıştır. Alman besteci Richard Wagner (1813-1883), ortaya koyduğu ve “bütünlüklü sanat” anlamına gelen “Gesamtkunstwerk Teorisi” ile yaşadığı yüzyıldan başlayarak Dünya Sanat Tarihi’ne (özellikle 20. Yüzyıla) damgasını vurmuştur. Gesamtkunstwerk teorisi ile birlikte opera sanatında devrim niteliğinde gelişmeler olmuş ve bu gelişmeler sinema sanatını da etkilemiştir. Wagner bu teorisi ile söz, ses ve jestler birleşerek “müzikli dram”ın doğmasına öncülük etmiştir. Sanatlararası etkileşimin önemli basamaklarından biri olan bu yaklaşımla müzik, drama, şiir ve sahnede bulunan her şey (sahne sanatçısı, sahnedeki resim, heykel, sahne dekorları...) aynı düzlemde estetize edilerek tamamlanmış ve “bütünlüklü / bütüncül sanat eserleri”ne dönüştürölmeye çalışılmıştır (Yılmaz, 2006:17, Savaş, 2010:7).

Art Nouveau Sanat Akımının; endüstriyel ürünlerde estetik arayışıyla ortaya çıktığı ve el sanatlarını yayma ilkesini benimsediğı söylenebilir. 19. Yüzyılın sonlarından, 20. Yüzyılın ilk çeyreğine kadar etkili olan bu akım, birçok Avrupa ülkesinde bölgesel olarak değişik adlarla anılmış , adlara uygun olarak da uygulamaların niteliklerinde değişiklikler görölmüştür. Örneğin: Bu sanat akımı Almanya’da “Jugendstil” adını almıştır. Jugendstil; işlevsel-dekoratif anlayışın geometrik biçimlerle bir arada kullanıldığı “endüstriyel ürünler”dir. Tasarımcı Peter Behrens’in (Şekil 12), Jugendstil’in öncüsü olduğu söylenebilir (Becer, 1997:100-101, Sözen ve Tanyeli, 2003:27).

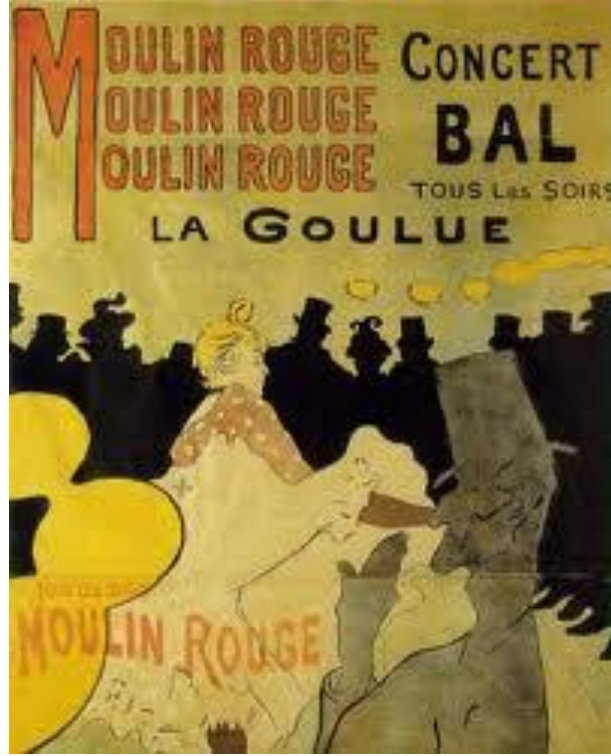
Şekil 12. Peter Behrens. “AEG Logo”. 1907.

Art Nouveau akımında, zarif dekoratif süslemeler ön plandadır. Doğadan etkilenecek kullanılan bitkisel motifler, saçları ve giysileri uçuşan kadın figürleri, kıvrılan çizgiler, akımdan etkilenen bütün sanat dallarında kullanıldı. Mimarlık (dekorasyon) alanında ortaya çıkan bu sanat akımı, grafik tasarım başta olmak üzere, bütün sanat dallarını etkiledi. Özellikle illüstrasyon, kitap ve afiş alanlarında oldukça başarılı örnekler verildi. Jules Cheret ile başlayan sanat afişi geleneği, Henri de Toulouse-Lautrec (Şekil 13) ve Alphonse Mucha ile sürdü (Becer, 1997: 100).

Şekil 13. Henri de Toulouse-Lautrec . “Divan Japonais” Poster. 1893.

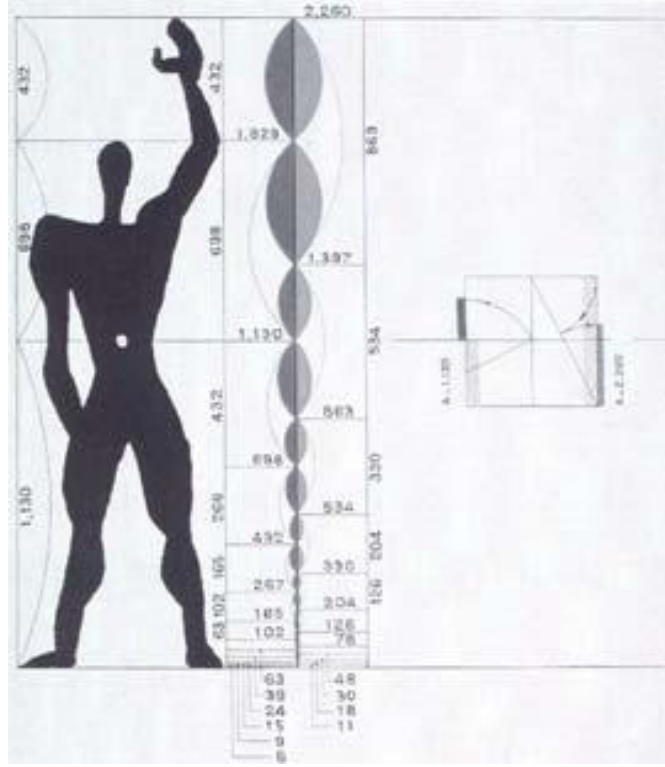
Henri de Toulouse-Lautrec, afişin bir sanat eseri olarak değer kazanmasını sağlamıştır. Aristokrat bir Fransız aileden gelmesine rağmen, uzun bir süre Paris’te; daha çok sanatçıların yaşadığı, kabare ve eğlence mekanlarıyla ünlü bir kenar mahallesi olan Montmartre’da yaşamıştır. Lautrec’in resimleri; eğlence mekanlarının iç mimarisıyla ve bu mekanlara özgü ışıqla sürekli etkileşim halindedir ve Lautrec, mekanların ışıqlı, loş-ışıqlı görünümünü resmlerine mükemmel şekilde yansıtabilmiştir. Işıqlı kaynağı ampullerin, Lautrec’in resminde aydınlık halkalarla ifade edildiği görülür (Şekil 14) (Arnold, 1997:9-49, Akbulut, 2011:135) .

Şekil 14. Henri de Toulouse-Lautrec “Moulin Rouge” Posteri.

Bu dönemde, heykel sanatındaki değişim ve yenilenmenin ilk örneklerini veren sanatçı, Rodin’dir (1840-1917). Rodin, kompozisyonları düzenlerken, ışık, ritim, form, boşluk-doluluk gibi kavramlara yeni anlamlar yükleyerek, kendinden sonraki heykel anlayışının öncüsü olmuştur (Sinanoğlu, 2009:86).

Art Nouveau Sanat Akımı 1920’lerde değişime uğramış; uluslararası stil (Still International) uygulamaya başlamıştır. Uluslararası Stil’in en önemli temsilcilerinden biri; İsviçre asıllı Fransız mimar Le Corbusier’dir. Aynı zamanda ressam, heykeltıraş, yazar, modern mobilya tasarımcısı ve şehir plancısı olan Le Corbusier, Mimar Vitruvius’un (Marcus Vitruvius Pollio) taklit edilmesini önerdiği doğanın aritmetik ve geometrik ölçütlerle yapılandığı insan bedeni ve müzikal gamdan (seslerin dizilişinden) etkilenerek, insan vücudunun ve müziğin oranlarını mimari açıdan değerlendirip, “Modular Grafik” adını verdiği oran sistemini geliştirmiştir (Şekil 15) (Piselli, 1997:106–107 Akt. Pasin, 2007:54).

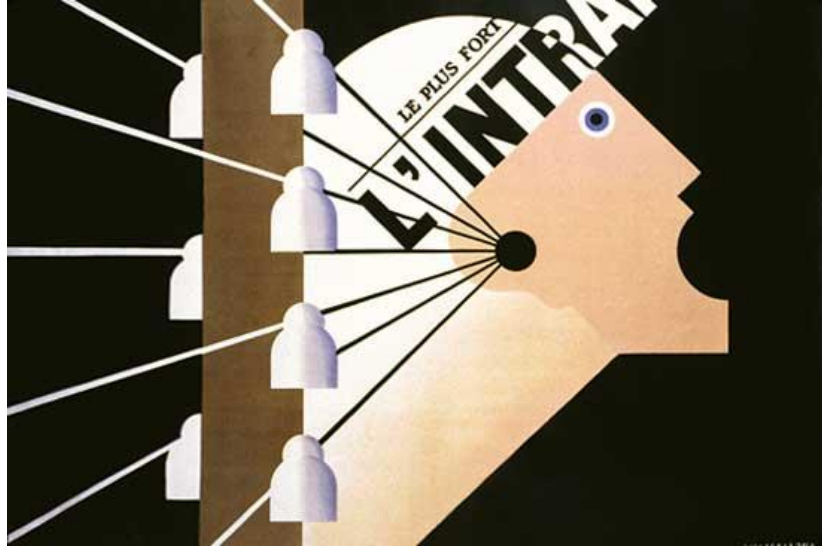
Şekil 15. Mimar Le Corbusier. “Le Modulor”. 1945.

Pasin (2007), Le Corbusier’in mimari, insan bedeni ve müziğin etkileşimiyle ortaya koyduğu “Modulor Grafik” adlı oran sistemini şöyle açıklamaktadır:

Le Corbusier, aynı bir müzisyen gibi ‘formlar, orantılar, boyutlar ve ritimler’ arasında kurduğu orantısal ilişkilerle kendini ifade etmiştir. Modulor’un armonik aralığı müziğin dokunsal karşılığıdır. Le Corbusier’in müziği zamanda değil üç boyutlu mekânda ortaya çıkar. Modulor tarafından yaratılan ritimler glissando’nun (kayma) zaman-mekân devamlılığında yarattığı etkiler gibi mekânda sıralanmış ve dinamizmi ifade eder (Pasin, 2007: 54).

Art Nouveau sanat üslûbu, “Art-Deco Sanat Akımı”nın ortaya çıkmasıyla, kısa sürede etkinliğini yitirmiştir. Art-Deco Sanat Akımı 1920 ile 1930 arasında mimarlıkta, uygulamalı sanatlarda, özellikle iç mimaride “sanatsal dekorasyon”u temsil eden, geometrik bezeme ve süsleme özelliğiyle tanınan bir üslûptur (Sözen ve Tanyeli, 2003: 26-27).

Art-Deco grafik tasarım alanında da etkili olmuştur. “Bu stilin en güzel örneklerini veren sanatçılar; Cassandre (Şekil 16), Paul Colin ve Jean Carlu’dur” (Becer, 1997: 105).

Şekil 16. A.M. Cassandre. Afiş Tasarımı. 1925.

Cassandre’ın afiş tasarımındaki çizgiler; cetvel vb. bir alet yardımıyla çizilmiş gibi ve afişteki insan yüzünün de şablonla çizilmiş gibi net geometrik yapıda olduğu görülmektedir. Afiş bu haliyle; el ürünü değil de, makine/ler yardımıyla çizilmiş gibi “mekanik” ve/veya keskin hatları olan bir mimari yapı görünümünde olduğu söylenebilir. Özellikle –bir önceki Art-Nouveau akımında belirtilen- Lautrec’in el çizimi resim-afişleriyle karşılaştırıldığında, bu mekanik görünüm daha da belirgin olduğu söylenebilir.

Farklı merkezlerde, farklı adlarla; Londra (Arts and Crafts), Amsterdam (de Stijl), Paris (Pürizm), Berlin (Jugendstil Bauhaus), Viyana (Kinetizm) ve Moskova (Konstrüktivizm) ortaya çıkan, ortak dili “geometri” olan ve mimari tasarımları etkisi altına alan “enternasyonel (uluslararası) tasarım anlayışı”nı temsil eden bu anlayışın genel adı “Bauhaus”tur. Bu uluslararası tasarım anlayışı (Bauhause) Cumhuriyet sonrası Türk modernleşme kültürünü de etkilemiştir. Atatürk’ün bu dönemde yazdığı iki ders kitabından birinin adı “Yurttaşlık Bilgisi (1930)”, diğ erinin adı “Geometri (1936)”dir. (Artun, A. Aliçavuşoğlu, E. 2009: 197).

Bauhaus tasarım okulu; 1919’da Almanya’da, uygulamalı sanatlar ile güzel sanatlar arasında karşılıklı etkileşime uygun bir ortam hazırlamak amacıyla kurulmuştur. Dönemin mimar ve tasarımcılarına, modern endüstriyi yaratıcı tasarımlarla birleştirmek konusunda eğitim verilmiştir (Artun, A. Aliçavuşoğlu, E. 2009: 17).

Bauhaus, endüstriyel tasarımda olduğu kadar mimari ve şehir planlama gibi konularda yenilikler getirmiş, yeni bir mimari akım yaratarak, sanatın tüm dallarını etkilemiştir. Bauhaus anlayışına göre sanat ve zanaat, birbirlerinden etkilenmenin ötesinde iç içe olmalıydı. Bauhaus okulunda; baskı, seramik, tekstil, ahşap, metal, duvar, boyama, mobilya vb. atölyeler vardı. Wassily Kandinsky, Paul Klee ve diğer Bauhaus sanatçıları, soyutlamaya ve sanatsal tasarımın teorilerini ve yasalarını analiz etmeye yöneldiler. Herbert Bayer (Şekil 17) ve Joost Schmidt Bauhaus'un grafik tasarım alanındaki başlıca temsilcileri olmuştur” (Becer, 1997: 103).

Şekil 17. Herbert Bayer . Poster. 1926.

Kandinsky için sanat; manevi değerlerin betimlenmesidir. Her sanat dalı dışsal yapısı itibariyle birbirinden ayrılrsa da buluştukları ortak nokta, insan ruhunu arıtıp, harekete geçirebilecek iç amaç için çaba vermeleridir. Kandinsky bu sanatsal yaklaşımını 1912 yayımlanan “Sanatta Tinsellik Üzerine” adlı kitapta açıklamaktadır. Kandinsky bu kitabında; renklerle geometrik biçimler arasındaki ilişki ve renklerle seslerin (müzik aletleri üzerinden) ilişkilerini yorumlamıştır (Akbulut, 2011: 229).

Kandinsky, Birinci Dünya Savaşı başlayınca Rusya'ya dönmüş, 1922'de tekrar Almanya'ya gidip, Paul Klee ile birlikte Bauhaus Okulu'nda “analitik desenler dersi” gibi sanatsal tasarım dersleri vermiştir. “Analitik desen”in anlamı “nesnelerin kendileriyle yapıları arasındaki ilişkinin bir çizgiyle, geometrik biçimlerle

açıklanması”dır. Kandinsky, Great Polka adlı bir dansı, analitik desen açısından yorumlayıp, dansçı kadınların dans kostümlerinin eteklerinin “tam daire olacak şekilde” açılmasını (dansçıların kuşbakışı görünümlerini) geometrik çizgilere indirgeyerek resmeder (Şekil 18) (Akbulut, 2011: 224-225). Kandinsky’nin “great polka dansı”nın çizgisel yorumunun; resim, dans ve müzik etkileşiminin güzel bir örneği olduğu söylenebilir (Şekil 19). “Polka-dot” İngilizcede “puantiyeli” anlamına gelmektedir (Akdikmen, R. 1985: 395).

Şekil 18. Polka Dansı ve Dansçının “Tam Daire” Şeklinde Açılan Eteği.

Şekil 19. “Several Circles”. Kandinsky. 1926.

Kandinsky'le birlikte Bauhaus Okulu'nda dersler veren Paul Klee de çok yönlü bir sanatçıdır. Babası müzik eğitimcisi olduğu için, küçük yaşlarından itibaren müzik eğitimi aldığı ve çok iyi keman çaldığı ayrıca edebiyatla da ilgilendiği bilinmektedir (İpşiroğlu, 2006:76).

Empresyonizm, 19.yüzyılın son çeyreğiyle, 20. yüzyılın ilk çeyreğinde, Fransa'da başlayan ve dünyaya yayılan bir sanat akımıdır. Akımın en önemli özelliği; bir nesnenin, manzaranın ya da olayın izleniminin, sanatçının duyu ve duygularına yansması ve eserin, sanatçının kişiliğine dair izler taşımasıdır. Bu özgünlük, tüm sanat dallarındaki sanatçılar ve eserler için de geçerlidir. Daha çok resim sanatında ve edebiyatın şiir ve tiyatro türlerinde gelişmiştir. Edebiyat sanatındaki temsilcileri: Andre Gide, Rilke, Arthur Rimbaud, James Jayce'dir (Çetişli,2011:115-118, Say, 2010a:144).

Empresyonist Dönem'in yazarları ve şairlerinin betimlemelerine; renk ve biçim anlatımlarına bakıldığında, adeta kelimelerle resim yaptıkları söylenebilir. Resim ve edebiyat sanatı arasındaki bu “betimleme ilişkisi”ni ya da genel anlamda “disiplinlerarası ilişki”yi Antik Çağ (Yunan) şairi Simonides “Resim sessiz bir şiir, şiir konuşan bir resimdir” şeklinde dile getirmiştir (Moran, 2009:18).

Resimde izlenimcilik, resmedilen nesne veya olaydan çok günün belirli bir zamanında, belirli bir ışıktaki, doğanın kendilerinde bıraktığı izlenimleri; renk titreşimlerinin resme aktarılmasıdır. Empresyonizmin resim sanatındaki temsilcilerinden bazıları; Claude Monet, Auguste Renoir, Gauguin, Van Gogh, Toulouse Leatrec, Cezanne, Sisley, Claude Monet ve Edgar Degas'dır (Artut, 2001:60, Sözen ve Tanyeli 2003:116).

Müzik, opera, dans ve tiyaotro tutkunu olan Edgar Degas, bu tutkusunu küçük balerin ve bale çalışma sınıflarının resimlerini yaparak tuvallerine yansıtmıştır (Şekil 20).

Şekil 20. Edgar Degas. “Dance Class”.

Auguste Renoir de resimlerinde müziği ve dansı konu edinen ressamlardır (Şekil 21).

Şekil 21. Auguste Renoir “Jeunes filles au piano” (Piano Çalan Kızlar). 1892.

Empresyonizm akımının önemli temsilcilerinden biri olan Van Gogh, müzik eğitimi almamış ve müzikle ilgilenmemiş olmasına rağmen, resimdeki arayışlarını, zaman zaman müzik sanatından örnekler vererek açıklamaya çalışmıştır. Kardeşi Theo'ya yazdığı mektuplarda, bu tür ifadeler kullandığı ve bazı edebiyatçıların betimlemelerinden çok etkilendiğini ve onlara imrendiğini belirttiği görülmektedir. “Şu kadarını söyleyebilirim sana: Bu yörenin yerli dili, ele bir de Arles’li kadının ağzından işittin mi, olağanüstü müziksel...’Beşik Sallayan Kadın’da bu çevrenin renklerindeki müziği ortaya çıkarma çabası var belki de” (Açıkkol, 1983:2001: 219).

İpşiroğlu (1998) Van Gogh’un resimlerini “Onun ‘renk müziği’ yazgısallığın simgesi olarak doğaya bağlı kalıyor. Ama öyle de olsa, doğrudan doğruya izleyicinin ruhuna seslenen, Kandinsky’nin deyişiyle ‘ruhsal titreşimler’ uyandıran etkileyici rengin resim sanatına girmesinde Van Gogh öncü olmuştur” (İpşiroğlu, 1998:172) şeklinde yorumlamaktadır.

Say (2010b), Empresyonist müziğin özelliğini, Pamir’den (1989), Rivire’den (1939) ve Hauser’den (1984) alıntısıyla; resim, edebiyat ve müzik arasında ilişki kurarak açıklamaktadır:

“İzlenimci bir resmin en örneksel özelliği, ona uzaktan bakılması gerektiği ve uzaktan bakıldığı zaman da görülen şey, resimde bazı bölümlerin atlanarak yapıldığıdır. Bu tür resimde uygulanan kısaltım, tasvir edilecek öğelerin sadece görme ile ilgili olanla sınırlandırılmaları, görme ile ilgili olana çevrilemeyen bir doğaya sahip her şeyin resimden çıkartılmasıyla başlar. Konunun öykü veya fıkra gibi yazınsal öğelerinden vazgeçmek, kendi olanakları ve araçlarıyla resmi toparlamak istemenin ifadesidir” (Pamir,1989:191, Akt. Say,2010b:456). “İzlenimcileri diğer ressamlardan ayıran şey, bir konuyu yalnızca yaratılacak şeyler açısından işlemeleridir” (Riviere,1939:309, Akt.Say, 2010b:456). Yukarıdaki cümlelerde “görsel” sözcüğünün yerine “işitsel”i, “tonlar” sözcüğü yerine “tınlar”ı yerleştirdiğimizde, izlenimci müziğin özelliklerine başka bir yoldan ulaşılabilir. “Resimde bazı bölümlerin atlanarak” yapıldığı, “hikayeye yer verilmediği” gibi nitelikler ise izlenimci müzikte orkestranın küçültülmesini, madensel üflemeli çalgılardan kaçınılmasıyla tahta üflemelilerle yetinilmesini, çok kısa cümleli yatay çizgiler kullanılmasını, “tını dolgunluğu”na değil, “tını saflığı”na yönelinmesini simgeleyebilir. Resimde bazı ayrıntıları “atlama”, izlenimci müzikteki “sessizlik” ya da “sıçrama” ile karşılanabilir (Say, 2010b: 456).

2.3.5. Yirminci Yüzyılda Farklı Sanat Dallarını Arasındaki Etkileşim

20. yüzyılda; Birinci Dünya Savaşı'na kadar geçen sürede görülen modern sanat akımlarından bazıları; Fovizm, Dışavurumculuk-Ekspresyonizm, Kübizm, Futurizm'dir (Artut,2001: 61-63).

20.yy başlarında (Empresyonizme tepki olarak doğan Dışavurumculuk ya da Ekspresyonizm akımının ortaya çıktığı dönemde) sanatçıların, kendi iç dünyalarına yönelmeleriyle birlikte; resim, müzik ve diğer sanatların birbiriyle etkileşimi kendini daha fazla göstermeye başlamıştır. 1909'da Kandinsky'nin besteci Hartmann'la birlikte hazırladığı “Sarı Tını” (Der Gelbe Klang) adlı sahne kompozisyonunda şiir, müzik, sesler, hareket, ışık, renkler sahnedeki nesneler bütünleşip, izleyiciye “soyut resimler” şeklinde “bütünleşmiş olarak” yansiyordu. Bu çalışmayla amaçlanan, çalışmada etkileşim içinde olan sanat dallarının eşit ağırlıkta olmalarıydı (İpşiroğlu, 2006:47).

Dışavurumculuk akımının temsilcisi olan ressamlar arasında Edward Munch, Kirchner, Kandinsky, Franz Marc ve Oscar Kokoschka sayılabilir. Edward Munch'un “Çığlık” tablosu, Ekspresyonist akım resminin önemli bir örneğidir (Şekil 22) (Artut,2001:91).

Şekil 22. “Çığlık” Edward Munch. 1893.

New York Üniversitesi Sanat Profesörü Robert Rosenblum’a göre, Munch bu resimdeki insan figürünün yüzünü Paris’teki Musee de l’Home’da bulunan, 1889’da Peru’dan gelmiş olan “Çaçapoyalar (Bulut İnsanlar) Kabilesi’nin bireylerinden birine ait mumyanın (Şekil 23) yüzünden etkilenecek yapmıştır (Rose, 2009).

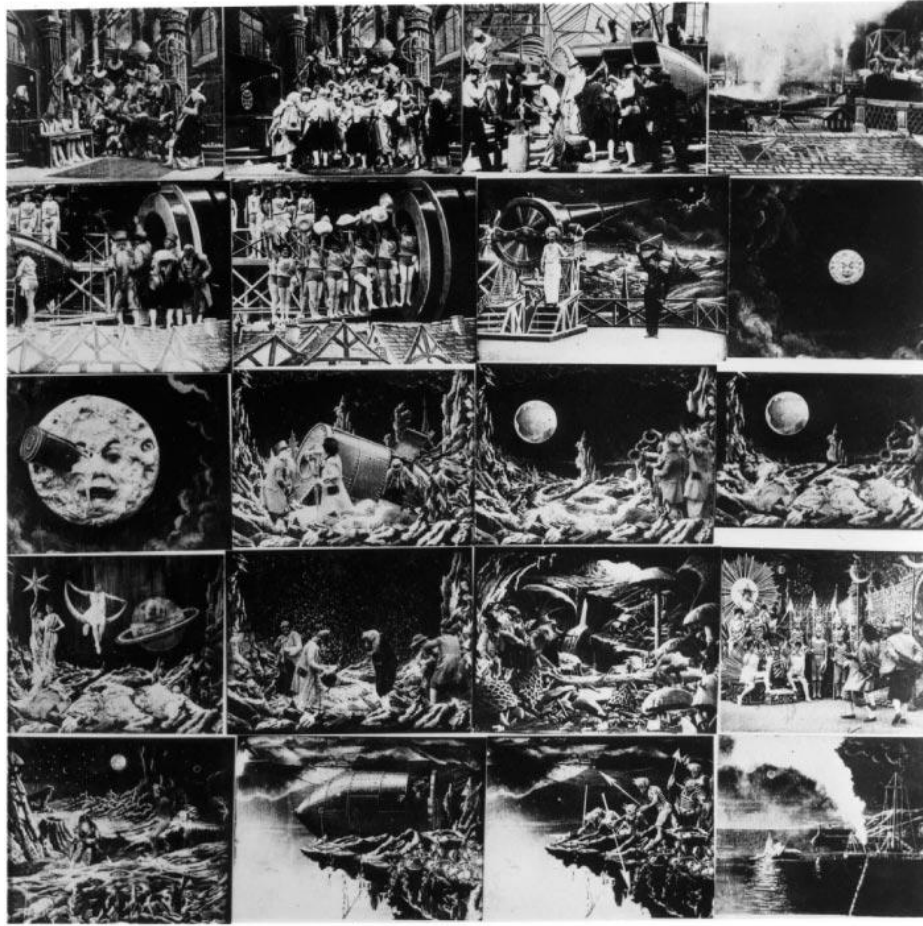
Şekil 23. Peru’da bulunan Mumya.1889.

Edward Munch’ın günlüğünden edinilen bilgiye göre; çok sıcak bir günde, hasta ve yorgun bir halde iki arkadaşıyla yürürken “doğa’nın çılgılığı”nı hissetmiş ve bu çılgılığı tuvale aktarmıştır (Rose, 2009).

Bilindiği gibi “çılgılık” yüksek frekanslı insan sesidir; “ses” kulakla algılanabilir. Bu bilgilerden yola çıkarak; Edward Munch’ın, ruhunda hissettiği “ses”i (çılgılığı) biçimler ve renklerle görselleştirip, kulaklar yerine gözlerle algılanabilir hale dönüştürdüğü söylenebilir. Sanatlararası etkileşim açısından düşünüldüğünde, yüksek frekanslı insan sesi olan “çılgılık” bir müzik formu olmadığı halde, Edward Munch’ın çılgılığı biçimlerle, renklerle yorumlayıp, görselleştirmesi, tasarım malzemesi “ses” olan müzik sanatının da resim sanatıyla etkileşim içinde olabileceğini düşündürmektedir.

Dışavurumcu akım, Birinci Dünya Savaşı'ndan sonra Almanya'da sinema sanatında devam etmiştir. Bu dönemde, Dışavurumcu akımın ilk örnekleri Alman Sineması'nda ortaya çıkmıştır. Bu akımın ilk örneğinin 1919'da çevrilen 'Dr. Caligari'nin Muayenehanesi (Das Cabinet des Dr. Caligari) adlı film olduğu söylenebilir (Coşkun,2011:80).

İlk öykülü, senaryolu, dekorlu ve oyunculu “gerçek” film, 20. yüzyılın başında; yılında Georges Melies tarafından çekilmiştir (Şekil 24) (Kılıç, 2008:211).

Şekil 24. Georges Melies. “Ay’a Seyahat”. 1902. Fransa.

Georges Melies, Jules Verne (1828-1905) ve H. G. Wells'in (1866-1946) eserlerine dayanarak 1902'de “Ay’a Yolculuk” (Le Voyage Dans La Lune) adlı filmi çekmiştir. Yaklaşık 10 dakika olan bu bilim kurgu filmi, bilim adamlarının Ay’a

seyahat sırasında başlarından geçen olaylar beyazperdede görülür. Film çekiminde otuz ayrı tablo –tiyatro dekoru gibi- kullanılarak, o günün koşullarında imkansız görünen bu geziyi yeni bir teknoloji olan sinemayla gerçekleştirmeye çalışılmıştır. Filmin çekiminde (sahne ve dekorda) doğal öğelerin fazla yer almaması nedeniyle bu filmi gerçeküstü olarak tanımlamak yanlış olmaz. Filmin en etkili sahnesi; uzay roketinin , insan yüzü şeklindeki Ay yüzeyine, insan yüzlü Ay’ın bir gözünü kör ederek inmesidir. Başyapıt olarak kabul edilen bu filmde Melies’in, senaryo, dekor, oyuncu yönüyle sinemaya uygun bir çalışma yaptığı kabul edilmektedir. Bu film aynı zamanda sinema tarihine; siyah-beyaz olarak, sessiz sinema döneminde çekilmiş ilk fantastik, bilimkurgu filmi olarak geçmiştir (Şekil 25) (Kılıç, 2008:211-212).

Şekil 25. “Le Voyage Dans La Lune” (Ay’a Seyahat). 1902. Fransa.

Görüldüğü gibi; sinema tarihinin ilk filmleri ve görüntü çoğaltma teknolojisinin ilk ürünleri, Edison, Lumiere Kardeşler ve Melies Kardeşler tarafından üretilen filmlerdir (Kılıç, 2008:215).

Fotoğraf ve sinema nesneleri görüldüğü gibi yansıtıyordu, resim ve heykelde yeni arayışlara gidilmeliydi. Bu konuda ilk adımı atanlardan biri Picasso’ydu. Resim ve

heykeldeki görüntü yapısını, alışılmışın dışında bir anlayışla yeniden düzenledi (Şekil 26) (Yılmaz, 2006: 35).

Şekil 26. “Avignon’lu Kadınlar” Pablo Picasso. 1907.

Picasso ve Braque resim dışında, sahne sanatlarıyla ilgili bazı çalışmalarda da yer almışlardır. Picasso’nun katıldığı bu çalışmalardan biri, Rus koreograf Diaghilev’in sahnelediği, sahne müziği Eric Satie’ye ait olan “Parade” adlı bale gösterisidir (İpşiroğlu 2006:48) .

İpşiroğlu (2006), müzik dışındaki sanat dallarında da çalışmaları olan; yazar, eleştirmen, grafiker Satie’nin müziği ile kübist görsel sanat eserleri arasında ortak yönler bulunduğunu şöyle ifade etmektedir:

Satie’nin bu müzikte yer yer caz ve gürültü öğelerini (tabanca, klakson, daktilo sesi, vb) geleneksel müziğin içinde tıpkısını kullandığı gözönünde tutulursa, kübistlerin kağıt, bez parçası, cam vb. nesneleri olduğu gibi kullanarak yaptıkları kolajlarla ortak yanı açıkça görülür (İpşiroğlu, 2006:48).

2.3.6. Birinci Dünya Savaşı Sonrası Farklı Sanat Dallarındaki Etkileşim

Sanayi Devrimiyle birlikte gelişen Avrupa ülkeleri; hammadde ve ucuz iş gücü arayışlarıyla, verimli toprakları ve genç nüfusları olan ülkeleri sömürme yarışına girmişlerdi. Bu sömürü yarışı sırasında, Avrupa ülkeleri arasındaki çıkar çatışmaları, 1914-1918 tarihleri arasında gerçekleşen Birinci Dünya Savaşı'na neden olmuştur. Birinci Dünya Savaşı sonrasında, ABD, ekonomik ve siyasal anlamda güçlenmiştir. Aynı dönemde; 1917'deki Bolşevik Devrimi'yle birlikte Rusya da güçlenmiş durumdadır. Birinci Dünya Savaşı'dan sonra giderek güçlenen ABD ve Rusya, ekonomik ve siyasal alanlar dışındaki sanatsal ve kültürel alanlarda da “süper güç” olmalarının ağırlığını hissettirmişlerdir. ABD, özellikle sinema alanında baskın güç olmuş; ABD'deki Hollywood, ticari ve sanatsal anlamda dünyanın sinema merkezi olmuştur. Hollywood'un zamanla, ABD'nin dünya siyaseti doğrultusunda yönlendirme görevi (toplum mühendisliği görevi) üstlendiği de söylenebilir (Coşkun, 2011: 44).

Sinemanın ABD'de ticari iş kolu olmaya başladığı bu yıllarda, bazı Avrupa ülkelerinde de sinema konusunda gelişmeler olmaktaydı. Sinemanın sadece “hareketli görüntü” den ibaret olduğu, ses kaydının yapılamadığı bu dönem “sessiz sinema dönemi” olarak adlandırılmaktadır. Sessiz sinema döneminde, sinemanın ses boyutuyla ilgili olarak filmlere; “dışarıdan katılan sesler” şeklinde müzik ya da bir sunucunun, görüntüler hakkındaki konuşmaları eşlik etmiştir (Kılıç, 2008:240-241). Bu dönemde ses kaydı henüz sinema tekniğinde yer alamadığı için, sinema sanatının bu “sessiz” haliyle, müzik sanatıyla yeterince etkileşimde olamadığı söylenebilir.

Sessiz sinema döneminin en başarılı filmleri Almanya ve Fransa'dan çıkmıştır. Bu dönemde Alman Sineması, “Alman Dışavurumculuğu” adı ile anılan Ekspresyonist film sanatı akımını yaşamaktaydı. Bu filmlerin ana özellikleri gerçek-dışı ve çoğunlukla absürd dekorlar, çarpıtılmış perspektifler, ışığın ve gölgelerin abartılı kullanımıdır. Dışavurumcu sanatçı-yönetmenler ve eserleri arasında: Robert Weine'nin Dr. Caligari'nin Muayenehanesi (Das Cabinet des Dr. Caligari) filmi; Paul Wegener ve Carl Boese'nin "Golem, Dünya'ya nasıl geldi (Der Golem, wie er in die Welt kam)" filmi; F.W.Murnau'nun Nosferatu, Bir Dehşet Senfonisi filmi sayılabilir. Yine bu dönemde

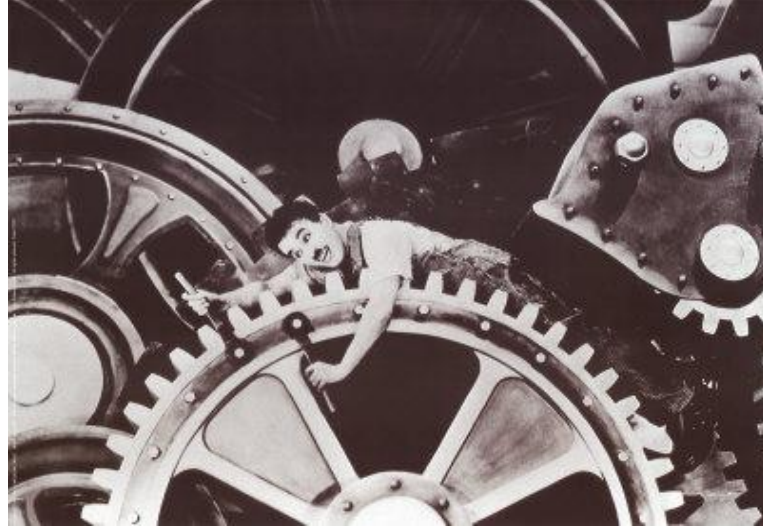
“Charlie Chaplin” ya da “Şarlo” adıyla tanınan Charles Spencer Chaplin-Şarlo (1889-1977) ve onun ürettiği filmler önemli bir yere sahiptir (Şekil 27) (Kılıç, 2008:234).

Şekil 27. Charles Spencer Chaplin-Şarlo

"Kid Auto Races at Venice" (Venedik'te Çocuk Arabası Yarışı). (1914).

Sinema sanatının yalnızca görme duyusuna yönelik olduğu bu dönem “Sessiz Sinema” olarak adlandırılmaktadır (Kılıç, 2008: 241). Bir süre sonra (1927’de) sinemada ses teknolojisi gelişmeye başlamıştır (Kılıç, 2008: 268). "City Lights"(1931) ve “Modern Times”(1936) (Şekil 28) bu dönemin en önemli yapıtlarındandır. Bu filmler henüz oyuncuların seslerinin duyulamadığı; müzik efektleriyle zenginleştirilen filmlerdir.

Şekil 28. "Modern Zamanlar" (Modern Times). 1936.

I. Dünya Savaşı'ndan sonra insanlar maddi-manevi kayıplar yaşayarak derin acılara gömülmüştü ve mutsuzdu. İnsanların; siyasi, ekonomik, sosyal sistemlere karşı güveni sarsılmış, değer yargıları alt üst olmuştu. Dadaizm, savaşın acılarına, yıkımlara karşı (avangard / öncü) bir protesto, bir isyan hareketi olarak ortaya çıkmış, zamanla Batı uygarlığının ve kültürünün toptan reddine uzanmıştır. Dadaizm; toplum, kültür ve sanatta her türlü geleneğe, dil ve estetik kuralına, özetle "her şeye karşı olan", "kuralsızlığı kural edinen" bir akımdır. Bireyi; akla dayalı düzenden ve aklın tutsaklığından kurtarmak, kuralsızlığı ve sürekli değişmeyi savunmak gibi amaçlar edinmiştir. Bu akım, başta Tristan Tzara olmak üzere, bir grup ressam ve yazar; Hans Arp, Picabia, Marcel Duchamp, Max Ernst tarafından gündeme getirilmiştir. Marcel Duchamp'ın "Ready-made" (Hazır Yapıt) adlı eserleri, Dadaizm akımının en önemli eserleri arasındadır (Şekil 29) (Artut, 2001: 63-64, Yılmaz, 2006: 99-101).

Şekil 29. Marcel Duchamp. “Çeşme”. Ready-Made.

Duchamp, geleneksel ve kabul gören tüm sanatsal üretim yöntemlerini ironi ve eleştiri aracılığıyla yıkmak için çalışmıştır. Sanatçıları en çok etkileyen sanatsal ürünleri “hazır/buluntu nesneler”dir. Duchamp, sanatçının tasarlayıp sunduğu her tür “nesne”nin “sanat eseri” olabileceğini savunarak, sanat eserinin kavramsal değerini vurgulamaya çalışmıştır. Dada hareketinin, düşünceye dayalı etkinliklerin ön planda olduğu birçok sanatsal eyleme öncülük ederek Postmodernizm’le başlayan sanatsal süreci etkilediği, Pop Sanat, Minimalizm, Kavramsal Sanat gibi birçok akıma öncülük ettiği düşünülmektedir. Bu gelişmeler, sanatta “kavramlar”ı öne çıkarmıştır. Duchamp’ın sanata katkıları; sanatta alışılmışın dışına çıkma, sanatsal kabulleri sorgulama, eleştirme, düşünmeye zorlama şeklinde sıralanabilir. Nesneleri kavramlar açısından sorgulayan, sanata farklı bir bakış açısı kazandıran sanatçılardan biri de Beuys’dur. Beuys, farklı disiplinlerin malzeme ve yöntemlerinin bir arada kullanımının birçok anlatım olanağı sunduğunu düşünmüş ve çalışmalarında keçe, yağ, metal gibi birçok farklı malzemeler kullanmıştır. Özellikle, Almanya ve Fransa’da etkin olan Dadaizm, 1922’den sonra yerini Sürrealizm’e bırakmıştır (Demirkol, 2008: 70, Savaş, 2010: 29).

Sürrealizm, yalnız resim ve heykelde değil, tiyatro, sinema ve edebiyat alanlarında da etkili olmuştur. Resim alanında Breton’un ve Salvador Dali’nin, edebiyat alanında Louis Aragon’un felsefe konusunda Freud’un ve sinemada da Luis Bunuel’in öncülük ettiği bir akımdır (Coşkun, 2011: 120-122).

On beşinci Louis stili bir yatağa uzanmış inek: Luis Bunuel ve Salvador Dali'nin “Altın Çağ” (1930) adlı filminden bir görüntü (Şekil 31).

Şekil 31. “Altın Çağ”. Luis Bunuel ve Salvador Dali. 1930.

Salvador Dali ve Luis Bunuel ile aynı dönemde yaşamış olan Dünya çapında ünlü Türk sanatçılar Nazım Hikmet ve Semiha Berksoy da farklı sanat dallarında eserler üreten çok yönlü sanatçılardandır. Nazım Hikmet, şiir başta olmak üzere edebiyattaki yetkinliğinin yanı sıra, “Tosca Operası”nı Fransızcadan Türkçeye çevirebilecek kadar müzik bilgisi olan ve resim yapan bir “sanatçı”dır (Çakır, 2008:9).

Nazım Hikmet, Bursa (Şekil 32) ve Çankırı (Şekil 33) (Fuat, 2001:25-53) cezaevlerinde kaldığı sürelerde, resim dışında ağaç yontu çalışmaları da yapmıştır.

Şekil 32. Nazım Hikmet. “Savaş Giden Askerler”. Bursa. 1941.

Tuval üzerine yağlıboya, 46 x 25 cm.

Şekil 33. Nazım Hikmet. “Piraye”. Çankırı. 1940.

Kağıt üzerine pastel, 11 x 16 cm.

1910’da, İstanbul’da doğan Semiha Berksoy; opera sanatçısı, ressam ve sinema oyuncusudur. İlk kadın opera sanatçımızdır. Ülkemizde ve yurtdışında resim sergileri açmıştır. 75 yaşındayken sesler içinde en zor olan "do" sesini vermek için haftalarca çalışıp "sonunda do sesini verdim ve ölümü yendim" diyen Semiha Berksoy, resimlerine “do” sesinin resmini de (Şekil 34) eklemiştir (Haydaroğlu, 2008:2010: 22-53).

Şekil 34. Semiha Berksoy Opera&Tiyatro Koleksiyonu, No:10. “Do Ses”.

1895’te ilk kez izleyici karşısına çıkan sinema, fotoğrafla birlikte modernizmin kültürel alandaki en büyük atılımıdır. Sinema, diğer sanat dallarından daha geç tarihte ortaya çıktığı için, modernizm sürecine doğal olarak diğer sanat dallarıyla aynı tarihlerde giremedi ama kısa zamanda arayış kapatarak olanaklarını geliştirdi. Sinema, diğer sanat dallarının aşamalı olarak yaşadığı sanat akımlarıyla sonradan tanıştığı için, bu akımlara özgü farklı çalışmaları aynı dönemde ortaya koyabilmiştir. Çeşitli sanat akımlarının (Kübizm, Dadaizm, Soyut Sanat, Empresyonizm ve Sürrealizm gibi) aynı

dönemde yaşanmasının en önemli örneğinin “Fransız Avant-Garde Sineması” olduğu söylenebilir (Coşkun, 2011:92-93).

Alan Crosland’ın (1894-1936) 1926 yılında yaptığı “Don Juan” adlı filmi, görüntüyle sesin (bu filmde müziğin) aynı anda sergilendiği ilk sinema eseridir. Sinema filminde, ses efektleriyle birlikte “oyuncuların sesi” ilk kez 1927’de, Crosland’ın Caz Şarkıcısı (The Jazz Singer) adlı filminde duyulur. 1930’lardan sonra da “renkli” sinema filmleri çekilmeye başlanmıştır. Sinema filmlerinde oyuncuların da sesi duyulmaya başlandıktan sonra sinemada “görüntü, hareket ve ses boyutu” tamamlanmıştır. Sinemanın yüzey üzerine resmetme geleneğine teknolojik olarak yeni bir boyut eklenmiştir. Sinema artık “görsel ve işitsel” bir yapıdadır (Kılıç, 2008:268).

20. yüzyılın teknolojik gelişmeleri müzik sanatına da yansımış; “ses kaydı”nın elde edilmesiyle, müzikte yeni ses alanları ve yöntemler yaratma olanağı doğmuştur. Elektronik müziğin ilk örnekleri ortaya çıkmaya ve deneysel müzik çalışmaları görülmeye başlamıştır (Say, 2009:122-123).

20. yüzyılda bale sanatında da devrim niteliğinde gelişmeler, değişiklikler olmaya başlamıştır. Bale sanatıyla ilgili sistem arayışları belirmiş, yeni bale toplulukları kurulmaya başlamıştır. 20. yüzyıl; resim sanatının en yetkin sanatçılarının (Picasso, Andre Derain, Henri Matisse, Joan Miro...) bale sanatına destek verip, etkileşimde bulundukları dönem olmuştur (Yeşiltaş, 2011:15-16).

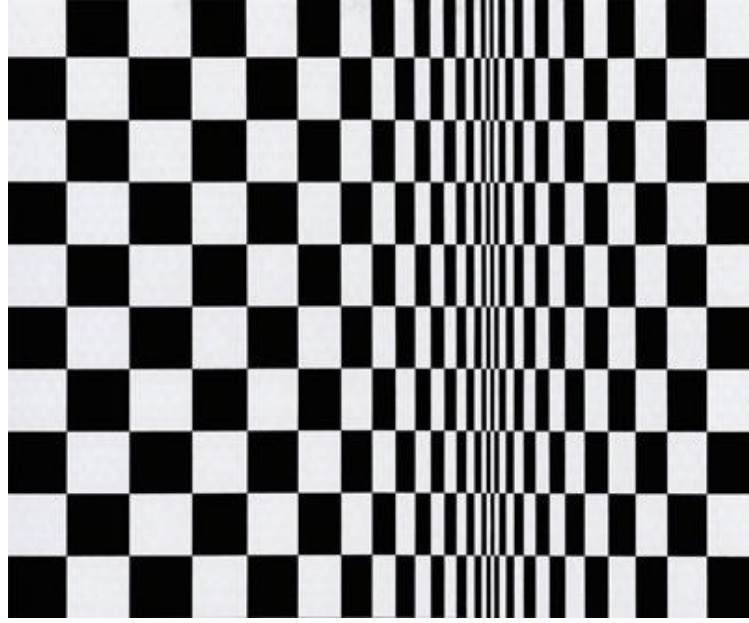
İngiliz tarihçi Arnold Toynbee 1339’da yazdığı “Bir Tarih İncelemesi” (A Study of History) adlı kitabında, 1. Dünya Savaşı’yla birlikte “modern dönem”in sona erdiğini, “postmodern dönem”in başladığını yazmıştır. “Postmodern” kavramın 1950’lerin sonlarından itibaren kapitalist kültürün her alanında ortaya çıkan eğilim ve akımları kuşatan kavramsal bir çerçeve (üst başlık) olarak kullanılmaya başlanmasında Jean- François Lyotard’ın 1979’da yazdığı “Postmodern Durum” adlı kitabı daha çok etkili olmuştur. Toynbee ve Lyotard’ın kitaplarında tanımlanan; “modernizm” sözcüğünün önüne getirilen ve sonra (sonrası ya da ötesi) anlamına gelen “post” etki ile türetilen “postmodernizm” sözcüğü, modernizmin artık sona erdiğine ve yeni bir dönemin başladığına işaret etmektedir. Fakat, modernizmin sonrasını ya da ötesini işaret eden “postmodernizm” kavramı konusunda tam bir görüş birliği yoktur (Yılmaz, 2006:339).

2.3.7. 1960 Sonrası Sanat Akımları

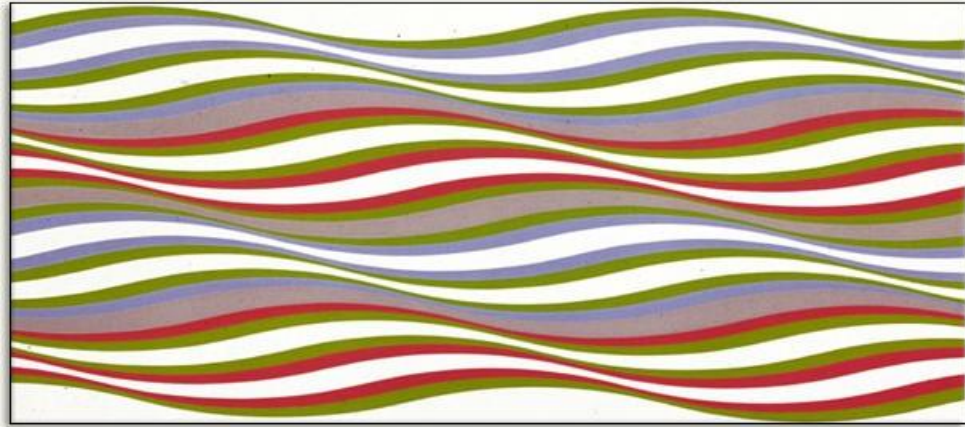
Modern düşüncenin 19. yüzyılın ortalarından itibaren sanatsal ve kültürel alanda bir akım haline gelmesi ve “modernizm” kavramının ortaya çıkmasıyla birlikte sanat dalları ayrı ayrı ele alınmaya başlamıştır (Yılmaz, 2006:17).

Postmodernizmle birlikte sanat dalları arasındaki sınırlar silinmiş, “çağdaş sanat akımları” ortaya çıkmıştır. 1960 yılından sonra ortaya çıkan ya da son halini alan sanat akımlarının en önemlileri arasında; Pop-Art / Pop Sanatı, Yeni Gerçekçilik, Foto Gerçekçilik, Optik Sanat, Olay- Happening Sanatı, Land Art-Arazi Sanatı, Kinetik Sanat, Minimal Sanat, Arazi Sanatı, Kavramsal Sanat ve Fluxus Grubu’nun çalışmaları sayılabilir (Artut,2001:66-69).

Bridget Riley, noktalama tekniğinden yola çıkarak, görsel olarak ısı ve enerji gibi bazı duyuları -göz yanılsaması oluşturup- anlatmayı deneyerek optik çalışmalarına başlamıştır. Bridget Riley, ilk Optik Sanat yapıtını 1961 yılında gerçekleştirmiştir. Biridget Riley, optik çalışmalarını, 1965 yılına kadar siyah beyazla sınırlamış, bu sınırlı renklerle, gözü sürekli bir hareketle izlenimin içine çekerek, resimsel yüzeyi tümüyle ortadan kaldıran görsel etkiler (görsel algı yanılsaması) yaratmayı başarmıştır (Şekil 35). Sanatçı, 1965’ten sonra yapıtlarında renkleri kullanarak, resimsel yüzeye “hareket” katmanın yanında, renkli hacimlendirme “modülasyon” çalışmaları başlatmıştır (Şekil 36). Optik Sanat’ta, renklerin optik karışımının elde edilebilmesi için aynı anda ve ard arda sıralanan kontrastlardan ve rengin gitgide açılması ya da koyulaşmasından yararlanır (Germaner, 1997:32).

Şekil 35. “Movement in Squares”. Bridget Riley .1961.

Şekil 36. “Dominance Portfolio, Blue” Bridget Riley. 1977.

Heykelde, 19. Yüzyıl sonlarında, Rodin’le başlayan değişimi, teknolojinin ve bilimin gelişmesi de desteklemiş, zamanla, heykeldeki anlayış ve yaklaşım farklılıkları daha belirgin olmaya başlamıştır. Ayrıca, endüstriyel teknolojinin de gelişmesiyle birlikte, ahşap, kil, mermer, bronz gibi heykel malzemelerine, polyester gibi pek çok sentetik malzeme ve hazır nesneler de eklenmiştir. Özellikle “denge” konusunda fizik kurallarından yararlanıp, heykelin ayakta durmasını sağlayan heykeltraşlar, fizik ve kimya bilimlerinden daha fazla yararlanabileceklerini keşfederek, heykellerine “hareket” kazandırmışlar ve bunun sonucunda da “Kinetik Sanat” doğmuştur. 1960

sonrasında, Optik Sanat alanında yapılan araştırma ve çalışmalar, yalnızca yüzey üzerindeki optik yapıtlara değil, üç boyutlu kinetik (hareketli) yapıtların ortaya çıkmasına ve gelişmesine de katkıda bulunmuştur. Kinetizmin temel malzemeleri olan “mekân, ışık, zaman ve hareket”in ilkelerini belirleyip, ortaya koyan Nicolas Schofer, akımın kurucusu olarak kabul edilmektedir.. Günümüz teknolojisinin geldiği nokta düşünüldüğünde, bu malzemelere “ses”in ve hatta “koku”nun da eklenebileceği söylenebilir. 1966 yılına gelindiğinde artık üç boyutlu hareketin (hareketli heykellerin), sergilerin ana konusu olduğu görülmektedir. Kinetik Sanat’ta, gelişimi hızla devam eden teknolojinin olanaklarından olan mekanik, elektronik, dönüşümlü ve titreşimli hareketlerden yararlanıldığı gibi su, su buharı, hava basıncı gibi doğal güçlerden de yararlanılmaktadır. Kinetik Sanat kapsamında çalışmalar yapan Takis, manyetik heykelleriyle sürekli bir hareket yaratarak, kozmik devingenliği çağrıştırmak isterken (Şekil 37), Jean Tinguley, makineler yardımıyla hareketlendirdiği heykelleriyle, endüstri dünyasının korkularını anlatmak istemektedir (Şekil 38) (Germaner, 1997: 32-33, Sinanoğlu, 2009:86-88).

Şekil 37. “Yerçekimine Karşı”. Takis.

Magnet, Iron, H:16cm. D:10cm.

Şekil 38. 'Le Cyclop-La Tête'. Jean Tinguely. 1970.

Sinema ve müzik sanatını, resim, heykel, mimari gibi görsel sanatlardan ayıran en önemli özellikler olan “hareket” ve “ses”ten kaynaklanan “zaman boyutu”nun, özellikle Optik Sanat ve Kinetik Sanat’ın gündeme gelmesiyle, sanatlar arasındaki “ayırıcı özellik” olmaktan uzaklaştığı görülmektedir. 1960 sonrası sanat anlayışında; tüm sanat dallarının birbiriyle etkileşimi de aştığı, iç içe geçtiği ve günümüz sanatının, Dünya Sanat Tarihi’ndeki tüm sanat akımlarının harmanlaması olduğu söylenebilir. 20. yüzyıldan önce, müzik zamansal, resim yüzeysel, mimari mekansal sanatlar olarak algılanıyordu. Yazınsal sanatlarda, özellikle tiyatrodaki zaman-mekân birliği temel kuraldı. Bugün bu temel kavramların her biri her sanat için geçerli oldu. Artık hiçbir sanatta çizgisel zaman akışı, belli bir noktadan başlayıp belli bir sona yönelerek noktalanan bir sınırlılık aranmıyor. Bu dönemde, sanat dallarının birbirleriyle olduğu kadar, bilimle de yoğun etkileşime girdikleri bir dönem olduğu söylenebilir (Kılıç, 2008: 270, İpşiroğlu, 2010:129, Sinanoğlu, 2009:88).

Postmodernizm sürecinde el sanatları (işlevsel sanatlar) ile düşünce ve yüksek sanat (işlevsel olmayan, sadece düşünsel yönüyle değerlendirilen sanatlar) arasındaki ayırım ve hiyerarşi kaybolmaya başlar. Postmodernizmle birlikte, Dünya Sanat Tarihi’nde kendine yer edinen, tarihsel değeri olan plastik sanatlar ile şimdiki zamanda üretilen (bütüncül) sanat eserleri arasındaki hiyerarşi yok sayılabilir ve bunlar yan yana

durabilirler. “Ressam”, “heykeltıraş” gibi tek disipline dayalı ifadeler yerine “sanatçı” terimi daha yaygın kullanılırken, “eser” yerine de “çalışma” veya “iş” kullanılmaktadır (Akay, 2005: 116-117).

2.4. Farklı Sanat Dallarındaki Etkileşimin Sanat Eğitimine Etkileri

Sanatlararası etkileşimin, görsel sanatlar eğitimine etkilerinden sözedebilmek için “algı, imge ve imgeleme”nin ne olduğundan bahsetmek yararlı olacaktır.

İnsan organizması, -duyu organlarıyla ilgili doğuştan ya da sonradan oluşmuş bir sağlık sorunu yoksa- dış dünyadaki her şeyi duyu organlarıyla algılar. Algılanan duyular, beynin işlevleri olan; düşünme, akıl yürütme daha önce öğrenilen bilgilerle ilişkilendirme sayesinde işlenip; bunların bilincine varılarak, varlıkları-nesneler görülür, sesleri işitilir. Algıların, duyuların işlenmesi sonucu oluşan yeni bilgiler daha sonra da yararlanılmak üzere bellek tarafından kaydedilir. Sanat konusunda “imgelem” görsel sanatlarda da özellikle “görsel imgelem” önemlidir. Görme duyusuyla algılanan görsel uyarıların-nesnelerin, dış çizgileri, rengi, kitlesi, göz merceklelerinden geçip, beynin görme merkezine ulaşır ve beyne bir “imge” olarak kaydedilir. Bu sırada beynin kaydettiği, yalnızca nesnenin görüntüsüdür. Bir de o nesnenin gözle görülmeyen bazı özellikleri vardır (imgenin hissettirdikleri, düşündürdükleri). Bu özellikler o nesnenin içeriğidir ve algılama ile ilişkilidir. Algılama ile nesnenin görünümünün tümünün bilincine ulaşılır ve “Görsel Algı” gerçekleşmiş olur. Birçok farklı nesne içinden belli nesnelerin algılanmasına da “Algıda Seçicilik” denir. Algıda seçiciliği etkileyen bazı faktörler vardır. Algılanan nesneyle ilgili daha önceden kaydedilmiş bir bilgi, duygu gibi.. İmgelerin birbirleriyle bağlantı kurabilmesine ve bu bağlantıya “imgelem” denmektedir. İmgelemeyi, algılamadan ayıran en önemli özellik, imgelemede çoğunlukla “yeniden canlandırılmış imgelerin” oluşmasıdır. Karmaşık ve soyut ifadelerin imgelemesinde, birer “kodlama aracı” denilebilecek “simgeler/semboller” den yararlanır. Başka bir ifadeyle simgeler, algılama sonucu belleğimize kaydolan imgelerimizin kavramsallaştırılmış işaretleri, kodlarıdır. Düşünme ve üretme süreçlerinde bu sembollerden yararlanır (San, 2004: 26-30).

Görsel algı gelişiminin; kişisel özellikler, motivasyon, önceki deneyimlerin zenginliği (edinilmiş bilgiler, belleğe yerleşmiş imge ve simgeler) ve merak edip araştırma, yeni bilgiler edinme ile doğru orantılı olduğu söylenebilir. Özetlenecek olursa; “Görsel algı gelişimi, algı yetisinin gelişimine bağlıdır” denebilir.

Görsel sanatlar eğitimi alan öğrencilerin algı yetisi gelişimlerinin sağlıklı olabilmesi için görsel sanatlar eğitiminin, yalnızca görsel materyallere dayalı olmamasının, diğer duyu organlarına hitap eden eğitim materyallerinin de kullanılmasının yararlı olacağı söylenebilir. Sanatsal gelişimin ve sanatsal yaratıcılığın da algı yetisinin gelişimiyle ve duyularla elde edilen verilerin (algı, imge, bilgi, duygu, düşünce vb.) zenginliğiyle ilişkili olduğu bilinmektedir. Bu duruma göre; “sanat eğitimi, algıların bütünüyle eğitimi olmalıdır” denebilir (İpşiroğlu,1998:35).

Görsel sanatlar eğitimi alan öğrencilerin, sanatlararası etkileşimi inceleyip, bu konu hakkında bilgi ve deneyim kazanmalarının önemli olduğu ve bu kazanımın, görsel sanatlar eğitimini olumlu yönde etkileyeceği düşünülmektedir. Yukarıda değinilen, “Sanat eğitimi, algıların bütünüyle eğitimi olmalıdır” şeklindeki görüşün, bu düşünceyi desteklediği düşünülmektedir. Örneğin; Söz: edebiyat, ses: müzik, mekan algısı: mimari ve bunların tümünün yanında “hareket”i ve “zaman”ı içeren sinema sanatıyla ilgili bilgilerin ve bu alanlara ait materyallerin görsel sanatlar eğitiminde kullanılmasının, öğretmen adaylarının genel algı ve görsel algı gelişimini olumlu yönde etkileyeceği, bilgi ve deneyim zenginliği kazandıracağı söylenebilir.

2.5. İlgili Araştırmalar

Aydoğan’ın 2006’da yayımlanan “1950 Sonrası Görsel Sanatlar ve Müzik Arasındaki Etkileşim” konulu yüksek lisans tezinde, görsel ve işitsel sanatların etkileşimi, farklı tarihsel dönemler içinde “literatür tarama yöntemi”yle incelenmiştir. Bu çalışmada, görsel ve işitsel sanatların birbirlerini yalnızca çağrışım ya da esinlenme yoluyla değil, yapısal açıdan, doğrudan etkiledikleri sonucuna varılmıştır. Ayrıca “müziğin, görsel sanatların teorik yaklaşımından hareketle kendi yapısını oluşturduğu ve aynı şekilde, görsel sanatların da müziğin yapısal özelliklerini kullanarak yeni bir oluşum sergilediği” ifade edilmektedir.

Delier'in, 2005'de yayımlanan yüksek lisans tezinin konusu, "Sanat Eğitiminde Disiplinlerarası Yaklaşımlar" dır. Bu çalışmada, ilköğretim 7. sınıf öğrencilerine, disiplinlerarası bir yaklaşımla, İngilizce ve resim-iş derslerinde uygulanan programda sanat eğitiminin dört disiplininin (sanat tarihi, estetik, uygulama ve eleştiri) birlikte verilmesi sağlanmıştır. Disiplinlerarası yaklaşımla, öğrencilerin İngilizce dersinde sanatın dilini kullanarak sanat yapıtını yorumlamaları sağlanmıştır. Araştırmanın sonucunda; uygulanan çok duyumlu öğretme metodu ile öğrencilerin İngilizce ve resim derslerinde başarılı oldukları ve yapılan testlerde bariz bir fark olduğu belirtilmektedir.

İlkyaz'ın 2011'de yayımlanan "*Sanatlararası Etkileşim Üzerine Görsel Önermeler.*" konulu sanatta yeterlik tezinde sanatlararası etkileşim konusunu "disiplinlerarası etkileşimler" başlığı altında incelediği "Tez, kapsamı itibariyle tüm sanatsal disiplinlerin birbiriyle olan ilişkisini içermesine rağmen görsel-plastik sanatların etkileşim alanlarını içeren yapıya ağırlık verilmistir." şeklindeki ifadesinden anlaşılmaktadır. İlkyaz (2011), görsel-plastik sanatların etkileşim alanlarını araştırmış, incelemiş ve "sanatlararası etkileşim" kapsamında, temel olarak "Tuval Resimler", "Köprü Resimler" adını verdiği 'Kolaj Resimler" ve araştırmacının, "sanatlararası etkileşim ürünü"ne göndermede bulunup, "melez çalışmalar" olarak nitelediği "Enstelasyonlar" şeklinde üç ana bölümden oluşan sanatsal tasarımlar gerçekleştirmiş ve sanatta yeterlik tez çalışmasında, gerçekleştirdiği bu sanatsal tasarımlarla ilgili açıklamalara yer vermiştir.

Korkmaz'ın 2007'de yaptığı " Görsel ve İşitsel Sanatlar Arasında Ritim Kavramının Etkileşiminin 6.7.8. Sınıflarda Resim-İş Eğitimi Dersine Katkısı" konulu çalışmasında, 6.7.8. sınıf öğrencileriyle, İstanbul'da bulunan bir ilköğretim okulunda uygulama yapılmıştır. Ritim kavramından yola çıkılarak çalışma gruplarından öncelikle kendi tasarladıkları bir resim çalışması yapmaları istenmiştir. Bu çalışmadan sonra öğrencilere müzik literatüründe yer alan beş farklı dönemden müzikler dinletilmiştir. Öğrencilerin müziklerden duyumsadıklarını istedikleri gibi kâğıt yüzeyine aktarmaları istenmiştir. Müzikle ve müzik olmadan yapılan bu çalışmalar, öğrenci anketleri dikkate alınarak değerlendirilmiştir. Çalışmada ayrıca ilköğretim okulunda görevli resim, müzik öğretmenleri ile üniversitede görsel sanatlar ve müzik eğitimi dersleri veren öğretim üyelerinin görüşlerine ve görsel materyallere yer verilmiştir. Çalışmanın sonunda, görsel sanatlar eğitimi dersinde yapılan resim çalışmalarının müzik eşliğinde

yapılmasının, öğrencinin konuya odaklanmasını kolaylaştırdığı ve uygulamayı olumlu etkilediği tespit edilmiştir. Bu araştırmanın sonucunda; görsel sanatlarda, dersin kazanımları arasında diğer alanlardan yararlanmanın sonuçlara olumlu etkisi bulunduğu sonucuna varıldığı belirtilmektedir.

Üstüner'in 2007'de yayımlanan "*Disiplinlerarası Sanat ve Sanat Eğitime Etkileri*" konulu yüksek lisans tezinde, disiplinlerarası sanatın önemi ve sanat eğitime etkileri konusunda sanatçı ve sanat eğitimcilerinin (çeşitli üniversitelerden öğretim elemanları ve öğretim üyelerinin) görüşleri belirlenmiştir. Araştırmada, Likert ölçeğine göre hazırlanıp "1"le "5" arası puanlamayla değerlendirilen anket sorularından, anketin 1. bölümünde yer alan "Disiplinlerarası sanatın önemine ilişkin, literatürle desteklenmiş maddeler"e sanatçıların ve sanat eğitimcilerinin "3" ve üzeri ortalamalar ile yanıt verdikleri belirtilmektedir. Araştırma anketinin 2. bölümünde yer alan, "*Disiplinlerarası sanatın sanat eğitime etkileri*"nden 13. madde olan "*Resim eğitiminin diğer disiplinlerle (heykel, seramik, mimarlık, grafik, tiyatro,...) önemli bir ilişkisi vardır.*" şeklindeki maddeye, sanatçıların ve sanat eğitimcilerinin "4.75" aritmetik ortalama puanı ile yanıt verdikleri belirtilerek, "Günümüz sanatçı ve sanat eğitimcilerinin, resim eğitiminin diğer disiplinlerle önemli bir ilişkisi olduğu görüşünde birleştikleri söylenebilir." denmektedir. Sonuç olarak, araştırma anketinin 2. bölümünde ye alan, "disiplinlerarası sanatın sanat eğitime etkileri"yle ilgili sorularına, sanatçıların ve sanat eğitimcilerinin "4" ve üzeri ortalamalarla yanıt vererek, disiplinlerarası sanatın sanat eğitime olumlu etkileri olduğu görüşünde birleştikleri sonucuna varıldığı belirtilmektedir.

Savaş, 2010'da yayımlanan "*Disiplinlerarası Sanat Etkileşimlerinin Seramik Sanatı ve Eğitime Etkileri.*" konulu yüksek lisans tezinde, "sanatlararası etkileşim"i "disiplinlerarası etkileşimler" başlığı altında değerlendirerek, disiplinlerarası sanat etkileşimlerinde seramik sanatının yerini ve seramik eğitime etkilerini öğrenci ve öğretim elemanı görüşleriyle betimlemiştir. Araştırmanın çalışma grubunda, Hacettepe Üniversitesi, Güzel Sanatlar Fakültesi, Seramik Bölümü ve Gazi Üniversitesi, Mesleki Eğitim Fakültesi, Uygulamalı Sanatlar Eğitimi Bölümü, Seramik Eğitimi Anabilim Dalı'nda öğrenim gören öğrenciler (n=107) ve görev yapan 16 öğretim elemanı yer almıştır. Disiplinlerarası sanatta seramik sanatının yerine ilişkin öğrenci ve öğretim elemanı görüşleri; disiplinlerarası sanatın seramik eğitimindeki yerine ilişkin

öğrenci ve öğretim elemanının içerik, yöntem ve araç-gereç-donanım ile ilgili görüşleri alt problemler olarak belirtilmiştir. Araştırmacı tarafından geliştirilen bilgi toplama formu ile elde edilen verilerin analizinde yüzde ve frekans hesaplamaları kullanılmıştır. Bu araştırmada; farklı disiplinlerin seramik eğitiminde yer aldığı fakat derslerin işlendiği atölyelerin disiplinlerarası sanat çalışmalarının üretilmesi için yeterli donanımına sahip olmadığı ve diğer bölümlerin teknik olanaklarından yeteri düzeyde yararlanılamadığı sonucuna ulaşılmıştır. Seramik sanatı ve eğitimiyle, disiplinlerarası sanat etkileşimleri alanında yapılabilecek yeni çalışmalar için öneriler getirilmiştir.

Sinanoğlu'nun 2009'da yayımlanan “*20. Yüzyılda Sanat Dallarının Birlikteliğine Örnek Olarak Grafiksel Heykeller.*” konulu yüksek lisans tezinde, “sanatlararası etkileşim” kapsamında incelenen grafik ve heykel sanatlarının sanat tarihindeki yerinden kısaca bahsedilerek, araştırma, dönem olarak 20. yüzyıla dayandırılmış, grafik ve heykel sanatlarının karşılaştırmalı tarafları ele alınarak sınırlandırılmıştır. Bu araştırma betimleme yöntemiyle gerçekleştirilmiştir. Sanat disiplinleri arasında karşılaştırmalı araştırmalar yapılmış ve değerlendirilmiştir.

Araştırma konusuyla ilgili olarak yukarıda verilen örneklere benzer başka tez çalışmaları ve araştırmalar da mevcuttur. Örneğin İpşiroğlu, (1998) müzik ve resim, mimari-resim-müzik etkileşimleri konusunda araştırmalar yapmış, bu araştırmalarıyla ilgili kitaplar yazmıştır.

- İlgili araştırmalar incelendiğinde, sanatlararası etkileşimi ve görsel sanatlar eğitimine etkileri en çok sorgulanan sanat dalının “Müzik” olduğu görülmektedir.
- İlgili araştırmaların daha çok 2000’li yıllarda yapıldığı görülmektedir.
- İlgili araştırmalar çoğunlukla; tüm bilim ve sanat disiplinlerini içeren “disiplinlerarasılık”, farklı disiplinlerin sanat yoluyla öğretilmesi (sanat odaklı disiplin eğitimi) ve sanat dallarının tekil olarak resim sanatıyla ilişkisi konularını içermektedir.
- İlgili araştırmalarda, “sanatlararası etkileşim”in çoğunlukla “disiplinlerarasılık” kapsamında incelendiği görülmektedir.

- İlgili Araştırmaların çoğunlukla Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü ve Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü öğrencileri tarafından yapıldığı görölmektedir.
- İlgili araştırmaların daha çok Resim-İř Öğretmenliğı alanında yapıldığı görölmektedir.
- İlgili araştırmaların çoğunlukla yüksek lisans tez çalışmalarından oluştuğı görölmektedir.
- İlgili araştırmaların çoğunlukla betimsel araştırmalar olduğı görölmektedir.

BÖLÜM 3

YÖNTEM

Bu bölümde, araştırmanın yürütülmesinde izlenecek olan yöntem, araştırmanın modeli, çalışma grubu, veri toplama aracının geliştirilmesi, verilerin toplanması ve verilerin analizi hakkında bilgi verilmiştir.

3.1. Araştırmanın Modeli

Araştırma, tarama modelinin kullanıldığı betimsel bir çalışmadır. Tarama araştırması Büyüköztürk, Kılıç Çakmak, Akgün, Karadeniz, Demirel'e (2011) göre "Bir grubun belirli özelliklerini belirlemek için verilerin toplanmasını amaçlayan araştırmalara tarama araştırması denir" (Büyüköztürk, Kılıç Çakmak, Akgün, Karadeniz, Demirel, 2011:14) Karasar'a (2009) göre, tarama modeli, genel tarama ve örnek olay taraması olmak üzere ikiye ayrılır. Bu çalışmada, genel tarama modeli uygulanmıştır. "Genel tarama modeli, çok sayıda oluşan bir evrende, evren hakkında genel bir yargıya varmak amacıyla evrenin tümü ya da ondan alınacak bir grup örnek ya da örneklem üzerinde yapılan tarama düzenlemeleridir" (Karasar, 2009:79).

Bu araştırma betimsel bir araştırma (survey) niteliği taşımaktadır. Betimleme (survey) yöntemi olayların, objelerin, varlıkların, kurumların, tutumların ve çeşitli alanların ne olduğunu betimlemeye ve açıklamaya çalışan araştırmalarda kullanılan bir modeldir. Betimleme (survey) yönteminin en önemli veri toplama araçları anket ve görüşme (mülakat) teknikleridir. (Kaptan, 1998:59-60).

3.2. Evren ve Örneklem

Araştırmanın örnekleme “amaçlı (purposive)” örneklemeğe göre belirlenmiştir. Amaçlı (purposive) örnekleme; araştırmacının, işine en çok yarayacak olan bilgileri elde edebilmek için, bilgi kaynağı kişileri doğrudan doğruya seçtiği örnekleme tekniğidir (Kaptan, 1998:119).

Bu araştırmada çalışma grubunu oluşturan öğrenciler, 2010-2011 öğretim yılında Gazi Üniversitesi, Gazi Eğitim Fakültesi Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümü, Resim-İş Eğitimi Anabilim Dalı Dalı’nda “Resim, Heykel, Grafik Ana Sanat Dalı” eğitimi alan 4. sınıf öğrencileri olmak üzere, toplam 74 kişidir. Araştırmanın örneklem grubu olarak 4. sınıf öğrencilerinin seçilmesinin nedeni, birer öğretmen adayı olan bu öğrencilerin, Resim-İş Öğretmenliği Lisans Programı kapsamında olan teorik ve atölye derslerinin çoğunu tamamlamış olmalarıdır. Araştırmaya katılan öğrencilerin anasanat dallarına göre dağılımı Tablo 3.1’de gösterilmiştir.

Tablo 3.1. Araştırmaya Katılan Öğrencilerin Anasanat Dallarına Göre Dağılımı

<i>Alanlar</i>	<i>n</i>	<i>%</i>
Resim	31	42
Grafik	26	35
Heykel	17	23
Toplam	74	100.0

Tablo 3.1. İncelendiğinde, araştırmaya katılan öğrencilerin %42’sinin resim, %35’i grafik ve %23’ü ise heykel alanında eğitim aldığı görülmektedir.

3.3. Veri Toplama Aracı

Bu araştırma, betimsel araştırma niteliği taşıdığı için, veri toplama aracı olarak, betimleme (survey) yönteminin en önemli veri toplama araçlarından biri olan “anket

tekniki” kullanılmıştır. “Thomas (1998) anketi (questionnaire) insanların yaşam koşullarını, davranışlarını, inançlarını veya tutumlarını belirlemeye yönelik bir dizi sorudan oluşan bir araştırma materyali olarak tanımlamaktadır” (Akt.Büyüköztürk ve diğerleri, 2011:124). Bu çalışmada öncelikle konuyla ilgili kaynaklar taranmış, elde edilen veriler değerlendirilmiştir. Veri toplama aracı olarak geliştirilen anket iki bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde araştırmaya katılan öğrencilerin *Kişisel Bilgileri*; ikinci bölümde “*Sanatlararası Etkileşimin, Görsel Sanatlar Eğitime Etkileri*”ne ilişkin ifadeler içeren kapalı uçlu soru niteliğinde 21 madde ve 1 adet açık uçlu olmak üzere 22 soru yer almıştır.

Aracın 1. bölümünde yer alan kişisel bilgiler kısmında, araştırmaya katılan öğrencilerin anasanat dallarına ilişkin bilgiler bulunmaktadır.

Aracın ikinci bölümünde araştırmacı tarafından geliştirilen, 21 maddeden oluşan *Sanatlararası Etkileşimin Görsel Sanatlar Eğitime Etkilerine ilişkin Ölçek* bulunmaktadır. Ölçekteki 21 madde birer yargıyı ifade etmekle birlikte, öğrencilerin bu yargılara katılıp katılmama derecelerini ölçmeyi hedefleyen kapalı uçlu soru niteliğindedir. Ölçekteki 21 maddede öğrencilerin görüşlerinin değerlendirilmesi için Tablo 3.2’de gösterildiği gibi “Tamamen Katılıyorum (5) – Katılıyorum (4) – Kararsızım (3) – Katılmıyorum (2) – Kesinlikle Katılmıyorum (1)” şeklindeki 5’li Likert Tipi Ölçek kullanılmıştır. Öğrencilerin anketin 2. bölümünde yer alan “Farklı Sanat Dalları Arasındaki Etkileşime İlişkin Görüşler”e katılma durumları frekans (f), yüzde (%) ve bu maddelere ilişkin aritmetik ortalama ($\bar{X}$) analizleriyle belirlenmiştir. Ölçekteki 21 maddenin yapı geçerliğine ilişkin iç tutarlık katsayısı Cronbach’s Alpha .81 olarak bulunmuştur.

Yine aracın 2. bölümünde yer 22. soru (son soru) olan açık uçlu soruda evet-hayır seçenekleri kullanılmış, anket katılımcılarının “evet” seçeneğini işaretlemeleri halinde, bir örnek vermeleri istenmiştir. 22. Soruya verilen evet-hayır cevaplarına göre; farklı sanat dallarına ait bir eserle aynı temada çalışma yapan ve yapmayan öğrencilerin sayısal durumu frekans (f) ve yüzde (%) analizleri ile belirlenmiştir.

Aracın 2. bölümünde yer alan 22. (açık uçlu) sorunun sorulma amacı; anasanat atölye çalışmalarında, sanatlararası etkileşim konusuna yer verilip verilmediğini

öğrenebilmek ve öğrencilerin sanatlararası etkileşim konusundaki düşüncelerini, anasanat atölye uygulamalarıyla ifade etmeye çalışıp çalışmadıkları konusunda bilgi edinebilmektir.

Anketin ikinci bölümünde kapalı uçlu soru niteliğindeki 21 maddede, öğrencilerin görüşlerinin değerlendirilmesi için Tablo 3.2’de gösterildiği gibi beş dereceli “Tamamen Katılıyorum, Katılıyorum, Kararsızım, Katılmıyorum, Kesinlikle Katılmıyorum” Likert tipi ölçek kullanılmıştır.

Tablo 3.2. Beşli Likert Tipi Derecelendirme

Puan	Seçenek
5	Tamamen Katılıyorum
4	Katılıyorum
3	Kararsızım
2	Katılmıyorum
1	Kesinlikle Katılmıyorum

Konuyla ilgili taranan kaynaklar temel alınarak araştırmada veri toplama aracı olarak kullanılan anket, araştırmacı tarafından geliştirilmiştir. Hazırlanan anket için uzman görüşüne başvurulmuştur. Bunun için Gazi Üniversitesi, Gazi Eğitim Fakültesi, Eğitim Bilimleri Bölümünden iki, Gazi Üniversitesi, Gazi Eğitim Fakültesi, Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümü, Resim-İş Eğitimi Anabilim Dalı’ndan bir öğretim üyesinin görüşlerine başvurulmuştur. Ankette, uzman görüşleri doğrultusunda, kapsam ve görünüş geçerliği açısından düzenlemeler yapılmıştır. Kapsam geçerliği, “test maddeleri ölçülmek istenen davranışı yeterince yansıtıyor mu?” sorusunun cevabının aranmasıdır (Büyüköztürk ve diğerleri, 2011:117). “Görünüş geçerliği, bir ölçme aracının ismi, açıklamaları ve sorularıyla ölçmeyi amaçladığı özelliği ölçüyor görünmesi olarak tanımlanabilir” (Büyüköztürk ve diğerleri, 2011:119).

3.4. Verilerin Toplanması

Anket, gerekli izinler alındıktan sonra Gazi Üniversitesi, Gazi Eğitim Fakültesi Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümü, Resim-İş Eğitimi Anabilim Dalı'nda "Resim, Heykel, Grafik Ana Sanat Dalı" eğitimi alan dördüncü sınıf öğrencilerine uygulanmıştır. Anket, öğrencilerin ders saatlerinde uygulandığı için zaman kısıtlılığı nedeniyle ön uygulama yapılamadan "tek uygulama" şeklinde gerçekleştirilmiştir.

2010- 2011 öğretim yılında Gazi Eğitim Fakültesi Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümü, Resim-İş Eğitimi Anabilim Dalı'nda "Resim, Heykel, Grafik Ana Sanat Dalı" eğitimi alan dördüncü sınıf öğrencilerinin sayısının 97 olduğu tespit edilmiştir. Anket, 27.12.2010 - 30.12.2010 tarihleri arasında ders saatlerinde uygulanmış fakat ulaşılması hedeflenen 97 kişinin 74'üne ulaşılabilmiştir. Anket uygulaması öncesinde, anketi cevaplayacak olan öğrencilere araştırmacı tarafından gerekli açıklamalar yapılmış ve ihtiyaç duymaları halinde, anketle ilgili sorularına cevap verileceği belirtilmiştir.

3.5. Verilerin Analizi

Bu araştırma nitel araştırma yöntemine dayalı bir araştırmadır. Araştırmadan elde edilen verilerin istatistiksel çözümlenmeleri SPSS 15.0 (Statistical Package for the Social Sciences) paket programı kullanılarak yapılmış, hata payı .05 olarak alınmıştır. Araştırmanın 1. alt amacına ait verilerin analizi frekans (f), yüzde(%), aritmetik ortalama ($\bar{X}$) değerlerine dayalı olarak yapılmıştır. Ölçme-değerlendirme alanında uzman bir öğretim üyesinin önerisiyle; araştırmanın 2. alt amacına ait verilerin analizi (öğrencilerin görüşlerinde, anasanat dallarına göre anlamlı bir farklılık olup olmadığının belirlenmesi), anasanat dallarındaki öğrenci sayısı 30'un üzerinde çıkmadığı için (Resim Anasanat Dalı n=31) (Grafik Anasanat Dalı n=26) (Heykel Anasanat Dalı n=17) tek yönlü varyans analizi yerine parametrik olmayan testlerden Kruskal Wallis-H Testi tercih edilmiştir. Öğrencilerin görüşlerinde, anasanat dallarına göre anlamlı bir farklılık olup olmadığında anlamlılık [$p<.05$] düzeyi dikkate alınmıştır.

Büyüköztürk'ün (2011) aşağıdaki açıklaması, öğrencilerin görüşlerinde, Anasanat Dallarına göre anlamlı bir farklılık olup olmadığının belirlenmesinde Kruskal Wallis-H Testinin doğru bir tercih olduğunu düşündürmektedir:

Kruskal Wallis testi, az sayıdaki denekten oluşan tek faktörlü gruplararası çalışmalarda grupların bir değişkene ait puanları arasında gözlenen farkın anlamlılığını test etmede kullanılır. Bu işlem, parametrik bir test olan tek yönlü ANOVA'nın normallik varsayımının karşılanmadığı durumlarda önerilir (Büyüköztürk, 2011:169).

3.5.1. Geçerlik ve Güvenilirlik

Ölçeğin yapı geçerliğiyle ilgili olarak anketin ikinci bölümünde yer alan, kapalı uçlu soru niteliğindeki 21 maddeye ait iç tutarlık katsayısı Cronbach's Alpha .81 olarak bulunmuştur.

Anketin 2. bölümünde yer alan kapalı uçlu soru niteliğindeki toplam 21 maddenin sonuçlarına göre yapılan güvenilirlik analizi değerleri ve sonuçları Tablo 3.3'de gösterilmiştir.

Tablo 3.3. Araştırma Aracının Güvenirlik Analizi

Ölçek	Madde Sayısı	Cronbach Alfa	Sonuç
Sanatlararası Etkileşimin Görsel Sanatlar Eğitimine Etkilerine İlişkin Görüşler	21	.812	Yüksek Derecede Güvenilir
Toplam	21		

Uzman görüşleri doğrultusunda ankette madde sayısı değişmemiş, ancak uzmanların maddelere ilişkin önerileri doğrultusunda ankette kapsam ve görünüş geçerliliği açısından bazı maddelerde düzenlemeler yapılmıştır.

Anketin 2. bölümünde yer alan kapalı uçlu soru niteliğindeki 21 maddede, uygulama öncesinde, uzman görüşleri doğrultusunda, kapsam ve görünüş geçerliği açısından yapılan değişiklikler ve uygulama sonrası yapılan güvenirlik analizi sonuçları Tablo 3.4’de her bir madde için ayrı ayrı gösterilmiştir.

Tablo 3.4. Anketin 2. Bölümünce Yer Alan Kapalı Uçlu Soru Niteliğindeki 21 Maddenin İç Tutarlılık Katsayıları ve Kapsam ve Görünüş Geçerliliği Açısından Maddelerde Yapılan Değişiklikler

İç Tutarlılık Katsayısı			
Taslak Maddeler	Cronbach’s Alpha	İşlem	Uygulama Maddeleri
M1- Farklı malzemelerle aynı temayı ifade edebilmeleri, sanat dallarının aynı temelden yola çıktığını gösterir.	.799	Düzeltildi	M1. Farklı malzemelerle aynı temayı ifade edebilmeleri, “sanatsal bildirimin (mesajın)” sanat dallarının ortak özelliği olduğunu gösterir.
M2- Kompozisyon, denge gibi ortak bazı sanatsal ilkelerinin olması, farklı sanat dallarının aynı temelden yola çıktığını gösterir.	.798	Düzeltildi	M2. Kompozisyon, denge gibi “ortak” bazı sanatsal ilkelerinin olması, “sanatsal düzenleme”nin, farklı sanat dallarının ortak özelliği olduğunu gösterir.
M3- Bir sanat dalında ortaya çıkan akımın (örn: romantizm, minimalizm vb.) diğer sanat dallarında da görülmesi, sanat dalları arasında etkileşim olduğunu gösterir.	.808	Değişmedi	M3. Bir sanat dalında ortaya çıkan akımın (örn: romantizm, minimalizm vb.) diğer sanat dallarında da görülmesi, sanat dalları arasında etkileşim olduğunu gösterir.
M4- Sanat eseri, farklı sanat dallarından gelen bütünsel bilgiyi barındırır.	.811	Düzeltildi	M4. Bir Sanat eseri, farklı sanat dallarından izler (etkiler) taşır.
M5- Adını duyurduğu sanat dalından başka sanat dallarıyla da ilgilenen bir ressam / müzisyen / ... artık sadece “sanatçı”dır.	.810	Düzeltildi	M5. Adını duyurduğu sanat dalından başka sanat dallarında da eserler üreten kişiye sadece “sanatçı” denebilir.

Tablo 3.4'ün Devamı

Taslak Maddeler	İç Tutarlılık Katsayısı Cronbach's Alpha	İşlem	Uygulama Maddeleri
M6- Çağdaş sanat akımları, sanat dalları arasındaki sınırların kaybolmasıyla birlikte ortaya çıkmıştır.	.796	Düzeltildi	M6. Günümüz sanat anlayışında, sanat dalları arasındaki sınırlar kalkmış, sanat “bütüncül” bir hal almıştır.
M7- Barok sanatında resim ve heykeller "mimari eleman" olacak kadar mimariyle etkileşim içindedir.	.809	Değişmedi	M7. Barok sanatında resim ve heykeller "mimari eleman" olacak kadar mimariyle etkileşim içindedir.
M8- Sinema sanatı, bir duyguyu, düşünceyi izleyiciye aktarırken, sanatlararası bir dil kullanır.	.806	Değişmedi	M8. Sinema sanatı, bir duyguyu, düşünceyi izleyiciye aktarırken, sanatlar arası bir dil kullanır.
M9- İlk çağlardan bu yana ortaya konan tüm sanat eserleri, edebiyat (dil) sayesinde günümüze dek ulaşabilmişlerdir.	.806	Düzeltildi	M9. Edebiyat eserlerinde, ilk çağlardan bu yana ortaya konan tüm sanat eserleriyle karşılaşabilmemiz, edebiyatın kültür aktarım işlevi ve sanatlararası etkileşim sayesinde mümkündür.
M10- İnsanı merkez alan veya onu ilgilendiren her konu; tüm sanat dalları edebî eserin malzemesi olabilir.	.807	Düzeltildi	M10. Farklı sanat dallarıyla ilgili konular (bilgiler, eserler) edebî eserin malzemesi (konusu, teması) olabilir.
M11- Sanat eğitimcisi, hem sanatlararası etkileşimi bilen bir sanatçı, hem de eğitimci olmalıdır.	.802	Değişmedi	M11. Sanat eğitimcisi, hem sanatlar arası etkileşimi bilen bir sanatçı, hem de eğitimci olmalıdır.
M12- Sanat eğitimi bilimi, sanat dalını kendi içinde değerlendirmek yerine, çağdaş sanat oluşumlarındaki çoğulculuğu yansıtmalıdır.	.807	Düzeltildi	M12. Görsel sanatlar eğitimi, bir sanat dalını kendi içinde değerlendirmek yerine, sanatlararası etkileşimden yararlanmalıdır.

Tablo 3.4'ün Devamı

İç Tutarlılık Katsayısı			
Taslak Maddeler	Cronbach's Alpha	İşlem	Uygulama Maddeleri
M13- Teorik ve atölye derslerimizde, görsel sanatlarla ilgili bilgiler verilirken, farklı sanat dallarından örnekler verilmesi, görsel sanatlarla ilgili bilgilerimizi pekiştirmemize yardımcı olur.	.806	Değişmedi	M13. Teorik ve atölye derslerimizde, görsel sanatlarla ilgili bilgiler verilirken, farklı sanat dallarından örnekler verilmesi, görsel sanatlarla ilgili bilgilerimizi pekiştirmemize yardımcı olur.
M14- Sinema sanatının bir duyguyu, düşüncüyü izleyiciye aktarırken kullandığı sanatlar arası dili incelemek ve öğrenmek, görsel sanatlar eğitimimize katkıda bulunacaktır.	.801	Değişmedi	M14. Sinema sanatının bir duyguyu, düşüncüyü izleyiciye aktarırken kullandığı sanatlar arası dili incelemek ve öğrenmek, görsel sanatlar eğitimimize katkıda bulunacaktır.
M15- Eğitimimiz süresince , edebiyat sanatındaki gelişmeleri ve edebi eserleri incelememiz, görsel sanatlar konusundaki bilgimizi arttırır.	.810	Düzeltildi	M15. Eğitimimiz süresince , edebiyat sanatındaki gelişmeleri ve edebi eserleri incelememiz, görsel sanatlar eğitimimize katkıda bulunur
M16- Sanat dünyasındaki gelişmeleri, farklı sanat dalları arasındaki etkileşim açısından incelememiz, aldığımız görsel sanatlar eğitiminin çağdaş, yenilikçi bir boyut kazanmasını sağlar.	.802	Değişmedi	M16. Sanat dünyasındaki gelişmeleri, sanatlararası etkileşim açısından incelememiz, aldığımız görsel sanatlar eğitiminin çağdaş, yenilikçi bir boyut kazanmasını sağlar.
M17- Eğitimimiz süresince aldığımız teorik derslerin içeriği, sanatlararası etkileşimi öğrenebilmemiz için yeterlidir.	.810	Değişmedi	M17. Eğitimimiz süresince aldığımız teorik derslerin içeriği, sanatlararası etkileşimi öğrenebilmemiz için yeterlidir.

Tablo 3.4'ün Devamı

İç Tutarlılık Katsayısı			
Taslak Maddeler	Cronbach's Alpha	İşlem	Uygulama Maddeleri
M18- Eğitimimiz süresince çalışmalar yaptığımız atölyeler, farklı sanat dallarıyla, görsel sanatlar arasındaki etkileşimi öğrenebilmemiz açısından yeterli donanıma sahiptir.	.808	Düzeltildi	M18. Eğitimimiz süresince çalışmalar yaptığımız atölyeler, sanatlararası etkileşimi öğrenebilmemiz açısından yeterli donanıma sahiptir.
M19- Bir sanat dalında eğitim alan birinin, farklı sanat dallarıyla ilgili eğitim alma gereksinimi; sanat eğitimi yönteminde bütünselliğin benimsenmesinin gerekliliğini ispatlar (örn: müzik dersi alan oyuncu).	.805	Düzeltildi	M19. Bir sanat dalında eğitim alan birinin, farklı sanat dallarıyla ilgili eğitim alma gereksinimi; sanat eğitiminde bütünselliğin benimsenmesinin gerekliliğini ispatlar (örn: müzik dersi alan oyuncu).
M20- Farklı sanat dallarıyla ilgilenen sanatçı / sanat eğitimcilerinin okulumuzda konferanslar, atölye çalışmaları yapması, sanatlararası etkileşimi öğrenebilmemiz açısından yararlı olur.	.802	Değişmedi	M20. Farklı sanat dallarıyla ilgilenen sanatçı / sanat eğitimcilerinin okulumuzda konferanslar, atölye çalışmaları yapması, sanatlararası etkileşimi öğrenebilmemiz açısından yararlı olur.
M21- Anasanat atölye çalışmalarımızda, diğer sanat dallarına (müzik, edebiyat, sinema, mimariye) ait bir eseri inceleyip, bu eserle aynı temada bir çalışma yapmayı isterim.	.798	Değişmedi	M21. Anasanat atölye çalışmalarımızda, diğer sanat dallarına (müzik, edebiyat, sinema, mimariye) ait bir eseri inceleyip, bu eserle aynı temada bir çalışma yapmayı isterim.

Anketin alt amaçları için kullanılan istatistik yöntemleri Tablo 3.5'de gösterilmiştir.

Tablo 3.5. Alt Amaçlar İçin Kullanılan İstatistik Yöntemleri

Alt Amaçlar	Kullanılan İstatistik Yöntemleri
1. Öğrencilerin sanatlararası etkileşimin, görsel sanatlar eğitimine etkilerine ilişkin görüşlerini belirlemek.	Frekans dağılımı (f), yüzde dağılımı (%) ve aritmetik ortalama ($\bar{X}$).
2. Resim, heykel, grafik anasanat dalı öğrencilerinin, sanatlararası etkileşime ilişkin görüşleri arasında anlamlı bir farklılık olup olmadığını belirlemek.	Kruskal Wallis-H Testi

Anketin 2. bölümünde yer alan 22. açık uçlu soru için kullanılan istatistik yöntemleri Tablo 3.6'da gösterilmiştir.

Tablo 3.6. 22. Açık Uçlu Soru İçin Kullanılan İstatistik Yöntemleri

22. Açık Uçlu Sorudaki; Öğrencilerin, farklı bir sanat dalına ait eserle aynı temada çalışma yapıp yapmama durumu.	Frekans dağılımı (f), yüzde dağılımı (%) ve aritmetik ortalama ($\bar{X}$).
22. Açık Uçlu Sorudaki; Resim, heykel, grafik anasanat dalı öğrencilerinden, farklı bir sanat dalına ait eserle aynı temada çalışma yapanların, farklı sanat dalı (müzik, edebiyat, mimari, sinema) seçimlerinin anasanat dallarına göre dağılımını belirlemek.	Frekans dağılımı (f), yüzde dağılımı (%)

Yapılan analiz çalışmaları sonucunda elde edilen bulgular bir sonraki bölümde yer almaktadır.

BÖLÜM 4

BULGULAR VE YORUM

Araştırmanın bu bölümünde bulgular, araştırmanın alt amaçları doğrultusunda ve sırayla sunulmaktadır.

4.1.Birinci Alt Amaçla İlgili Bulgu ve Yorumlar

Araştırmanın ilk alt amacı “*Öğrencilerin farklı sanat dalları arasındaki etkileşimin görsel sanatlar eğitime etkilerine ilişkin görüşlerini belirlemek*”tir. Görsel sanatlar eğitimi alan öğrencilerin (n=74) ankette bu bölümle ilgili sorulara verdikleri cevaplar tablo halinde aşağıda yer almaktadır. Öğrencilerin anketin 2. bölümünde yer alan “*Sanatlararası Etkileşimin, Görsel Sanatlar Eğitime Etkilerine İlişkin Görüşler*”e katılma durumları frekans (f), yüzde (%) ve bu maddelere ilişkin aritmetik ortalama ($\bar{X}$) analizleri Tablo 4.1’de verilmiştir.

Tablo 4.1 'ün Devamı

İfadeler	Farklı Sanat Dallarının Etkileşimine İlişkin					Kesinlikle Katılmıyorum (1)		$\bar{X}$
	Katılmıyorum (2)							
	Kararsızım (3)							
	Katılıyorum (4)							
	Kesinlikle Katılıyorum (5)							
M11. Sanat eğitimcisi, hem sanatlararası etkileşimi bilen bir sanatçı, hem de eğitimci olmalıdır.	f	41	26	4	3	0	4.42	
	%	56	35	5	4	0		
M12. Görsel sanatlar eğitimi, bir sanat dalını kendi içinde değerlendirmek yerine, sanatlararası etkileşimden yararlanmalıdır.	f	16	41	14	3	0	3.95	
	%	22	56	20	4	0		
M13. Teorik ve atölye derslerimizde, görsel sanatlarla ilgili bilgiler verilirken, farklı sanat dallarından örnekler verilmesi, görsel sanatlarla ilgili bilgilerimizi pekiştirmemize yardımcı olur.	f	43	26	3	2	0	4.49	
	%	58	35	4	3	0		
M14. Sinema sanatının bir duyguyu, düşünceyi izleyiciye aktarırken kullandığı sanatlararası dili incelemek ve öğrenmek, görsel sanatlar eğitimimize katkıda bulunur.	f	22	41	8	3	0	4.11	
	%	30	56	11	4	0		
M15. Eğitimimiz süresince , edebiyat sanatındaki gelişmeleri ve edebi eserleri incelememiz, görsel sanatlar eğitimimize katkıda bulunur.	f	21	36	11	5	1	3.96	
	%	28	49	15	7	1		
M16. Sanat dünyasındaki gelişmeleri, sanatlararası etkileşim açısından incelememiz, aldığımız görsel sanatlar eğitiminin çağdaş, yenilikçi bir boyut kazanmasını sağlar.	f	27	39	6	2	0	4.23	
	%	36	53	8	3	0		
M17. Eğitimimiz süresince aldığımız teorik derslerin içeriği, sanatlararası etkileşimi öğrenebilmemiz için yeterlidir.	f	17	35	7	13	2	3.70	
	%	23	47	9	18	3		
M18. Eğitimimiz süresince çalışmalar yaptığımız atölyeler, sanatlararası etkileşimi öğrenebilmemiz açısından yeterli donanıma sahiptir.	f	19	34	13	6	2	3.84	
	%	26	45	18	8	3		
M19. Bir sanat dalında eğitim alan birinin, farklı sanat dallarıyla ilgili eğitim alma gereksinimi (örn: müzik dersi alan oyuncu); sanat eğitiminde bütünselliğin benimsenmesinin gerekliliğini ispatlar	f	15	51	3	5	0	4.03	
	%	20	69	4	7	0		
M20. Farklı sanat dallarıyla ilgilenen sanatçı / sanat eğitimcilerinin okulumuzda konferanslar, atölye çalışmaları yapması, sanatlararası etkileşimi öğrenebilmemiz açısından yararlı olur.	f	29	43	2	0	0	4.36	
	%	39	58	3	0	0		
M21. Anasanat atölye çalışmalarımızda, diğer sanat dallarına (müzik, edebiyat, sinema, mimariye) ait bir eseri inceleyip, bu eserle aynı temada bir çalışma yapmayı isterim.	f	23	41	9	1	0	4.16	
	%	31	55	12	1	0		

Tablo 4.1 incelendiğinde, öğrencilerin, anketin 2. bölümünde yer alan “Sanatlararası Etkileşimin Görsel Sanatlar Eğitimine Etkileri”ne ilişkin görüşlere 3 ve üzeri aritmetik ortalama ($\bar{X}$) puanlarıyla katıldıkları (görüşleri onayladıkları) görülmektedir. Öğrencilerin katılma oranının en fazla olduğu maddenin ($\bar{X}=4.49$ aritmetik ortalama puanı ile) “Teorik ve atölye derslerimizde, görsel sanatlarla ilgili bilgiler verilirken, farklı sanat dallarından örnekler verilmesi, görsel sanatlarla ilgili bilgilerimizi pekiştirmemize yardımcı olur.” (madde 13) olduğu, en düşük katılımın olduğu maddenin ise ($\bar{X}=3.45$ aritmetik ortalama puanı ile) “Adını duyurduğu sanat dalından başka sanat dallarında da eserler üreten kişiye sadece “sanatçı” denebilir.” maddesi (madde 5) olduğu görülmektedir.

Araştırmaya katılan Resim-İş Eğitimi (Görsel Sanatlar Eğitimi) öğrencilerinin, (anketin 2. bölümünde) Tablo 4.1’de, 13. maddede yer alan “Teorik ve atölye derslerimizde, görsel sanatlarla ilgili bilgiler verilirken, farklı sanat dallarından örnekler verilmesi, görsel sanatlarla ilgili bilgilerimizi pekiştirmemize yardımcı olur.” şeklindeki görüşe $\bar{X}=4.49$ aritmetik ortalama puanı ile en fazla katılımı gösteren öğrencilerin, ders programlarında yer almayan (mimari, edebiyat, müzik, sinema gibi) sanat dalları ve “sanatlararası etkileşim” konusunda daha fazla bilgi ve deneyim kazanmaya ihtiyaç duydukları ve bu konuda bilgi almaya istekli oldukları söylenebilir.

Araştırmaya katılan Resim-İş Eğitimi (Görsel Sanatlar Eğitimi) öğrencilerinin, (anketin 2. bölümünde) Tablo 4.1’de, 5. maddede yer alan “Adını duyurduğu sanat dalından başka sanat dallarında da eserler üreten kişiye sadece “sanatçı” denebilir.” şeklindeki görüşe $\bar{X}=3.45$ aritmetik ortalama puanı ile en az katılım gösteren öğrencilerin, “bütünlüklü / bütüncül sanat”ı desteklemekle birlikte, “disiplin merkezli sanat anlayış”ı tamamen reddetmedikleri söylenebilir.

Korkmaz’ın 2007’de yaptığı “Görsel ve İşitsel Sanatlar Arasında Ritim Kavramının Etkileşiminin 6.7.8. Sınıflarda Resim-İş Eğitimi Dersine Katkısı” konulu yüksek lisans tez çalışmasında, 6.7.8. sınıf öğrencileriyle, İstanbul’da bulunan bir ilköğretim okulunda uygulama yapmıştır. Ritim kavramından yola çıkılarak çalışma gruplarından öncelikle kendi tasarladıkları bir resim çalışması yapmaları istenmiştir. Bu çalışmadan sonra

öğrencilere müzik literatüründe yer alan beş farklı dönemden müzikler dinletilmiştir. Öğrencilerin müziklerden duyumsadıklarını istedikleri gibi kâğıt yüzeyine aktarmaları istenmiştir. Müzikle ve müzik olmadan yapılan bu çalışmalar, öğrenci anketleri de dikkate alınarak değerlendirilmiştir. Çalışmada ayrıca ilköğretim ve lisans düzeyi resim, müzik öğretmenlerinin görüşlerine ve görsel materyallere yer verilmiştir. Çalışmanın sonunda, görsel sanatlar eğitimi dersinde yapılan resim çalışmalarının müzik eşliğinde yapılmasının, öğrencinin konuya odaklanmasını kolaylaştırdığı ve uygulamayı olumlu etkilediği tespit edilmiştir. Görsel sanatlarda, dersin kazanımları arasında diğer alanlardan yararlanmanın sonuçlara olumlu etkisi bulunduğu sonucuna varılmıştır.

Korkmaz'ın (2007) yüksek lisans tez çalışmasından elde ettiği sonucun, bu araştırmaya katılan öğrencilerin en yoğun katılımı ($\bar{X}=4.49$) göstererek onayladıkları tablo 4.1'de, 13. Maddede yer alan *“Teorik ve atölye derslerimizde, görsel sanatlarla ilgili bilgiler verilirken, farklı sanat dallarından örnekler verilmesi, görsel sanatlarla ilgili bilgilerimizi pekiştirmemize yardımcı olur”* şeklindeki görüşü destekler nitelikte olduğu söylenebilir.

Üstüner'in 2007'de yayımlanan “Disiplinlerarası Sanat ve Sanat Eğitime Etkileri” konulu yüksek lisans tezinde, disiplinlerarası sanatın önemi ve sanat eğitime etkileri konusunda sanatçı ve sanat eğitimcilerinin (çeşitli üniversitelerden öğretim elemanları ve öğretim üyelerinin) görüşleri belirlenmiştir. Üstüner'in (2007) araştırma anketinin 1. bölümünde yer alan, “Disiplinlerarası sanatın önemine ilişkin, literatürle desteklenmiş maddeler” başlığı altındaki 8. madde olan (A. Kaprow'a ait olduğu belirtilen) *“Çağdaş bir sanatçının 'ben ressamım', 'şairim', ya da 'tiyatrocuyum', demesine gerek yoktur; artık, o, sadece bir sanatçıdır ve yaşam tümüyle ona açıktır.”*Görüşü için sanatçı ve sanat eğitimcilerinin $\bar{X}= 3.36$ aritmetik ortalama puanı ile katıldıkları belirtilmektedir. Bu sonuç; Kant ve Modernizm hareketiyle başlayan ‘bilimde ve sanatta uzmanlaşma’, postmodernizmle beraber ‘bütüncül sanat / disiplinlerarası sanat / sanatlararasılığa’ dönüştüğü ve disiplinler arasındaki sınırların erimeye başladığı belirtilerek, buna rağmen günümüz sanatçı ve sanat eğitimcilerinin bir bölümünün “disiplin merkezli bir sanat anlayışına” sahip oldukları şeklinde yorumlanmıştır.

Üstüner'in (2007) yüksek lisans tez çalışmasında, sanatçı ve sanat eğitimcilerinin görüşlerinden elde ettiği yukarıdaki sonuçla, bu araştırmaya katılan Resim-İş Eğitimi (Görsel Sanatlar Eğitimi) öğrencilerinin, (anketin 2. bölümünde) Tablo 4.1'de, 5. maddede yer alan “*Adını duyurduğu sanat dalından başka sanat dallarında da eserler üreten kişiye sadece “sanatçı” denebilir.*” şeklindeki görüşe $\bar{X}=3.45$ aritmetik ortalama puanı ile en az katılım göstermelerinin, Görsel Sanatlar Öğretmeni yetiştiren sanatçı ve sanat eğitimcilerinin görüşleriyle, Resim-İş Eğitimi öğrencilerinin “sanatçı” kavramıyla ilgili görüşlerine ilişkin “benzer sonuçlar” olduğu söylenebilir.

Ankette yer alan 22. soru (son soru) olan açık uçlu soruda öğrencilere; Anasanat atölye çalışmalarında, farklı sanat dallarına (müzik, edebiyat, sinema, mimariye) ait bir eseri inceleyip, bu eserle aynı temada bir çalışma yapıp-yapmadıkları sorulmuştur. Bu sorunun cevaplanmasında evet-hayır seçenekleri kullanılmış, anket katılımcılarından “evet” seçeneğini işaretlemeleri halinde, bir örnek vermeleri istenmiştir.

Tablo 4.2’de, öğrencilerin (n=74) araştırma anketinin 2. bölümünde yer alan 22. soruya verilen evet-hayır cevaplarına göre; farklı sanat dallarına ait bir eserle aynı temada çalışma yapan ve yapmayan öğrencilerin sayısal durumunu gösteren frekans-yüzde analizleri yer almaktadır.

Tablo 4.2. Araştırmaya Katılan Öğrencilerin Farklı Bir Sanat Dalına Ait Eserle Aynı Temada Çalışma Yapma Durumu

<i>Durum</i>	<i>n</i>	<i>%</i>
Evet	19	26
Hayır	55	74
Toplam	74	100.0

Tablo 4.2. İncelendiğinde, araştırmaya katılan öğrencilerin (n= 74), “Farklı sanat dallarına ait bir eserle aynı temada çalışma yaptınız mı?” Sorusuna %26 (19 öğrenci) ile “evet”, %74 (55 öğrenci) “hayır” dediği görülmektedir.

Araştırmaya katılan resim (n= 31) , grafik (n=26) , heykel (n=17) öğrencilerinden araştırma anketinin 2. bölümünde yer alan 22. soruda “evet” seçeneğini işaretleyenlerin aynı temada çalışmaları farklı sanat dallarının dağılımı Tablo 4.3’de yer almaktadır.

Tablo 4.3. Araştırma Anketinin 22. Sorusuna “Evet” Diyen Resim, Heykel ve Grafik Anasanat Dalı Öğrencilerinin, Farklı Bir Sanat Dalına Ait Eserle Aynı Temadaki Çalışmalarının Farklı Sanat Dallarına Göre Dağılımı

<i>Eser Seçilen Farklı Sanat Dalları</i>	<i>Araştırmaya Katılan Öğrencilerin Anasanat Dalları</i>		
	<i>Resim(n=31)</i>	<i>Grafik(n=26)</i>	<i>Heykel(n=17)</i>
	f	f	f
Mimari	1	8	-
Edebiyat	4	-	3
Müzik	-	-	1
Sinema	-	2	-
Toplam	5	10	4

Tablo 4.3’e göre toplam 31 Resim Anasanat Dalı öğrencisinden 5’i farklı bir sanat dalına ait eserle aynı temada çalışma yapmış olup, bu 5 öğrencinin 1’i mimari, 4’ü edebiyat sanatına ait bir eser seçmiştir. Toplam 26 Grafik Anasanat Dalı öğrencisinden 10’u farklı bir sanat dalına ait eserle aynı temada çalışma yapmış olup, bu 10 öğrenciden 8’i mimari, 2’si sinema sanatına ait bir eserle aynı temada çalıştığını belirtmiştir. Toplam 17 Heykel Anasanat Dalı öğrencisinden 4’ü farklı bir sanat dalına ait eserle aynı temada çalışma yapmış olup, bu 4 öğrenciden 3’ü edebiyat, 1’i müzik sanatına ait bir eser seçtiğini belirtmiştir.

Öğrencilerin, ankette yer alan 22. soru (son soru) olan açık uçlu soruya verdikleri cevaplara göre ; Farklı bir sanat dalına ait eserle aynı temada en çok sayıda çalışma yapan Anasanat Dalı'nın, 19 öğrenciden 10 öğrenciyle, Grafik Anasanat Dalı olduğu görülmektedir. Bu durumun, Grafik Anasanat Dalı'nın, farklı sanat dallarıyla daha yoğun ilişki içerisinde olan kendine özgü yapısından kaynaklanmış olabileceği düşünülmektedir. Grafik Anasat Dalı; resim, fotoğraf vb. görsel sanatlarla ilişki içinde olduğu gibi, reklam filmi, kısa film, bu filmlerin içeriğinde bulunabilecek reklam ve film müzikleri ve diğer ses efektlerini “malzeme” olarak kullanmak durumunda olan bir sanat dalıdır. Buna bağlı olarak Grafik Anasanat Dalı'nın atölye olanaklarının farklı sanat dalları arasındaki etkileşimi inceleme ve bu etkileşimi atölye çalışmalarına yansıtabilme açısından diğer Anasanat Dalları'nın atölyelerine göre daha elverişli koşullara sahip oluşundan kaynaklanmış olabileceği söylenebilir.

Aynı temada çalışma yapmak için en az tercih edilen farklı sanat dallarının müzik sanatı ve sinema sanatı olduğu görülmektedir. Öğrencilerin aynı temada çalışma yapmak için en çok tercih ettikleri farklı sanat dalının mimari olduğu görülmektedir. Araştırmaya katılan öğrencilerin ders programı incelendiğinde; müzik, sinema ve edebiyatla ilgili ya da bu üç sanatın görsel sanatlar eğitimiyle etkileşimini inceleyen herhangi bir ders almadıkları fakat, ders programlarında bulunan “sanat tarihi dersleri”nde yaptıkları mimari eser incelemelerinin etkisinde kaldıklarını düşündürmektedir. Ders programlarında edebiyatla ilgili bir ders olmadığı halde edebiyat eseri incelemesi yapıp, inceledikleri edebiyat eseriyle aynı temada çalışma yapan Resim Anasanat Dalı öğrencilerinin bu tercihlerini, devam ettikleri anasanat atölyeden sorumlu olan öğretim elemanının yönlendirmesi üzerine yaptıkları öğrenilmiştir. Aynı şekilde; bir sinema filmiyle aynı temada grafik tasarım yapan Grafik Anasanat Dalı öğrencilerinin bu tercihlerini grafik atölye dersleri kapsamında ve atölyeden sorumlu olan öğretim elemanının yönlendirmesi sonucunda yaptıkları öğrenilmiştir. Bu veriler, araştırmaya katılan öğrencilerin; farklı sanat dallarına ait eserleri inceleyip, bu eserlerden etkilenecek atölye çalışmaları yapabilmelerinin, anasanat dalları atölyelerinin sorumlusu olan öğretim elemanlarının bireysel yönlendirmeleri ve öğrencilerin tercihleriyle sınırlı olduğu görülmektedir.

4.2. İkinci Alt Amaçla İlgili Bulgu ve Yorumlar

Araştırmanın ikinci alt amacı “*Resim, heykel, grafik anasanat dalı öğrencilerinin, sanatlararası etkileşimin görsel sanatlar eğitime etkilerine ilişkin görüşleri arasında anlamlı bir farklılık olup olmadığını belirlemek*”tir. Bu alt amaçta öğrencilerin, “*Sanatlararası Etkileşimin, Görsel Sanatlar Eğitime Etkilerine İlişkin Görüşler*”e katılma puanları arasında, anasanat dallarına göre anlamlı bir fark olup olmadığı incelenmiştir. Öğrencilerin vermiş oldukları cevaplar arasında anlamlı görüş farklılıklarının bulunup bulunmadığında, [$p<.05$] anlamlılık düzeyi dikkate alınmıştır.

Araştırmaya katılan Resim, Grafik, Heykel Anasanat Dalı öğrencilerinin eğitim aldıkları anasanat dallarıyla, sanatlararası etkileşimin, görsel sanatlar eğitime etkilerine ilişkin görüşlere katılma durumları arasında anlamlı bir fark olup olmadığı Tablo 4.4’deki Kruskal Wallis-H Testi sonuçlarında görülmektedir.

Tablo 4.4. Öğrencilerin Eğitim Aldıkları Anasanat Dallarına Göre Sanatlararası Etkileşimin Görsel Sanatlar Eğitimine Etkilerine İlişkin Görüşleri Arasında Farklılık Olup Olmadığını Gösteren Kruskal Wallis-H Testi Sonuçları

Maddeler	Alan	n	Sıra		sd	χ^2	p	Fark
			Ortalaması					
M1. Farklı malzemelerle aynı temayı ifade edebilmeleri, “sanatsal bildirimin (mesajın)” sanat dallarının ortak özelliği olduğunu gösterir.	Resim	31	33.81		2	2.026	.363	YOK
	Grafik	26	40.67					
	Heykel	17	39.38					
	Toplam	74						
M2. Kompozisyon, denge gibi “ortak” bazı sanatsal ilkelerinin olması, “sanatsal düzenleme”nin, farklı sanat dallarının ortak özelliği olduğunu gösterir.	Resim	31	41.47		2	2.728	.256	YOK
	Grafik	26	34.69					
	Heykel	17	34.00					
	Toplam	74						
M3. Bir sanat dalında ortaya çıkan akımın (örn: romantizm, minimalizm vb.) diğer sanat dallarında da görülmesi, sanat dalları arasında etkileşim olduğunu gösterir.	Resim	31	38.24		2	.457	.796	YOK
	Grafik	26	35.69					
	Heykel	17	38.91					
	Toplam	74						
M4. Bir sanat eseri, farklı sanat dallarından izler (etkiler) taşır.	Resim	31	43.05		2	5.107	.078	YOK
	Grafik	26	31.77					
	Heykel	17	34.15					
	Toplam	74						
M5. Adını duyurduğu sanat dalından başka sanat dallarında da eserler üreten kişiye sadece “sanatçı” denebilir.	Resim	31	35.08		2	1.740	.419	YOK
	Grafik	26	41.73					
	Heykel	17	35.44					
	Toplam	74						

R: Resim, **G:** Grafik, **H:** Heykel.

*[p<.05]

Tablo 4.4'ün Devamı

Maddeler	Alan	n	Sıra		sd	χ^2	p	Fark
			Ortalaması					
M6. Günümüz sanat anlayışında, sanat dalları arasındaki sınırlar kalkmış, sanat “bütüncül” bir hal almıştır.	Resim	31	32.03		2	5.608	.061	YOK
	Grafik	26	44.73					
	Heykel	17	36.41					
	Toplam	74						
M7. Barok sanatında resim ve heykeller "mimari eleman" olacak kadar mimariyle etkileşim içindedir.	Resim	31	33.81		2	2.026	.363	YOK
	Grafik	26	40.67					
	Heykel	17	39.38					
	Toplam	74						
M8. Sinema sanatı, bir duyguyu, düşünceyi izleyiciye aktarırken, sanatlar arası bir dil kullanır.	Resim	31	39.10		2	1.113	.573	YOK
	Grafik	26	34.25					
	Heykel	17	39.56					
	Toplam	74						
M9. Edebiyat eserlerinde, ilk çağlardan bu yana ortaya konan tüm sanat eserleriyle karşılaşabilmemiz, edebiyatın kültür aktarım işlevi ve sanatlararası etkileşim sayesinde mümkündür.	Resim	31	34.87		2	2.360	.307	YOK
	Grafik	26	36.42					
	Heykel	17	43.94					
	Toplam	74						
M10. Farklı sanat dallarıyla ilgili konular (bilgiler, eserler) edebi eserin malzemesi (konusu, teması) olabilir.	Resim	31	37.19		2	.308	.853	YOK
	Grafik	26	39.04					
	Heykel	17	35.71					
	Toplam	74						
M11. Sanat eğitimcisi, hem sanatlar arası etkileşimi bilen bir sanatçı, hem de eğitimci olmalıdır.	Resim	31	42.60		2	6.903	*.032	R – G
	Grafik	26	37.96					R – H
	Heykel	17	27.50					
	Toplam	74						

R: Resim, G: Grafik, H: Heykel.

*[p<.05]

Tablo 4.4'ün Devamı

Maddeler	Alan	n	Sıra		sd	χ^2	p	Fark
			Ortalaması					
M12. Görsel sanatlar eğitimi, bir sanat dalını kendi içinde değerlendirmek yerine, sanatlararası etkileşimden yararlanmalıdır.	Resim	31	37.27		2	4.164	.125	YOK
	Grafik	26	42.54					
	Heykel	17	30.21					
	Toplam	74						
M13. Teorik ve atölye derslerimizde, görsel sanatlarla ilgili bilgiler verilirken, farklı sanat dallarından örnekler verilmesi, görsel sanatlarla ilgili bilgilerimizi pekiştirmemize yardımcı olur.	Resim	31	40.29		2	2.791	.248	YOK
	Grafik	26	38.42					
	Heykel	17	31.00					
	Toplam	74						
M14. Sinema sanatının bir duyguyu, düşünceyi izleyiciye aktarırken kullandığı sanatlararası dili incelemek ve öğrenmek, görsel sanatlar eğitimimize katkıda bulunur.	Resim	31	34.85		2	7.216	*.027	G – R
	Grafik	26	45.33					G – H
	Heykel	17	30.35					
	Toplam	74						
M15. Eğitimimiz süresince , edebiyat sanatındaki gelişmeleri ve edebi eserleri incelememiz, görsel sanatlar eğitimimize katkıda bulunur.	Resim	31	39.56		2	1.243	.537	YOK
	Grafik	26	34.00					
	Heykel	17	39.09					
	Toplam	74						
M16. Sanat dünyasındaki gelişmeleri, sanatlararası etkileşim açısından incelememiz, aldığımız görsel sanatlar eğitiminin çağdaş, yenilikçi bir boyut kazanmasını sağlar.	Resim	31	38.13		2	3.324	.190	YOK
	Grafik	26	41.35					
	Heykel	17	30.47					
	Toplam	74						
M17. Eğitimimiz süresince aldığımız teorik derslerin içeriği, sanatlararası etkileşimi öğrenebilmemiz için yeterlidir.	Resim	31	33.84		2	1.783	.410	YOK
	Grafik	26	39.81					
	Heykel	17	40.65					
	Toplam	74						

R: Resim, G: Grafik, H: Heykel.

*[p<.05]

Tablo 4.4'ün Devamı

Maddeler	Alan	n	Sıra		sd	χ^2	p	Fark
			Ortalaması					
M18. Eğitimimiz süresince çalışmalar yaptığımız atölyeler, sanatlararası etkileşimi öğrenebilmemiz açısından yeterli donanıma sahiptir.	Resim	31	33.18		2	2.458	.293	YOK
	Grafik	26	40.87					
	Heykel	17	40.24					
	Toplam	74						
M19. Bir sanat dalında eğitim alan birinin, farklı sanat dallarıyla ilgili eğitim alma gereksinimi; sanat eğitiminde bütünselliğin benimsenmesinin gerekliliğini ispatlar (örn: müzik dersi alan oyuncu).	Resim	31	39.52		2	1.145	.564	YOK
	Grafik	26	34.62					
	Heykel	17	38.24					
	Toplam	74						
M20. Farklı sanat dallarıyla ilgilenen sanatçı / sanat eğitimcilerinin okulumuzda konferanslar, atölye çalışmaları yapması, sanatlararası etkileşimi öğrenebilmemiz açısından yararlı olur.	Resim	31	36.48		2	2.874	.238	YOK
	Grafik	26	42.00					
	Heykel	17	32.47					
	Toplam	74						
M21. Anasanat atölye çalışmalarımızda, diğer sanat dallarına (müzik, edebiyat, sinema, mimariye) ait bir eseri inceleyip, bu eserle aynı temada bir çalışma yapmayı isterim.	Resim	31	35.06		2	4.183	.123	YOK
	Grafik	26	43.58					
	Heykel	17	32.65					
	Toplam	74						

R: Resim, G: Grafik, H: Heykel.

*[p<.05]

Tablo 4.4. İncelendiğinde, öğrencilerin, sanatlararası etkileşimin görsel sanatlar eğitimine etkilerine ilişkin 1.2.3.4.5.6.7.8.9.10._12.13._15.16.17.18.19.20. ve 21. maddeye ait görüşlerinde anasanat dallarına göre anlamlı bir farklılık olmadığı görülmektedir

Öğrencilerin, 11. ve 14. maddeye ait görüşlerinin, öğrenim gördükleri anasanat dallarına göre anlamlı bir şekilde farklılık gösterdiği [$p < .05$] görülmektedir.

Tablo 4.4'deki Kruskal Wallis-H Testi madde analizine göre öğrencilerin 11. ve 14. maddeye ait görüşlerinin öğrenim gördükleri anasanat dallarına göre anlamlı bir şekilde farklılık gösterme durumu aşağıda, sırayla açıklanmıştır:

11. Maddedeki [$\chi^2(2)=6.903, p < .05$] “*Sanat eğitimcisi, hem sanatlararası etkileşimi bilen bir sanatçı, hem de eğitimci olmalıdır.*” şeklindeki düşünceye Resim Anasanat Dalı öğrencileri 42.60 puanlık sıra ortalaması ile, 37.96 puanlık sıra ortalamasına sahip olan Grafik Anasanat Dalı öğrencilerine ve 27.50 puanlık sıra ortalamasına sahip olan Heykel Anasanat Dalı öğrencilerine göre daha fazla katılım göstermişlerdir.

Görsel sanatlar eğitimi, atölye uygulamaları içeren bir eğitim alanı olduğundan, öğretim yöntem ve stratejilerinden “gösteri (demonstrasyon) yöntemi”nin, görsel sanatlar eğitiminde en geçerli ve en çok kullanılan öğretim yöntemi olduğu düşünülmektedir (Bkz. 1.Bölüm/Tanımlar). “*Sanat eğitimcisi, hem sanatlar arası etkileşimi bilen bir sanatçı, hem de eğitimci olmalıdır.*” görüşü, Görsel Sanatlar Eğitimi alanında öğretmen adayı yetiştiren anasanat atölye sorumlusu olan öğretim üyelerinin, sanatlararası etkileşimle ilgili atölye uygulamaları konusunda “yetkin” birer “sanatçı” olmalarının, Görsel Sanatlar Eğitiminin kalitesini olumlu yönde etkileyeceği düşüncesine dayanmaktadır.

Yukarıda sıralanan düşünceler doğrultusunda, öğrencilerin bu maddeyle ilgili görüşlerinde, anasanat dallarına göre farklılık olmayacağı öngörülmüşken, Resim Anasanat Dalı öğrencilerinin, anketin 11. maddesi olan “*Sanat eğitimcisi, hem sanatlar arası etkileşimi bilen bir sanatçı, hem de eğitimci olmalıdır.*” şeklindeki görüşe, Grafik Anasanat Dalı ve Heykel Anasanat Dalı öğrencilerinden daha yoğun katılım gösterdikleri belirlenmiştir. 11. Maddedeki bu görüşe daha az katılım gösteren Grafik Anasanat Dalı ve Heykel Anasanat Dalı öğrencilerinin; gösteri yoluyla öğrenmede, “öğretici’nin yetkinliğini” Resim Anasanat Dalı öğrencilerine oranla daha az önemsedikleri söylenebilir.

Üstüner'in 2007'de yayımlanan "Disiplinlerarası Sanat ve Sanat Eğitime Etkileri" konulu yüksek lisans tezinde, disiplinlerarası sanatın önemi ve sanat eğitime etkileri konusunda sanatçı ve sanat eğitimcilerinin (çeşitli üniversitelerden öğretim elemanları ve öğretim üyelerinin) görüşleri belirlenmiştir. Üstüner'in (2007) araştırma anketinin 2. bölümünde yer alan, "Disiplinlerarası sanatın sanat eğitime etkileri" başlığı altındaki 24. madde olan *"Sanat Eğitimcisi' bir öğretmen ve yaratıcı-araştırmacı bir kişilik olarak, hem 'Sanatçı', hem de 'Eğitimci' olmalıdır."* Görüşüne, sanatçı ve sanat eğitimcilerinin $\bar{X}=4.61$ aritmetik ortalama puanı ile katıldıkları belirtilerek, bu sonuç "İdeal bir sanat eğitimcisinin hem bir 'eğitimci' hem de bir 'sanatçı' kimliğine sahip olması gerektiği konusunda önemli ölçüde birleştikleri söylenebilir." şeklinde yorumlanmıştır.

Üstüner'in 2007'de yayımlanan yüksek lisans tez çalışmasında elde ettiği bu sonucun, Tablo 4.4'de, 11. maddede yer alan *"Sanat eğitimcisi, hem sanatlararası etkileşimi bilen bir sanatçı, hem de eğitimci olmalıdır."* şeklindeki düşünceye 42.60 puanlık sıra ortalaması ile katılan Resim Anasanat Dalı öğrencilerinin, bu görüşe yoğunlukla katılımlarını destekler nitelikte olduğu söylenebilir.

14. Maddedeki [$\chi^2(2)=7.216, p<.05$] *"Sinema sanatının bir duyguyu, düşünceyi izleyiciye aktarırken kullandığı sanatlararası dili incelemek ve öğrenmek, görsel sanatlar eğitimimize katkıda bulunur."* şeklindeki düşünceye Grafik Anasanat Dalı öğrencileri 45.33 puanlık sıra ortalaması ile, 34.85 puanlık sıra ortalamasına sahip olan Resim Anasanat Dalı öğrencilerine ve 30.35 puanlık sıra ortalamasına sahip olan Heykel Anasanat Dalı öğrencilerine göre daha fazla katılım göstermişlerdir.

1. Alt amaca ait sonuçlarda açıklandığı gibi; Grafik Anasanat Dalı, reklam filmi, kısa film, bu filmlerin içeriğinde bulunabilecek reklam ve film müzikleri ve diğer ses efektlerini "malzeme" olarak kullanmak durumunda olan bir sanat dalıdır. Anketin 14. maddesindeki *"Sinema sanatının bir duyguyu, düşünceyi izleyiciye aktarırken kullandığı sanatlararası dili incelemek ve öğrenmek, görsel sanatlar eğitimimize katkıda bulunacaktır."* şeklindeki düşünceye, Grafik Anasanat Dalı öğrencilerinin, Resim Anasanat

Dalı ve Heykel Anasanat Dalı öğrencilerine göre daha yoğun katılım göstermelerinin, Grafik Anasanat Dalının, sinema sanatıyla, Resim ve Heykel Anasanat Dallarına oranla daha fazla etkileşim içinde oluşundan kaynaklanmış olabileceği söylenebilir.

Üstüner'in 2007'de yayımlanan "Disiplinlerarası Sanat ve Sanat Eğitime Etkileri" konulu yüksek lisans tezinde, araştırma anketinin 2. bölümünde, 13. maddede yer alan, "*Resim eğitimi'nin diğer disiplinlerle (heykel, seramik, mimarlık, grafik, tiyatro,...) önemli bir ilişkisi vardır.*" görüşüne, sanatçı ve sanat eğitimcilerinin $\bar{X}$ = 4.75 aritmetik ortalama puanı ile katıldıkları, yine anketin 2. bölümünde, 18. maddede yer alan "*Sanatın içinde disiplinlerarası bağlantılar deneyimleyen öğrenciler, daha donanımlı ve daha etkin bir dil yapısı geliştirirler. Sanatlar arası kültür, özgürlük alanlarını geliştirir; çeşitli kaynaklardan beslenme, ortak dili oluşturmanın dışında, dünyayı algılama biçimimizi de zenginleştirir.*" sanatçı ve sanat eğitimcilerinin $\bar{X}$ = 4.46 aritmetik ortalama puanı ile katıldıkları belirtilmektedir. Bu sonuçlar, "Sanat eğitimcilerinin büyük bir çoğunluğunun disiplinlerarası sanatın sanat eğitime etkisi olduğu görüşünde birleştikleri söylenebilir" şeklinde yorumlanmıştır.

Üstüner'in 2007'de yayımlanan yüksek lisans tez çalışmasında elde ettiği bu sonucun, Tablo 4.4'de, 14. maddede yer alan "*Sinema sanatının bir duyguyu, düşüncüyü izleyiciye aktarırken kullandığı sanatlararası dili incelemek ve öğrenmek, görsel sanatlar eğitimimize katkıda bulunur.*" şeklindeki düşünceye 45.33 puanlık sıra ortalaması ile katılan Grafik Anasanat Dalı öğrencilerinin, bu düşünceye yoğunlukla katılımlarını destekler nitelikte olduğu söylenebilir.

BÖLÜM 5

SONUÇLAR ve ÖNERİLER

Görsel sanatlar eğitimi alan öğrencilerin, sanatlararası etkileşimin, görsel sanatlar eğitimine olan etkileri konusundaki görüşlerini belirlemeyi amaçlayan bu araştırmada, öğrencilerin görüşlerini almak için anketten yararlanılmıştır. Betimsel araştırma niteliği taşıyan araştırmanın örneklem grubu 2010-2011 eğitim-öğretim yılında Gazi Üniversitesi, Gazi Eğitim Fakültesi, Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümü, Resim-İş Eğitimi Anabilim Dalı'nda eğitim alan "Resim, Heykel, Grafik Anasanat Dalları" dördüncü sınıf öğrencilerinden oluşturulmuştur(n=74). Araştırmanın bu bölümünde bulgulara dayalı sonuçlar ve bu sonuçlara dayalı önerilere yer verilmiştir.

5.1. Sonuçlar

Araştırmaya ait sonuçlar, araştırmanın alt amaçları doğrultusunda, sırayla belirtilmiştir.

5.1.1. Öğrencilerin, Sanatlararası Etkileşimin, Görsel Sanatlar Eğitimine Etkilerine İlişkin Görüşlerine Ait Sonuçlar

➤ Öğrencilerin, anketteki, kapalı uçlu soru niteliğindeki 21 maddede yer alan "*Sanatlararası Etkileşimin Görsel Sanatlar Eğitimine Etkilerine İlişkin Görüşler*"i 3 ve üzeri aritmetik ortalama (X) puanlarıyla onayladıkları görülmektedir.

- Öğrencilerin, Anketin 13. Maddesinde “*Teorik ve atölye derslerimizde, görsel sanatlarla ilgili bilgiler verilirken, farklı sanat dallarından örnekler verilmesi, görsel sanatlarla ilgili bilgilerimizi pekiştirmemize yardımcı olur.*” şeklinde ifade edilen düşünceye ($X=4.49$ aritmetik ortalama puanı ile) en yoğun katılımı gösterdikleri belirlenmiştir. Başka bir ifadeyle; öğrencilerin, ders programlarında yer almayan (mimari, edebiyat, müzik, sinema gibi) sanat dalları ve “sanatlararası etkileşim”le ilgili daha fazla bilgi ve deneyim kazanmaya ihtiyaç duydukları, bu konularla ilgili bilgi almaya, çalışmalar yapmaya istekli oldukları sonucuna ulaşılmıştır.
- Öğrencilerin, Anketin 5. Maddesinde “*Adını duyurduğu sanat dalından başka sanat dallarında da eserler üreten kişiye sadece “sanatçı” denebilir.*” şeklinde ifade edilen düşünceye, ($X=3.45$ aritmetik ortalama puanı ile) en az katılımı gösterdikleri belirlenmiştir. 5. Maddede yer alan bu görüşe katılım durumuna göre; Öğrencilerin, “bütünlüklü / bütüncül sanat”ı desteklemekle birlikte, “disiplin merkezli sanat anlayışı”nı tamamen reddetmedikleri görülmektedir.
- Öğrenim gördükleri anasanat ve seçmeli sanat atölye dersleri dışında bir sanat dalına ait eserle aynı temada en çok sayıda çalışma yapan öğrenciler, Grafik Anasanat Dalı öğrencileridir.
- Öğrenim gördükleri anasanat ve seçmeli sanat atölye dersleri dışında bir sanat dalına ait eserle aynı temada en az sayıda çalışma yapan öğrenciler, Heykel Anasanat Dalı öğrencileridir.
- Öğrencilerin aynı temada çalışma yapmak için en çok tercih ettikleri sanat dalı “Mimari”dir.
- Öğrencilerin, aynı temada çalışma yapmak için en az tercih ettikleri sanat dalı “Müzik”tir.

5.1.2. Resim, Heykel, Grafik Anasanat Dalı Öğrencilerinin, Sanatlararası Etkileşimin, Görsel Sanatlar Eğitimine Etkilerine İlişkin Görüşleri Arasında Anlamlı Bir Farklılık Olup Olmadığıyla İlgili Sonuçlar

Öğrencilerin, araştırma anketindeki 11. ve 14. maddeye ait görüşlerinin, öğrenim gördükleri anasanat dallarına göre anlamlı bir şekilde farklılık gösterdiği görülmektedir [$p<.05$].

➤ 11. Maddedeki [$\chi^2(2)=6.903, p<.05$] “*Sanat eğitimcisi, hem sanatlar arası etkileşimi bilen bir sanatçı, hem de eğitimci olmalıdır.*” şeklindeki düşünceye Resim Anasanat Dalı öğrencileri 42.60 puanlık sıra ortalaması ile, 37.96 puanlık sıra ortalamasına sahip olan Grafik Anasanat Dalı öğrencilerine ve 27.50 puanlık sıra ortalamasına sahip olan Heykel Anasanat Dalı öğrencilerine göre daha fazla katılım göstermişlerdir. 11. Maddede yer alan bu görüşe katılım durumlarına göre; Grafik Anasanat Dalı ve Heykel Anasanat Dalı öğrencileri, “sanatlararası etkileşim”i, atölye ortamında, gösteri (demonstrasyon) yoluyla öğrenmede, “öğretici”nin yetkinliğini” Resim Anasanat Dalı öğrencilerine oranla daha az önemsemektedirler.

➤ 14. Maddedeki [$\chi^2(2)=7.216, p<.05$] “*Sinema sanatının bir duyguyu, düşünceyi izleyiciye aktarırken kullandığı sanatlararası dili incelemek ve öğrenmek, görsel sanatlar eğitimimize katkıda bulunacaktır.*” şeklindeki düşünceye Grafik Anasanat Dalı öğrencileri 45.33 puanlık sıra ortalaması ile, 34.85 puanlık sıra ortalamasına sahip olan Resim Anasanat Dalı öğrencilerine ve 30.35 puanlık sıra ortalamasına sahip olan Heykel Anasanat Dalı öğrencilerine göre daha fazla katılım göstermişlerdir. Başka bir ifadeyle; Grafik Anasanat Dalı öğrencileri, sinema sanatıyla görsel sanatlar arasındaki etkileşimi öğrenmenin, görsel sanatlar eğitimine olumlu etki edeceği görüşüne, Resim ve Heykel Anasanat Dalı öğrencilerine oranla daha fazla katılmaktadırlar.

5.2. Öneriler

- Teorik derslerde ve atölye dersleri (Anasanat Atölye ve Seçmeli Sanat Atölye dersleri) görsel sanatlarla ilgili bilgiler verilirken, “sanatlararası etkileşim” konusu, örnekler verilerek işlenebilir.
- Öğrencilerin, sanatlararası etkileşimi daha çok araştırıp, incelemeleri ve bu eserlerle bağlantılı görsel çalışmalar (Resim, Grafik, Heykel tasarımları) yapmaları istenebilir.
- Öğrenciler, farklı sanat dallarının araç-gereçlerini, tasarım ve uygulama yöntemlerini tanıma, kullanma, edindikleri bilgi ve deneyimleri görsel çalışmalarına yansıtma konusunda yönlendirilip, desteklenebilir.
- Anasanat atölyelerinden sorumlu öğretim elemanları, atölye dersi saatlerinde, sanatlararası etkileşimle ilgili çalışmalar yaparak ya da atölye saatleri dışında yaptıkları çalışmalar üzerinden bilgiler vererek, öğrencilere “örnek” olabilirler.
- Anasanat atölyeleri, sanatlararası etkileşimle ilgili çalışmalar yapmaya da elverişli olacak şekilde düzenlenebilir.
- Öğrencilerin, farklı sanat dallarında eğitim alan öğrencilerle iletişim kurmaları, bilgi ve fikir alışverişlerinde bulunmaları, ortak çalışmalar yapmaları sağlanabilir.
- Sanatlararası etkileşimle ilgili konferans ve atölye çalışmaları için öğrencilerin almakta oldukları anasanat dalları dışındaki sanat dallarıyla ilgili eğitim veren fakülte ve bölümlerde görevli olan öğretim elemanları okula davet edilebilir.
- Sanat eğitimi verilen fakülte ve bölümlerle, sanat eğitimiyle ilgili lisansüstü eğitim veren enstitülerde; lisans ve lisansüstü programlarda sanat dalları arasında –serbest- yatay-dikey geçişlere olanak sağlayacak yasal düzenlemeler yapılabilir. Bu düzenlemeler dışında, sanat eğitimiyle ilgili lisansüstü programlarda, farklı sanat dallarından gelebilecek öğrenciler için kontenjan ayrılması için gerekli düzenlemeler yapılabilir.

- Üniversitelerin “Görsel Sanatlar Eğitimi / Resim-İş Eğitimi”yle ilgili enstitü, fakülte ve bölümlerinde “sanatlararası etkileşim”in araştırma konusu olarak seçilip, daha yoğun incelenmesi desteklenebilir.
- Üniversitelerin “Görsel Sanatlar Eğitimi / Resim-İş Eğitimi”yle ilgili bölümlerinde, anasanat ve seçmeli sanat atölyeleri dışında, sanatlararası etkileşim konusunun incelenebileceği dersler ve uygun koşullara sahip atölyeler açılabilir.
- “Sanatlararası etkileşim” konusu, üniversitelerin Görsel Sanatlar Eğitimi / Resim-İş Eğitimi kapsamı dışında kalan sanat dallarına yönelik (Müzik, Mimarlık, Edebiyat, Sinema...) eğitim veren enstitü, fakülte ve bölümlerde de araştırılabilir.

KAYNAKÇA

- Açıkkol, Ö. (Editör). (2001). *Theo 'ya Mektuplar Vincent Van Gogh* (Çev. P. Kür). İstanbul: Yapı Kredi Yayınları No 705. Sanat Serisi. No 30. (Eserin orijinali 1983'te yayımlandı).
- Akay, A. (2005). *Postmodernizm*. (1.Baskı) İstanbul: L-M Leyla ile Mecnun Yayıncılık.
- Akbulut, D. (2011). *Resim Neyi Anlatır (yorum)* (2.Baskı). İstanbul: Etik Yayınları.
- Akdikmen, R. (1985). *Langenscheidt Standard Sözlüğü. İngilizce-Türkçe, Türkçe-İngilizce*. (Geliştirilmiş 3. Baskı) İstanbul: İnkılâp Kitabevi.
- Akyürek, E. (1994). *Ortaçağ'dan Yeniçağa Felsefe ve Sanat*. (1.Baskı). İstanbul: Kabalcı Yayınevi.
- Arnold, M (1997). *Henri de Toulouse-Lautrec 1864-1901 Yaşam Denen Tiyatro*. (Çev. A.Antmen). İstanbul: ABC Kitabevi A.Ş. (Eserin orijinali 1993'te yayımlandı).
- Artun, A. Aliçavuşoğlu, E. (2009). *Bauhaus: Modernleşmenin Tasarımı*. (1.Baskı) İstanbul: İletişim Yayınları. Sanathayat Dizisi:16
- Artut, K. (2001). *Sanat Eğitimi Kuramları ve Yöntemleri*. (1.Baskı). Ankara. Anı Yayıncılık.
- Aydoğan, B. (2006). *1950 Sonrası Görsel Sanatlar ve Müzik Arasındaki Etkileşim*. Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi. İstanbul Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Balcı, Y.B. (2005). *Estetik*. (1.Baskı). Ankara: Gündüz Eğitim ve Yayıncılık.

Becer, E. (1997). *İletişim ve Grafik Tasarım* (1. Baskı). Ankara: Dost Kitabevi Yayınları.

Büyüköztürk, Ş. (2011). *Sosyal Bilimler İçin Veri Analizi El Kitabı. İstatistik, Araştırma Deseni SPSS Uygulamaları ve Yorum* (12. Baskı). Ankara: Pegem Akademi Yay. Eğt. Dan. Hizm. Tic. Ltd. Şti.

Büyüköztürk, Ş. Kılıç Çakmak, E. Akgün, Ö.E. Karadeniz, Ş. Demirel, F. (2011) *Bilimsel Araştırma Yöntemleri*. (8. Baskı) Ankara: Pegem Akademi Yay. Eğt. Dan. Hizm. Tic. Ltd. Şti.

Coşkun. E.E. (2011). *Dünya Sinemasında Akımlar* (2. Baskı). Ankara: Phoenix Yayınevi.

Çakır, D. (Editör). (2008). *Nazım Hikmet ve “Tosca”sı Semiha Berksoy Mektuplar* (1. Baskı). İstanbul: Yapı Kredi Yayınları No 2770. Edebiyat Serisi. No 845.

Çetişli, İ. (2011). *Batı Edebiyatında Edebî Akımlar* (12. Baskı). Ankara: Akçağ Yayınları. Yeni Türk Edebiyatı No 17.

Delier, A. (2005). *Sanat Eğitiminde Disiplinlerarası Yaklaşımlar*. Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi. Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.

Demirkol, C.V. (2008). *Modernizm ve Postmodernizm* (1.Baskı). İstanbul: Evrensel Basım Yayın: 356

Doğan, Mehmet. H. (1998). *Estetik*. (1. Baskı).İzmir: Dokuz Eylül Yayıncılık Halkla İlişkiler ve Reklamcılık Sanayi Ticaret Ltd. Şti.

Erinç, S.M. (2004). *Sanatın Boyutları* (2. Baskı). Ankara: Ütopya Yayınları No 109. Sanat Dizisi.

- Erol, L. (2001). *Neden Klâsik Müzik* (2. Baskı). Ankara: Yurtrenkleri Yayınevi.
- Fuat, M. (2001). *Nazım Hikmet: Portreler* (1. Baskı). İstanbul: Yapı Kredi Yayınları No 1423. Sanat Serisi No 69.
- Germaner, S. (1997). *1960 Sonrası Sanat Akımlar, Eğilimler, Gruplar, Sanatçılar* (1.Baskı). İstanbul: Kabalcı Yayınevi No 99. Sanat Dizisi No 9.
- Gombrich, E.H. (1997). *Sanatın Öyküsü*. (Çev. E.Erduran, Ö.Erduran). (16. Baskıdan Çeviri) İstanbul: Remzi Kitabevi. (Eserin orijinali (16. Baskı) 1997’de yayımlandı).
- Haydaroğlu, M. (Editör). (2008) *Ben Yaşardım Aşk ve Sanatla Semiha Berksoy I Lived on Art, I Lived On Love*. (2008). İstanbul: Yapı Kredi Yayınları: 3054
- İlkyaz, F.G. (2011). *Sanatlararası Etkileşim Üzerine Görsel Önergeler. Yayımlanmış Sanatta Yeterlik Tezi*. Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Resim Anasanat Dalı, Ankara.
- İpşiroğlu, N. (1998). *Sanattan Güncel Yaşama*. (1.Baskı). İstanbul: Pan Yayıncılık: 50
- İpşiroğlu, N. (2006). *Resimde Müziğin Etkisi, Yeni Bir Alılmama Boyutu* (3.Bakı). Ankara: Yirmidört Yayınevi. İnceleme Dizisi.
- İpşiroğlu, N. (2010). *Görsel Sanatlarda Alımlama ve Sanatlararası Etkileşim* (1.Baskı). Ankara: Hayalbaz Kitap. Sanat Kuramları Dizisi No 07.
- Kaptan, S. (1998). *Bilimsel Araştırma ve İstatistik Teknikleri*. (11. baskı). Ankara: Tekışık Web Ofset Tesisleri.

- Karasar, N. (2009). *Bilimsel Araştırma Yöntemi*. (19.Baskı). Ankara: Nobel Yayın Dağıtım Ltd. Şti.
- Kılıç, L. (2008). *Fotoğraf ve Sinemanın Toplumsal Tarihi* (1.Baskı). Ankara: Dost Kitabevi Yayınları.
- Korkmaz, Y. (2007). *Görsel ve İşitsel Sanatlar Arasında Ritm Kavramının Etkileşiminin 6.7.8. Sınıflarda Resim-İş Eğitimi Dersine Katkısı*. Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi. Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Küçükahmet, L. (1999). *Öğretimde Planlama ve Değerlendirme* (10. Baskı). İstanbul: Alkım Yayınevi
- Moran, B. (2009). *Edebiyat Kuramları ve Eleştiri* (19.Baskı). İstanbul: İletişim Yayınları No:509. Berna Moran Bütün Eserleri: 4
- Özsoy, V. (2007). *Görsel Sanatlar Eğitimi*. Ankara: Gündüz Eğitim ve Yayıncılık.
- Pasin, B. (2007). *Mimarlık Okullarındaki Temel Tasarım Eğitiminde Müzikal Kompozisyonun Kullanımı Üzerine Bir Alan Çalışması*. Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi. Dokuz Eylül Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Mimarlık Bölümü, Bina Bilgisi Anabilim Dalı, İzmir.
- Ran, N.H. (1998). *835 Satır*. (16. Baskı). İstanbul: Adam Yayınları.
- Sakallı, C. (2006). *Karşılaştırmalı Yazınbilim ve Yazınlararasılık / Sanatlararasılık Üzerine*. (1. Baskı). Ankara: Seçkin Yayıncılık San. Ve Tic. AŞ.
- San, İ. (2003). *Sanat Eğitimi Kuramları* (Genişletilmiş 2.Baskı). Ankara: Ütopya Yayınları: 87. Eğitim Dizisi.

- San, İ. (2004). *Sanat ve Eğitim, Yaratıcılık, Temel Sanat Kuramları, Sanat Eleştirisi Yaklaşımları* (3.Baskı). Ankara: Ütopya Yayınları: 96. Sanat Dizisi.
- Savaş, R.A. (2010). *Disiplinlerarası Sanat Etkileşimlerinin Seramik Sanatı ve Eğitimine Etkileri*. Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi. Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Uygulamalı Sanatlar Anabilim Dalı Seramik Eğitimi Bilim Dalı, Ankara.
- Say, A. (2009). *Müziğin Kitabı* (4.Baskı). Ankara: Müzik Ansiklopedisi Yayınları.
- Say, A. (2010a). *Müzik Nedir, Nasıl Bir Sanattır?* (2.Baskı). İstanbul: Evrensel Basım Yayın No 370.
- Say, A. (2010b) . *Müzik Tarihi* (7.Baskı). Ankara: Müzik Ansiklopedisi Yayınları.
- Sinanoğlu, Ö. (2009). *20. Yüzyılda Sanat Dallarının Birlikteliğine Örnek Olarak Grafıksel Heykeller*. Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi. Haliç Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Grafik Tasarım Anasanat Dalı, İstanbul.
- Sözen, M. Tanyeli U. (2003). *Sanat Terimleri Sözlüğü*. (7.Baskı). İstanbul: Remzi Kitabevi. Büyük Fikir Kitapları Dizisi: 71
- Şahin,N. (2007). *Temel Tasarım Ders Notları*. Gazi Üniversitesi, Gazi Eğitim Fakültesi, Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümü, Resim-İş Eğitimi Anabilim Dalı, Ankara.
- Ünver, E. (2002). *Sanat Eğitimi* (1.Baskı). Ankara: Nobel Yayın Dağıtım Ltd. Şti. Nobel Yayın No: 393. Eğitim Dizisi: 115.
- Üstüner, Ö. (2007). *Disiplinlerarası Sanat ve Sanat Eğitime Etkileri*. Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi. Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

Yeşiltaş, D. (2011). *Küresel Bale&Dans Ansiklopedisi*. 1. Cilt. (1.Baskı). İstanbul: Kalkedon Yayınları No 191. Dans ve Müzik Kitaplığı No 2.

Yetişken, H. (1998). *Estetiğin ABC'si* (2. Baskı). İstanbul: Kabalcı Yayınevi.

Yılmaz, M. (2006). *Modernizmden Postmodernizme Sanat*. (1. baskı). Ankara: Ütopya Yayınevi, Sanat Dizisi. No: 127.

İNTERNET KAYNAKLARI

Ek 1. *Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümü Resim-İş Eğitimi Anabilim Dalı Ders Programı Web:*
<http://www.guzelsanatlar.gazi.edu.tr/bhakkinda.htm> adresinden 22.12.2011'de alınmıştır.

Gönülal. Ö.(Ocak,2005). *Sanat Sınıflandırması ve Toplumsal Çevre Üzerindeki Etkisi*.
Web: <http://www.sanatteorisi.com/Makaleler.asp?sayfa=Oku&id=9> adresinden 27.01.2011'de alınmıştır.

Rose, M. (March, 2009). *Screaming Mummies. Art Imitating Death*. A publication of the Archaeological Institute of America, USA. Web:
http://www.archaeology.org/online/features/screaming_mummy/index.html adresinden 22.12.2011'de alınmıştır.

Türk Dil Kurumu, (2011). *Üslûp, Akım*. Bilim ve Sanat Terimleri Ana Sözlüğü.
Web: <http://tdkterim.gov.tr/> adresinden 07.11.2011'de alınmıştır.

Yeh, D. (Director of stl Blog) (2011). *History of Ocarina*. Web:
<http://www.stlocarina.com/ocarina-history.html> adresinden 25.12.2011'de alınmıştır.

EKLER

Ek 1. Ders Programı (Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Güzel Sanatlar Eğitimi
Bölümü Resim Eğitimi Anabilim Dalı 2010-2011 Öğretim Yılı Güz Dönemi
Dersleri)

Ek 2. Araştırma Anketi

Ek 3. Araştırma İzin Belgesi

**GAZİ ÜNİVERSİTESİ, GAZİ EĞİTİM FAKÜLTESİ RESİM-İŞ EĞİTİMİ ANABİLİM DALI
LİSANS PROGRAMI 2010-2011 ÖĞRETİM YILI (GÜZ DÖNEMİ) DERSLERİ**

I. YARIYIL

	B.Kodu	Op.Kodu	DERSİN ADI	T	U	K
A	RS101A	251011	Temel Tasarım I	4	4	6
A	RS103A	251021	Desen I	2	2	3
A	RS105A	251031	Perspektif	1	2	2
GK	RS107 GK	251041	Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi I	2	0	2
GK	RS109GK	251051	Türkçe-I: Yazılı Anlatım	2	0	2
MB	RS111MB	251061	Eğitim Bilimine Giriş	3	0	3
MB	YAD-ING-101GK	251071	Yabancı Dil I	3	0	3
			TOPLAM	17	8	21

2. YARIYIL

	B.Kodu	Op.Kodu	DERSİN ADI	T	U	K
A	RS102 A	252011	Sanat Tarihine Giriş	2	0	2
A	RS104A	252021	Temel Tasarım II	4	4	6
A	RS106A	252031	Desen II	2	2	3
GK	RS108GK	252041	Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi II	2	0	2
GK	RS110GK	252051	Türkçe-II: Sözlü Anlatım	2	0	2
MB	RS112MB	252061	Eğitim Psikolojisi	3	0	3
GK	YAD-ING-102GK	252071	Yabancı Dil II	3	0	3
			TOPLAM	18	6	21

3.YARIYIL

	B.Kodu	Op.Kodu	DERSİN ADI	T	U	K
A	RS201A	253011	Anasanat Atölye I	2	4	4
A	RS203A	253021	Seçmeli Sanat Atölye I*	2	2	3
A	RS205A	253031	Yazı	1	2	2
GK	RS207GK	253041	Bilgisayar I	2	2	3
GK	RS209GK	253051	Batı Sanatı Tarihi	3	0	3
MB	RS211MB	253061	Öğretim İlke ve Yöntemleri	3	0	3
MB	RS213MB	253071	Seçmeli (Mitoloji ve İkonografi)	2	0	2
GK	YAD-ING-201GK		Yabancı Dil III	3	0	3
			TOPLAM	18	10	23

4.YARIYIL

	B.Kodu	Op.Kodu	DERSİN ADI	T	U	K
A	RS202A	254011	Anasanat Atölye II	2	4	4
A	RS204A	254021	Seçmeli Sanat Atölye II*	2	2	3
A	RS206A	254031	Çocuğun Sanatsal Gelişimi	2	0	2
A	RS208A	254041	Sanat Felsefesi*	2	0	2
GK	RS210GK	254051	Bilgisayar II	2	2	3
MB	RS214MB	254071	Öğretim Tekn. ve Materyal Tasarımı	2	2	3
GK	YAD-ING-202GK		Yabancı Dil IV	3	0	3
			TOPLAM	15	10	20

5.YARIYIL

	Kodu	Op.Kodu	DERSİN ADI	T	U	K
A	RS301A	255011	Anasanat Atölye III	2	4	4
A	RS303A	255021	Seçmeli Sanat Atölye III*	2	2	3
GK	RS305GK	255031	Bilimsel Araştırma Yöntemleri	2	0	2
GK	RS307GK	255041	Türk Sanatı Tarihi	3	0	3
MB	RS309MB	255051	Sınıf Yönetimi	2	0	2
MB	RS311MB	255051	Özel Öğr. Yöntemleri - I	2	2	3
			TOPLAM	13	8	17

6.YARIYIL

	Kodu	Op.Kodu	DERSİN ADI	T	U	K
A	RS302A	256011	Anasanat Atölye IV	2	4	4
A	RS304A	256021	Seçmeli Sanat Atölye IV*	2	2	3
A	RS306A	256031	Özel Öğr. Yöntemleri - II	2	2	3
GK	RS308GK	256041	Sanat Eleştirisi	2	0	2
GK	RS310GK	256051	Çağdaş Sanat	3	0	3
GK	RS312GK	256061	Türk Eğitim Tarihi	2	0	2
MB	RS314MB	256071	Ölçme ve Değerlendirme	3	0	3
			TOPLAM	16	8	20

7.YARIYIL

	Kodu	Op.Kodu	DERSİN ADI	T	U	K
	RS401A	227011	ANASANAT ATÖLYE-V	4	4	6
	RS403A	227021	Seçmeli Sanat Atölye V	2	2	3
	RS405GK	227031	Müze Eğitimi ve Uygulamaları	2	2	3
	RS411MB	227041	Özel Eğitim	2	0	2
	RS409MB	227051	Okul Deneyimi	1	4	3
	RS407MB	227061	Rehberlik	3	-	3
			TOPLAM	14	12	20

8.YARIYIL

	Kodu	Op.Kodu	DERSİN ADI	T	U	K
	RS402A	228011	Anasanat Atölye VI	4	4	6
	RS404A	228021	Seçmeli Sanat Atölye VI	2	2	3
	RS406GK	228031	Topluma Hizmet Uygulamaları	1	2	2
	RS408MB	228041	Öğretmenlik Uygulaması	2	6	5
	RS410MB		Türk Eğitim Sistemi Ve Okul Yönetimi	2	0	2
			TOPLAM	11	12	18

T: Teorik U: Uygulama K: Kredi A: Alan GK: Genel Kültür MB: Mesleki Bilgi

Anasanat Atölye Dersleri*: Resim – Grafik - Heykel

Seçmeli Sanat Atölye Dersleri*: Resim – Grafik - Heykel - Seramik – Fotoğraf – Tekstil Tasarım

**RESİM-İŞ EĞİTİMİ ANABİLİM DALI ÖĞRENCİLERİNİN
SANATLARARASI ETKİLEŞİMİN,
GÖRSEL SANATLAR EĞİTİMİNE ETKİLERİNE YÖNELİK GÖRÜŞLERİNE İLİŞKİN
ANKET**

(Gazi Üniversitesi, Gazi Eğitim Fakültesi Örneği)

Sevgili Arkadaşlar,

Bu anketin amacı, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü'ne sunulacak olan yüksek lisans tezi için veri toplayabilmek; Gazi Üniversitesi, Gazi Eğitim Fakültesi, Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümü, Resim-İş Eğitimi Anabilim Dalı öğrencilerinin, sanatlararası etkileşimin görsel sanatlar eğitimine etkilerine ilişkin görüşlerini saptamaktır. Anket aracılığıyla elde edilecek bilgiler, bu konudaki eksiklikleri tespit edip, çözüm önerileri sunmak bakımından son derece önemlidir.

Sorulara vereceğiniz cevaplar, araştırmanın amacı dışında kullanılmayacağından, ankete isim yazmanız gerekli değildir.

Anket II bölümden oluşturulmuştur: I. bölümde, kişisel bilgilerinizle ilgili seçenekler, II. bölümde, farklı sanat dalları arasındaki etkileşimle ilgili maddeler yer almaktadır. Soruların cevapları için kullanılan beş dereceli ölçekten (katılıp-katılmama durumunuzu gösteren) size uygun tek bir seçeneği '(x)' şeklinde işaretlemeniz yeterli olacaktır.

Anket sorularını cevaplayarak araştırmama yapacağınız katkılar için teşekkür ederim.

Yük. Lis. Öğr. Yıldız DOĞAN
Öğr. No: 028121104
Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü
Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümü
Resim-İş Öğretmenliği Anabilim Dalı

Tarih:...../...../ 2010

Cinsiyetiniz : ☐ K ☐ E
 Öğretim Programınız : ☐ Normal Öğretim ☐ İkinci Öğretim
 Sınıf Şubeniz: ☐ 4R1 ☐ 4R2 ☐ 4R3 ☐ 4R4 ☐ 4R5 ☐ 4R6
 Anasanat Dalınız: ☐ Resim A.S.D. ☐ Heykel A.S.D. ☐ Grafik A.S.D.

SANATLARARASI ETKİLEŞİMİN GÖRSEL SANATLAR EĞİTİMİNE ETKİLERİNE İLİŞKİN SORULAR:

1- Farklı malzemelerle aynı temayı ifade edebilmeleri, “sanatsal bildirimin (mesajın)” sanat dallarının ortak özelliği olduğunu gösterir.				
Kesinlikle Katılıyorum ()	Katılıyorum ()	Kararsızım ()	Katılmıyorum ()	Kesinlikle Katılmıyorum ()
2- Kompozisyon, denge gibi “ortak” bazı sanatsal ilkelerinin olması, “sanatsal düzenleme”nin, farklı sanat dallarının ortak özelliği olduğunu gösterir.				
Kesinlikle Katılıyorum ()	Katılıyorum ()	Kararsızım ()	Katılmıyorum ()	Kesinlikle Katılmıyorum ()
3- Bir sanat dalında ortaya çıkan akımın (örn: romantizm, minimalizm vb.) diğer sanat dallarında da görülmesi, sanat dalları arasında etkileşim olduğunu gösterir.				
Kesinlikle Katılıyorum ()	Katılıyorum ()	Kararsızım ()	Katılmıyorum ()	Kesinlikle Katılmıyorum ()
4- Bir Sanat eseri, farklı sanat dallarından izler (etkiler) taşır.				
Kesinlikle Katılıyorum ()	Katılıyorum ()	Kararsızım ()	Katılmıyorum ()	Kesinlikle Katılmıyorum ()
5- Adımı duyurduğu sanat dalından başka sanat dallarında da eserler üreten kişiye sadece “sanatçı” denebilir.				
Kesinlikle Katılıyorum ()	Katılıyorum ()	Kararsızım ()	Katılmıyorum ()	Kesinlikle Katılmıyorum ()
6- Günümüz sanat anlayışında, sanat dalları arasındaki sınırlar kalkmış, sanat “bütüncül” bir hal almıştır.				
Kesinlikle Katılıyorum ()	Katılıyorum ()	Kararsızım ()	Katılmıyorum ()	Kesinlikle Katılmıyorum ()
7- Barok sanatında resim ve heykeller "mimari eleman" olacak kadar mimariyle etkileşim içindedir.				
Kesinlikle Katılıyorum ()	Katılıyorum ()	Kararsızım ()	Katılmıyorum ()	Kesinlikle Katılmıyorum ()
8- Sinema sanatı, bir duyguyu, düşünceyi izleyiciye aktarırken, sanatlararası bir dil kullanır.				
Kesinlikle Katılıyorum ()	Katılıyorum ()	Kararsızım ()	Katılmıyorum ()	Kesinlikle Katılmıyorum ()

9- Edebiyat eserlerinde, ilk çağlardan bu yana ortaya konan tüm sanat eserleriyle karşılaşabilmemiz, edebiyatın kültür aktarım işlevi ve sanatlararası etkileşim sayesinde mümkündür.				
Kesinlikle Katılıyorum ()	Katılıyorum ()	Kararsızım ()	Katılmıyorum ()	Kesinlikle Katılmıyorum ()
10- Farklı sanat dallarıyla ilgili konular (bilgiler, eserler) edebi eserin malzemesi (konusu, teması) olabilir.				
Kesinlikle Katılıyorum ()	Katılıyorum ()	Kararsızım ()	Katılmıyorum ()	Kesinlikle Katılmıyorum ()
11- Sanat eğitimcisi, hem sanatlararası etkileşimi bilen bir sanatçı, hem de eğitimci olmalıdır.				
Kesinlikle Katılıyorum ()	Katılıyorum ()	Kararsızım ()	Katılmıyorum ()	Kesinlikle Katılmıyorum ()
12- Görsel sanatlar eğitimi, bir sanat dalını kendi içinde değerlendirmek yerine, sanatlararası etkileşimden yararlanmalıdır.				
Kesinlikle Katılıyorum ()	Katılıyorum ()	Kararsızım ()	Katılmıyorum ()	Kesinlikle Katılmıyorum ()
13-Teorik ve atölye derslerimizde, görsel sanatlarla ilgili bilgiler verilirken, farklı sanat dallarından örnekler verilmesi, görsel sanatlarla ilgili bilgilerimizi pekiştirmemize yardımcı olur.				
Kesinlikle Katılıyorum ()	Katılıyorum ()	Kararsızım ()	Katılmıyorum ()	Kesinlikle Katılmıyorum ()
14- Sinema sanatının bir duyguyu, düşünceyi izleyiciye aktarırken kullandığı sanatlararası dili incelemek ve öğrenmek, görsel sanatlar eğitimimize katkıda bulunur.				
Kesinlikle Katılıyorum ()	Katılıyorum ()	Kararsızım ()	Katılmıyorum ()	Kesinlikle Katılmıyorum ()
15- Eğitimimiz süresince , edebiyat sanatındaki gelişmeleri ve edebi eserleri incelememiz, görsel sanatlar eğitimimize katkıda bulunur.				
Kesinlikle Katılıyorum ()	Katılıyorum ()	Kararsızım ()	Katılmıyorum ()	Kesinlikle Katılmıyorum ()
16- Sanat dünyasındaki gelişmeleri, sanatlararası etkileşim açısından incelememiz, aldığımız görsel sanatlar eğitiminin çağdaş, yenilikçi bir boyut kazanmasını sağlar.				
Kesinlikle Katılıyorum ()	Katılıyorum ()	Kararsızım ()	Katılmıyorum ()	Kesinlikle Katılmıyorum ()
17- Eğitimimiz süresince aldığımız teorik derslerin içeriği, sanatlararası etkileşimi öğrenebilmemiz için yeterlidir.				
Kesinlikle Katılıyorum ()	Katılıyorum ()	Kararsızım ()	Katılmıyorum ()	Kesinlikle Katılmıyorum ()

18- Eğitimimiz süresince çalışmalar yaptığımız atölyeler, sanatlararası etkileşimi öğrenebilmemiz açısından yeterli donanıma sahiptir.				
Kesinlikle Katılıyorum ()	Katılıyorum ()	Kararsızım ()	Katılmıyorum ()	Kesinlikle Katılmıyorum ()
19- Bir sanat dalında eğitim alan birinin, farklı sanat dallarıyla ilgili eğitim alma gereksinimi; sanat eğitiminde bütünselliğin benimsenmesinin gerekliliğini ispatlar (örn: müzik dersi alan oyuncu).				
Kesinlikle Katılıyorum ()	Katılıyorum ()	Kararsızım ()	Katılmıyorum ()	Kesinlikle Katılmıyorum ()
20- Farklı sanat dallarıyla ilgilenen sanatçı / sanat eğitimcilerinin okulumuzda konferanslar, atölye çalışmaları yapması, sanatlararası etkileşimi öğrenebilmemiz açısından yararlı olur.				
Kesinlikle Katılıyorum ()	Katılıyorum ()	Kararsızım ()	Katılmıyorum ()	Kesinlikle Katılmıyorum ()
21- Anasanat atölye çalışmalarımızda, diğer sanat dallarına (müzik, edebiyat, sinema, mimariye) ait bir eseri inceleyip, bu eserle aynı temada bir çalışma yapmayı isterim.				
Kesinlikle Katılıyorum ()	Katılıyorum ()	Kararsızım ()	Katılmıyorum ()	Kesinlikle Katılmıyorum ()
22- Anasanat atölye çalışmalarınızda, farklı sanat dallarına (müzik, edebiyat, sinema, mimariye) ait bir eseri inceleyip, bu eserle aynı temada bir çalışma yaptınız mı ? Cevabınız “EVET”se, lütfen çalışmanızın türünü (resim- heykel- grafik tasarım) belirtiniz. ☐ Evet (ÖRN:.....)) ☐ Hayır				

SORULAR BİTMİŞTİR TEŞEKKÜR EDERİM

...../...../ 2010
Tez Danışmanı
Yrd. Doç. Erol BATIRBEK

**T.C.
GAZİ ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜ
(Öğrenci İşleri Dairesi Başkanlığı)**

SAYI : B.30.2.GÜN.0.72.01.38/5922 - 20352
KONU : İzin

21.12/2010

GAZİ EĞİTİM FAKÜLTESİ DEKANLIĞINA

İLGİ : Üniversitemiz Eğitim Bilimleri Enstitüsü Müdürlüğü'nün, 29 /11/2010 tarih ve B.30.2.GÜN. 0.44.72.00/9102 sayılı yazısı.

Üniversitemiz Eğitim Bilimleri Enstitüsü Güzel Sanatlar Eğitimi Anabilim Dalı, Resim – İş öğretmenliği Bilim Dalı Yüksek Lisans programı öğrencisi, Yıldız DOĞAN'ın Yrd.Doç. Erol BATIRBEK'in danışmanlığında yürüttüğü “Gazi Üniversitesi, Gazi Eğitim Fakültesi Güzel Sanatlar Eğitim Bölümü, Resim – İş Eğitimi Anabilim Dalı Öğrencilerinin, Farklı Sanat Dalları Arasındaki Etkileşimin Görsel Sanatlar Eğitimine Etkileri Konusundaki Görüşleri Nelerdir.” konulu tezi için anket uygulama isteğine dair adı geçen Enstitü Müdürlüğünün ilgi yazısı ekte gönderilmiştir.

Bilgilerinizi ve bahsi geçen konu hakkındaki görüşünüzün Rektörlüğümüze bildirilmesi hususunda gereğini rica ederim.

Prof. Dr.Duran ALTIPARMAK
Rektör Yardımcısı

Ek :

- İlgi yazı (1 sayfa)
- İlgi yazı eki (Takım)

T.C.
GAZİ ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

SAYI : B.30.2.GÜN.0.44.72.00 / 9102
KONU : İzin

ANKARA
29.11.2010

GAZİ ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜ
Öğrenci İşleri Dairesi Başkanlığına

Enstitümüz Güzel Sanatlar Eğitimi Anabilim Dalı, Resim-İş Öğretmenliği Bilim Dalı Yüksek Lisans öğrencisi Yıldız DOĞAN, Yrd. Doç. Erol BATIRBEK'in danışmanlığında yürüttüğü "Gazi Üniversitesi, Gazi eğitim Fakültesi, Güzel Sanatlar Eğitim Bölümü, Resim-İş Eğitimi Anabilim Dalı Öğrencilerinin, Farklı Sanat Dalları Arasındaki Etkileşimin, Görsel Sanatlar Eğitimine Etkileri Konusundaki Görüşleri Nelerdir" isimli tezi ile ilgili olarak Gazi Eğitim Fakültesi, Güzel Sanatlar Eğitimi Anabilim Dalı, Resim-İş Öğretmenliği bölümünde anket uygulamak istemektedir.

İlgili öğrenciye müsaade edilmesi hususunda gereğini bilgilerinize saygılarımla arz/rica ederim.

Prof. Dr. Nezahat GÜÇLÜ
Enstitü Müdürü

EKLER

- 1-Dilekçe
- 2-Tez Önerisi
- 3-Anket

T.C.
GAZİ ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜ
(Öğrenci İşleri Dairesi Başkanlığı)

SAYI : B.30.2.GÜN.0.72.01.38/ 107-390
KONU : İzin

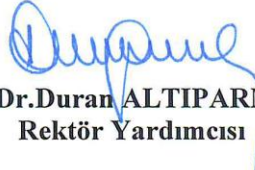
...11.../...01.../2011

EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

İLGİ : a) 29/11/2010 tarih ve B.30.2.GÜN.0.44.72.00/9102 sayılı yazınız.
b) Üniversitemiz Gazi Eğitim Fakültesi Dekanlığının, 30/12/2010 tarih ve B.30.2.GÜN.0.12.72.01/6090 sayılı yazısı.

Enstitünüz, Güzel Sanatlar Eğitimi Anabilim Dalı, Resim-İş Öğretmenliği Bilim Dalı Yüksek Lisans programı öğrencisi Yıldız DOĞAN'ın, Yrd.Doç. Erol BATIRBEK 'in danışmanlığında yürüttüğü "Gazi Üniversitesi, Gazi Eğitim Fakültesi Güzel Sanatlar Eğitim Bölümü, Resim-İş Eğitimi Anabilim Dalı Öğrencilerinin, Farklı Sanat Dalları Arasındaki Etkileşimin Görsel Sanatlar Eğitimine Etkileri Konusundaki Görüşleri Nelerdir " konulu tezi ile ilgili olarak anket uygulaması yapabilmesine izin verilmesi hakkındaki ilgi (a) yazınız, Üniversitemiz Gazi Eğitim Fakültesi Dekanlığına iletilmiş olup; alınan cevabi ilgi (b) yazının bir örneği ekte gönderilmiştir.

Bilgilerinizi rica ederim.

Prof.Dr.Duran ALTIPARMAK
Rektör Yardımcısı

Ek :
-İlgi (b) yazı (1 sayfa)

T.C.
GAZİ ÜNİVERSİTESİ
GAZİ EĞİTİM FAKÜLTESİ DEKANLIĞI

SAYI : B.30.2.GÜN.0.12.72.01/ 6096
KONU : İzin

30 Aralık 2010

GAZİ ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜ
Öğrenci İşleri Dairesi Başkanlığına

İLGİ : 21.12.2010 tarih ve B.30.2.GÜN.0.72.01.38/5922-20952 sayılı yazınız.

Üniversitemiz Eğitim Bilimleri Enstitüsü Güzel Sanatlar Eğitimi Anabilim Dalı Resim-İş Öğretmenliği Bilim Dalı Yüksek Lisans programı öğrencisi Yıldız DOĞAN'ın, Yrd. Doç. Erol BATIRBEK'in danışmanlığında yürüttüğü "Gazi Üniversitesi, Gazi Eğitim Fakültesi Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümü, Resim-İş Eğitimi Anabilim Dalı Öğrencilerinin, Farklı Sanat Dalları Arasındaki Etkileşimin Görsel Sanatlar Eğitimine Etkileri Konusundaki Görüşleri Nelerdir ?" konulu tezi ile ilgili olarak Fakültemiz Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümü Resim-İş Eğitimi Anabilim Dalı öğrencilerine anket uygulama isteği Dekanlığımızca uygun görülmektedir.

Bilgilerinizi ve gereğini saygılarımla rica ederim.

Prof. Dr. Mustafa SAFRAN
 DEKAN